

2020 METŲ NACIONALINĖ REFORMŲ DARBOTVARKĖ

I SKYRIUS SANTRAUKA

1. Lietuvos Respublikos ekonomikos augimas, palyginti su kitomis Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėmis narėmis, pernai buvo vienas iš sparčiausių – Lietuvos Respublikos bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP) 2019 metais padidėjo 3,9 proc. Tokius rezultatus lėmė stipri vidaus paklausa. Prie to prisidėjo Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimai, didinantys gyventojų pajamas, – kelerius metus iš eilės didinama minimalioji mėnesinė alga (toliau – MMA), vykdoma viešojo sektoriaus darbo užmokesčio politika, įtemptos darbo rinkos paskatintas privataus sektoriaus atlyginimų didėjimas bei verslo siekis augant darbo jėgos kainai ir senkant darbo jėgos ištekliams išlikti pelningiems, investuojant į darbo našumą didinančias priemones. Vidaus paklausa ir toliau turėtų būti esminis ekonomikos variklis.

2. Reikšmingai pagerėjusi migracijos raida – stipriai išaugusi asmenų imigracija, viršijanti emigracijos srautą – ir padidėjęs darbingo amžiaus gyventojų aktyvumas 2019 metais švelnino darbuotojų trūkumą šalies darbo rinkoje. 2019 metų užimtų gyventojų skaičius padidėjo 0,2 proc., o nedarbo lygis sudarė 6,3 proc. Remiantis Eurostato prognozėmis, numatoma, kad 2020–2022 metais dėl natūralios gyventojų kaitos darbingo amžiaus gyventojų skaičius, senėjant visuomenei, kasmet sumažės po 11,3 tūkst. asmenų, todėl darbuotojų pasiūla darbo rinkoje mažės.

3. Pastaraisiais metais darbo užmokesčio pokyčius šalies ūkyje lėmusi įtampa darbo rinkoje 2019 metais silpnėjo, todėl darbo užmokesčio augimo tempas lėtėjo. Darbo užmokestis šalies ūkyje 2019 metais padidėjo vidutiniškai 8,8 proc. Darbo užmokesčio pokyčiams šalyje įtakos turėjo nuo 2019 m. sausio 1 d. įsigalioję mokesčių sistemos pakeitimai: Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo pakeitimai, Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimai, Lietuvos Respublikos motorinių transporto priemonių registracijos mokesčio įstatymo pakeitimai, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo pakeitimai, Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo pakeitimai. Taip pat įtakos turėjo pasikeitusi neapmokestinamojo pajamų dydžio skaičiavimo tvarka, Vyriausybės priimti sprendimai dėl darbo užmokesčio didinimo viešajame sektoriuje, 7,5 proc. (iki 555 eurų) padidinta MMA.

4. Vidutinė metinė infliacija, apskaičiuota pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, 2019 metais šalyje sudarė 2,2 proc. ir, palyginti su 2018 metais, sumažėjo 0,3 proc. punkto. Infliaciją skatino sparčiai augęs darbo užmokestis, kuris lėmė paslaugų kainų didėjimą, ir dėl

išorės veiksnių prasidėjęs spartus maisto produktų brangimas. Mažinantį poveikį infliacijai turėjo atpigusios energetikos prekės – centralizuotai tiekiamą šilumos energiją, transporto priemonių degalai, kietasis kuras.

5. 2018 metais mažėjo skurdo rizikos ar socialinės atskirties lygis (1,3 proc. punkto) ir pajamų nelygė (nuo 7,3 iki 7,1 proc. punkto). Visgi 28,3 proc. gyventojų patiria skurdo riziką ar socialinę atskirtį, o 20 proc. turtingiausių žmonių pajamos šalyje buvo 7,1 karto didesnės nei 20 proc. neturtingiausių žmonių.

6. Mažinant skurdo riziką, socialinę atskirtį ir pajamų nelygė buvo priimti Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo pakeitimai, nustatantys pensijų priemokų skyrimą, susietą su turimu stažu ir minimalių vartojimo poreikių dydžiu (toliau – MVPD): 2019 metais – 95 proc. MVPD (238 eurai); 2020 metais – 100 proc. MVPD (257 eurai).

7. Nuo 2020 m. sausio 1 d. šalpos pensijų bazę padidinus nuo 132 iki 140 eurų, našlaičiams, neįgaliems vaikams, nuo vaikystės neįgaliems suaugusiems žmonėms bei kitiems neįgaliesiems ir senatvės pensijos amžiaus sulaukusiems gyventojams, kurie neįgijo stažo draudimo pensijai gauti, bus mokamos didesnės šalpos pensijos ir išmokos (iš viso apie 60 tūkst. asmenų).

8. Nuo 2020 metų padidintos šalpos pensijų žemutinės ribos neįgaliesiems, t. y. neįgalūs negali gauti mažesnės nei 140 eurų šalpos pensijos, o 2019 metais mažiausia riba buvo 99 eurai.

9. 2019 metais vykdyta Bendruomeninių ir kompleksinių paslaugų šeimoms ir vaikams plėtra savivaldybėse, teikta, specializuota kompleksinė pagalba visiems smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims, sutinkantiems tokią pagalbą gauti.

10. 2019 metais priimti svarbūs sprendimai socialiai pažeidžiamų asmenų integracijos į darbo rinką srityje, kurie padės užtikrinti valstybės pagalbos socialinėms įmonėms teikimo efektyvumą ir kontrolę, neįgaliųjų integraciją į atvirą darbo rinką, sudarytos teisinės sąlygos skatins darbdavius įdarbinti sunkiausiai negalią turinčius asmenis; sudaryta galimybė neįgaliajam savarankiškai atlikti būsto pritaikymo darbus.

11. Įgyvendinti svarbūs darbai skatinant neįgaliųjų integraciją: nuo 2019 metų iš esmės pakeisti asmens savarankiškumo vertinimo kriterijai, turintys įtakos galutiniam negalios nustatymui; pakeista neįgaliųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis ir šių priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarka.

12. Demografinė situacija tebėra sudėtinga. Suminis gimstamumo rodiklis lieka mažas – 2018 metais, kaip ir 2017 metais, jis buvo 1,63. Siekiant kurti šeimai palankią aplinką ir didinti gimstamumą, svarbiausi 2019 metais atlikti darbai šioje srityje buvo išmokos vaikui

mokėjimas ir jos sumos padidinimas, finansinių paskatų pirmajam būstui įsigyti regionuose plėtojimas, paslaugų šeimai gausinimas. Nuo 2019 m. sausio 1 d. padidinta išmoka vaikui nuo 0,79 bazinės socialinės išmokos (toliau – BSI) (30,02 euro) iki 1,32 BSI (50,16 euro) per mėnesį, o neįgaliems vaikams – iki 1,84 BSI (69,92 euro) per mėnesį. Vidutiniškai per vieną 2019 metų mėnesį išmoką vaikui gavo apie 516,5 tūkst. vaikų. Nuo 2020 m. sausio 1 d. išmoka vaikui padidinta nuo 1,32 BSI (50,16 euro) iki 1,54 BSI (60,06 euro) (nuo 2021 m. – iki 1,8 BSI (70,20 euro) per mėnesį.

13. Siekiant sveikatos priežiūros kokybės ir paslaugų prieinamumo 2019 metais įgyvendintos priemonės, sudarančios sąlygas gerinti šeimos gydytojo paslaugų kokybę ir prieinamumą. Didėja Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų, skirtų pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugoms, dalis nuo visų lėšų, skirtų asmens sveikatos priežiūros paslaugoms, – 2019 metais ši dalis sudarė 19,6 proc. (2018 m. – 17,7 proc.). 2019 metais gydytojų ir slaugytojų vidutinis darbo užmokestis, palyginti su 2018 metais, padidėjo 13 proc.

14. 2019 metais pacientų priemokų suma vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms sumažėjo net 16,8 mln. eurų, palyginti su tuo pačiu 2018 metų laikotarpiu.

15. Nuo 2020 m. liepos 1 d., nemokėdami paciento priemokos, kompensuojamuosius vaistus ir kompensuojamąsias medicinos pagalbos priemones gaus mažas pajamas gaunantys, 75 metų ir vyresni asmenys.

16. 2020 metų duomenimis, Lietuvos Respublikoje 2018 metais, palyginti su 2017 metais, į atmosferą išmesta 1,7 proc. mažiau išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD). Daugiausia ŠESD, kaip ir praėjusiais metais, susidarė transporto – 30,2 proc., energetikos – 28,6 proc. ir žemės ūkio – 21,1 proc. sektoriuose, kiek mažiau ŠESD susidarė pramonės – 15,6 proc. ir atliekų – 4,5 proc. sektoriuose. Lyginant su 2017 m. ŠESD kiekis didėjo transporto – 6,4 proc., cemento gamybos – 13,5 proc., kuro naudojimo pramonės įmonėse – 7,2 proc. sektoriuose ir išliko beveik toks pat arba sumažėjo kituose sektoriuose.

17. Siekiant darnaus teritorijų ir infrastruktūros vystymo, atliktos ir Lietuvos Respublikos Seimui pateiktos dvi naujojo Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcijos alternatyvos ir strateginio poveikio aplinkai ataskaita.

18. 2019 metais pradėti reikšmingi darbai, siekiant atnaujinti ugdymo turinį – patvirtintos Bendrųjų programų atnaujinimo gairės. Pradėta kurti mokinio pasiekimų vertinimo sistema, orientuota į skirtingų ugdymosi poreikių turinčius asmenis.

19. Didinta neformaliojo vaikų švietimo įvairovė, prieinamumas ir gerinta jo kokybė. 2019 metais neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis mokykloje ar kitur naudojosi daugiau kaip trys penktadaliai mokinių. Siekiant didinti neformaliojo švietimo galimybes, 2019 metais su partneriais pasirašytos finansavimo sutartys dėl 7 regioninių darnaus vystymosi, kūrybingumo, informacinių technologijų ir gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos, menų ir matematikos (toliau – STEAM) atviros prieigos centrų kūrimo. Taip pat pasirašytos finansavimo sutartys su Vilniaus ir Klaipėdos universitetais dėl metodinių STEAM centrų steigimo.

20. Vykdyti mokyklų tinklo optimizavimo darbai: 2019 metais bendrojo lavinimo mokyklų, kuriose mokosi iki 120 mokinių, skaičius, palyginti su 2016–2017 metais, sumažėjo beveik ketvirtadaliu, taip pat įgyvendinti 6 profesinių mokyklų sujungimai. Vykdamas mokslo ir studijų institucijų tinklo optimizavimo planą, 2019 m. sausio 1 d. baigėsi Lietuvos edukologijos universiteto ir Aleksandro Stulginskio universiteto reorganizavimas prijungimo prie Vytauto Didžiojo universiteto būdu.

21. Įsteigti 3 nacionaliniai pedagogų rengimo centrai, kurių veikla vykdoma Vilniaus universitete, Vytauto Didžiojo universitete ir Šiaulių universitete. Didinti pedagogų atlyginimai. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, mokytojų neto vidutinis darbo užmokestis (toliau – VDU) 2019 m. III ketv. buvo 928 eurai (2018 m. III ketv. – 739,1 euro); taigi neto VDU padidėjo 188,9 euro, arba 25,6 proc.

22. 2019 metais dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų darbo užmokestis padidintas vidutiniškai 16 proc. (skirta 23,1 mln. eurų, kaip ir 2018 metais). 2019 metais Vyriausybės strateginės analizės centro atlikta apžvalga parodė, kad akademinio personalo darbo užmokestis šalyje augo vidutiniškai du kartus sparčiau nei atlyginimai šalies ūkyje, o valstybinių mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir tyrėjų atlyginimų augimas, palyginti su kitomis sritimis, buvo didžiausias per praėjusius 4 metus.

23. Siekiant, kad mokslininko karjera taptų patrauklesnė, nuo 2019 m. sausio 1 d. 83 proc. padidinta doktorantams teikiama parama. Taip pat toliau sėkmingai plėtota programa „Kitas 100“, skirta gambiausių studijoms užsienyje finansuoti, – didėjo jos finansavimas ir pasinaudojusiųjų skaičius.

24. 2019 metais, vykdamas strateginio planavimo ir biudžeto sudarymo sistemų pertvarkos darbus, parengti strateginio valdymo sistemą reglamentuojančių teisės aktų projektai, apibrėžta naujų strateginio planavimo dokumentų struktūra. 2019 metų gruodžio mėn. Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo projektas, kuris

padės susieti strateginius tikslus su valstybės finansiniais ištekliais ir užtikrinti tinkamą valstybės strateginių tikslų įgyvendinimą.

25. Lietuvos Respublikos elektronine sveikatos sistema (e. sveikatos sistema) naudojama kasdien vis plačiau: visos asmens sveikatos priežiūros įstaigos (toliau – ASPĮ) jungiamos į centrinę e. sveikatos sistemą, atsisakoma medicinos dokumentų ir mažinama administracinė našta sveikatos priežiūros specialistams. 2019 metų gruodžio mėn. duomenimis, 96 proc. visų kompensuojamųjų vaistų receptų, 93 proc. stacionaro epikrizių, 31 proc. siuntimų, 63 proc. ambulatorinių aprašymų, 93 proc. vairuotojo sveikatos patikrinimo medicininių pažymų, 100 proc. vaiko gimimo pažymėjimų ir medicininių mirties liudijimų išrašoma elektroniniu būdu.

26. 2019 metais pasaulinės nevyriausybinės organizacijos „Transparency International“ korupcijos suvokimo indekso tyrime Lietuvos Respublikai skirta 60 balų iš 100 galimų ir 35 vieta 180 šalių sąrašė. Lietuvos Respublika užima 15 vietą iš 28 ES valstybių narių, pirmoje vietoje ES ir pasaulyje – Danija (87 balai). Lietuvos Respublikos rezultatai pagerėjo pirmą kartą per 5 metus. Korupcijos suvokimo indekso nors ir nedidelis teigiamas pokytis rodo, kad kryptingos pastangos duoda rezultatų.

27. Pagal Pasaulio banko tyrimą „Doing Business 2020“, kurio rezultatai buvo paskelbti 2019 m. spalio 24 d., Lietuvos Respublika pasiekė aukščiausią kada nors turėtą poziciją – 11 vietą tarp 190 šalių ir yra tarp palankiausiai pagal verslo sąlygas vertinamų pasaulio valstybių. Tarp visų 28 ES valstybių narių Lietuvos Respublika užima 4 vietą ir nusileidžia tik Danijai, Jungtinei Karalystei ir Švedijai.

28. 2019 metais didžiausia pažanga padaryta šalies patrauklumą gamybos investicijoms lemiančioje prisijungimo prie elektros tinklų srityje: ne tik sumažėjo procedūrų skaičius ir sąnaudos, bet ir sutrumpėjo prisijungimo prie elektros tinklų terminas. Tikimasi, kad ateinančių metų „Doing Business“ reitinguose bus įvertinta jau įgyvendinta ir nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliosianti juridinių asmenų nemokumo reforma.

29. Priemonės, skirtos kompetencijoms didinti ir dalyvavimui tarptautiniuose projektuose bei infrastruktūrose skatinti, didesnė tinklaveika, įsteigtas Lietuvos Respublikos mokslo ryšių biuras Briuselyje (LINO), pradėję veikti technologijų perdavimo centrai turėjo įtakos mokslo ir studijų institucijų pajamų iš Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (toliau – MTEP) augimui. Mokslo ir studijų institucijų pajamų iš MTEP, gautų iš Lietuvos Respublikos ir užsienio verslo įmonių, augimas 2018 m. siekė 59 proc.

30. Eurostato duomenimis, 2018 metais verslo išlaidos MTEP Lietuvos Respublikoje pasiekė 148,8 mln. eurų ir buvo didžiausios per visą šio rodiklio matavimo istoriją.

31. Skatinant žiedinę ekonomiką, parengti Lietuvos Respublikos mokesčio už aplinkos teršimą įstatymo pakeitimai, nuosekliai vykdomas aplinkosauginis gyventojų švietimas, kampanijos, skatinančios gyventojus mažinti plastikinių pirkinių maišelių naudojimą. 71,8 proc. pakuočių atliekų yra panaudojama, įskaitant perdirbimą.

32. Sutaupyto suminio galutinės energijos kiekio nuo 2013 metų (GWh) rodiklis 2016 metais viršija planą daugiau nei 4 kartus ir sudaro 2 045 GWh. Nors buvo vykdoma daug priemonių siekiant efektyviau naudoti energiją ir diegti išmaniuosius sprendimus, galutinis energijos suvartojimas 2018 metais, palyginti su 2017 metais, 3,8 proc. padidėjo. Daugiausia – 39,8 proc. – energijos buvo suvartota transporto sektoriuje, namų ūkiuose – 26,6 proc. Pramonės sektorius suvartojo 19,2 proc. galutinės energijos. 2018 metais, palyginti su 2017 metais, pramonės sektoriuje suvartota 3,4 proc., transporto – 6,3 proc., namų ūkiuose – 1,5 proc. daugiau energijos.

33. Didinant vidaus energijos gamybą, įteisintas naujas paramos modelis atsinaujinančius energijos išteklius naudosiiančioms elektrinėms skatinti. 2019 m. rugsėjo 2 d. prasidėjo pirmasis technologiškai neutralus aukcionas, kuriame galėjo dalyvauti visos technologijos – saulės, vėjo, biodujų, biomasės. Aukciono dalyviai varžėsi dėl galimybės gauti biržos kainos priedą.

34. Lietuviškos kilmės paslaugų eksportas 2019 m. I–III ketv., palyginti su tuo pačiu 2018 metų laikotarpiu, padidėjo 31,4 proc. Daugiausia lietuviškos kilmės paslaugų 2019 metais buvo eksportuota į Vokietiją ir Prancūziją, labiausiai augo lietuviškos kilmės paslaugų eksportas į žvalgomasias tikslines rinkas.

35. 2019 metais ir toliau vyko aktyvus tiesioginių užsienio investicijų (toliau – TUI) procesas – pritraukti 56 TUI didelės pridėtinės vertės projektai. Įgyvendinant naujus TUI didelės pridėtinės vertės projektus, 2019 metais sudarytos galimybės sukurti 5 074 darbo vietas. Pritraukti paslaugų centrai, tokie kaip „McKesson Europe“ AG (Vilnius), kuris per projekto įgyvendinimo laikotarpį planuoja sukurti 500 naujų darbo vietų, „The Western Union Company“ plečia savo veiklą Lietuvos Respublikoje ir planuoja sukurti 300 darbo vietų, „World Courier Management Ltd“ – 200 darbo vietų.

2019 metų duomenimis, 2018 metais laisvosiose ekonominėse zonose (toliau – LEZ) veikiančių įmonių investicijos siekė 158,6 mln. eurų.

36. 2019 metais įsteigta net 420 naujų startuolių (2018 metais – 140). Spartesnę startuolių ekosistemos plėtrą ypač skatino startuoliams skirtų informacinių ir edukacinių renginių organizavimas, „Startup Visa“ programa, rizikos kapitalo fondų, akseleravimo fondų, Koinvesticinio fondo sukūrimas. Sudarytos galimybės startuoliams leisti ir per sutelktinio

finansavimo platformas viešai platinti nuosavybės vertybinius popierius. 2018 metais startuolių pritrauktų investicijų augimui didžiausią įtaką turėjo UAB „Prime Leasing“ („City Bee“) investicija (110 mln. eurų), 2019 metais – UAB „Vinted“ pritraukta investicija (128 mln. eurų).

37. 2019 metais finansų technologijų (toliau – FINTECH) plėtros skatinimas tebėra prioritetas. Palankių verslo sąlygų ir investicinės aplinkos gerinimas lėmė, kad FINTECH sektorius ir toliau plėtėsi. 2019 metais į Lietuvos Respubliką savo veiklos dalį perkėlė 3 reikšmingos FINTECH įmonės: „Earthport“, „SumUp“ ir „Flywire“. Šiuo metu Lietuvos Respublikoje veikia daugiau nei 200 FINTECH įmonių (18 proc. daugiau nei 2018 metais).

38. Mažinant šešėlinę ekonomiką, didinant mokesčių ir socialinio draudimo sistemų efektyvumą, 2019 metais įsigaliojo ir pradėtos taikyti savanoriško atsiskleidimo ir mokesčių mokėjimo skatinimo bei nepakantumo pažeidėjams mokesčių srityje priemonės. Mokesčių mokėtojai, pasinaudodami vienkartinę galimybę sumokėti „pamirštus“ mokesčius be sankcijų, papildomai deklaravo 41,7 mln. eurų mokesčių.

39. Nuo 2017 metų įvestas socialinio draudimo pensijų indeksavimo mechanizmas lėmė nuoseklų vidutinės senatvės pensijos didėjimą: palyginti su 2016 metais, 2019 metais vidutinė senatvės pensija padidėjo 34 proc.

40. Nuo 2019 metų sujungtos darbdavio ir darbuotojo mokamos valstybinio socialinio draudimo įmokos, bendroji (pagrindinė) pensijos dalis finansuojama valstybės biudžeto lėšomis, įvesta valstybinio socialinio draudimo (išskyrus privalomąjį sveikatos draudimą) įmokų viršutinė riba, sumažintas valstybinio socialinio draudimo įmokos tarifas.

41. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos ir Lenkijos dujotiekių jungties (toliau – GIPL) tiesimo projektą, 2019 metų liepą sudaryta GIPL dujotiekio vamzdžių pirkimo sutartis (26,4 mln. eurų vertės), pasirašyta sutartis dėl dujotiekio jungties tarp Lenkijos ir Lietuvos Respublikos GIPL tiesimo darbų. Nors GIPL projekto įgyvendinimas kol kas atsilieka nuo grafiko, numatoma, kad projektas bus pradėtas eksploatuoti 2021 metais.

42. Įgyvendinant strateginį projektą „Geležinkelių jungties „Rail Baltica“ plėtra“, 2019 metais vykdyti geležinkelio linijos tiesimo darbai ruože „Lenkijos ir Lietuvos siena–Kaunas“. Baigus šiuos darbus, 2020 metais Kauno intermodalinis terminalas bus sujungtas su Europos geležinkelių tinklu ir taps pagrindiniu perkrovos centru.

43. Svarbu pažymėti, kad jau visiškai įgyvendinta 13 priemonių, numatytų 2019–2020 metų ES Tarybos rekomendacijos Lietuvai įgyvendinimo priemonių plane. Kitos priemonės įgyvendintos iš dalies (daugelio jų įgyvendinimo terminas yra ilgesnis nei ataskaitos laikotarpis) – tai 29,5 proc. visų suplanuotų priemonių (iš viso 44 priemonės). Likusias priemones planuojama įgyvendinti 2020 metais.

44. 2019 metais didžiausia pažanga pasiekta gerinant mokestinių prievolių vykdymą ir plečiant mokesčių bazę, siekiant pereiti prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia ekonomikos augimui (priemonėmis įgyvendinamos struktūrinės mokestinio reguliavimo ir šešėlinės ekonomikos mažinimo reformos), ir mažinti pajamų nelygybę, skurdą ir socialinę atskirtį, be kita ko, gerinant mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą (priemonės įgyvendina struktūrinę socialinio draudimo (pensijų) reformą): visiškai įvykdyta 10 priemonių iš 18 (vykdymo pažanga – 55,5 proc.). Pažymėtina, kad pasiektos pažangos kol kas neatspindi skurdo rodikliai, nes šiuo metu turimi statistiniai duomenys dažniausiai rodo 2017–2018 metų veiklos rezultatus.

45. 2020 metais daugiau dėmesio bus skiriama priemonėms, kurios padės didinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę ir efektyvumą, gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, įperkumą ir sistemos efektyvumą, skatinti su investicijomis susijusią ekonomikos politiką, mokslo ir verslo bendradarbiavimą ir mokslinių tyrimų bei inovacijų politikos įgyvendinimo agentūrų konsolidavimą.

II SKYRIUS

ĮŽANGA

46. 2020 metų nacionalinėje reformų darbotvarkėje (toliau – NRD) apibendrinamos svarbiausios vykdomos ir planuojamos vykdyti struktūrinės reformos, kuriomis siekiama įveikti didžiausius ekonomikos ir socialinės politikos iššūkius, kylančius Lietuvos Respublikai, kaip ES valstybei narei, dalyvaujant ES ekonominės politikos koordinavimo semestre (toliau – Europos semestras). Siekdamas ekonomikos augimo ir užimtumo didėjimo, ES valstybės narės kasmet nacionalines reformų darbotvarkes, kuriose išdėstytos numatytos struktūrinės reformos, teikia Europos Komisijai.

47. NRD pateikiami Vyriausybės veiksmai, kurių imtasi įgyvendinant Europos komisijos 2019 m. birželio 5 d. rekomendaciją dėl Tarybos rekomendacijos „Dėl 2019 m.

Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Lietuvos stabilumo programos“ (KOM(2019) 515 galutinis) (toliau – Rekomendacija):

47.1. Gerinti mokestinių prievolių vykdymą ir plėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia augimui. Mažinti pajamų nelygybę, skurdą ir socialinę atskirtį, be kita ko, gerinant mokesčių ir socialinių išmokų sistemos struktūrą.

47.2. Gerinti visų švietimo ir mokymo sistemos lygmenų, įskaitant suaugusiųjų mokymąsi, kokybę ir didinti jų efektyvumą. Gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, įperkamumą ir sistemos efektyvumą.

47.3. Vykdamas su investicijomis susijusią ekonominę politiką, sutelkti dėmesį į inovacijas, energijos ir išteklių naudojimo efektyvumą, darnų transportą ir energijos jungtis, atsižvelgiant į regioninius skirtumus. Skatinti našumo augimą didinant viešųjų investicijų efektyvumą. Sukurti nuoseklią politikos priemonių sistemą, skirtą mokslo ir verslo bendradarbiavimui skatinti ir mokslinių tyrimų bei inovacijų politikos įgyvendinimo agentūroms konsoliduoti.

48. 2019 metais parengtas Rekomendacijos 2019–2020 metų įgyvendinimo priemonių planas, kuris pateiktas Seimui kartu su Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 metų veiklos ataskaita, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. kovo 25 d. nutarimu Nr. 300 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 metų veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“.

49. NRD parengta atsižvelgiant į Europos Komisijos 2019 m. gruodžio 17 d. komunikatą Europos Parlamentui, ES Tarybai, Europos centriniam bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „2020 m. metinė tvaraus augimo strategija“ (KOM(2019) 650 galutinis) (toliau – Metinė tvaraus augimo strategija), kuriuo pradėtas 2020 metų Europos semestras, ir į visai ES nustatytus prioritetus: aplinkos, našumo, stabilumo ir teisingumo.

50. Europos Komisija 2020 m. vasario 26 d. paskelbė Komisijos tarnybų darbinį dokumentą „Šalies ataskaita. Lietuva 2020“ (SWD(2020) 514 galutinis) (toliau – Šalies ataskaita), kuris apima bendrą Lietuvos Respublikos ekonominį vertinimą, Rekomendacijos įgyvendinimą, struktūrinių reformų vykdymą, nacionalinių tikslų pagal Europos Komisijos 2010 m. kovo 3 d. komunikatą „2020 m. Europa. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ (KOM(2010) 2020 galutinis) (toliau – strategija „Europa 2020“) ir Jungtinių Tautų (toliau – JT) darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo pažangą. Remdamasi šalių ataskaitomis, Europos Komisija 2020 metais konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų pasiūlymuose, kurie bus paskelbti gegužės mėn., pabrėš nacionalinių reformų indėlį siekiant konkrečių darnaus

vystymosi tikslų, kai tai bus svarbu siekiant užtikrinti ekonominės ir užimtumo politikos koordinavimą sprendžiant bendro intereso ekonominius uždavinius.

51. Pagal rekomendacijų įgyvendinimo pažangos vertinimą šiais metais Lietuvos Respublika vertinama kaip pasiekusi ribotą pažangą. Svarbiausi Šalies ataskaitoje iškelti uždaviniai: pajamų nelygybės ir skurdo mažinimas, įtraukaus augimo užtikrinimas ir investicijų didinimas, ypač į žmogiškąjį kapitalą, našumo bei darbo jėgos pasiūlos didinimas. NRD pateikiami svarbiausi Vyriausybės veiksmai siekiant įveikti minėtus iššūkius.

52. NRD sudaro šios dalys:

52.1. „Makroekonominio poveikio kontekstas ir scenarijus“ (NRD III skyrius);

52.2. „6 struktūrinės reformos“ (NRD IV skyrius);

52.3. „Pagrindinius ekonomikos iššūkius sprendžiančios politikos priemonės“ (NRD V skyrius);

52.4. informacija apie strategijos „Europa 2020“ ir JT darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą (NRD VI skyrius);

52.5. „Tarpinstitucinis bendradarbiavimas“ (NRD VII skyrius);

52.6. Rekomendacijos 2019–2020 metų įgyvendinimo priemonių plano įgyvendinimo ataskaita (NRD priedas).

III SKYRIUS

MAKROEKONOMINIO POVEIKIO KONTEKSTAS IR SCENARIJUS

53. Neigiamų COVID-19 viruso protrūkio ir jo suvaldymui naudojamų priemonių pasekmių ekonomikai mastas priklausys nuo to, kada pavyks suvaldyti COVID-19 pandemiją ir kiek ilgai bus taikomos ekonomiką suvaržančios viruso plitimą ribojančios priemonės.

54. Stabilumo programoje pateikiami trys Lietuvos Respublikos ekonominės raidos 2020–2021 metų scenarijai, kuriuose Lietuvos Respublikos BVP 2020 metų nuosmukio gylis priklauso ne tik nuo ekonominį aktyvumą ribojančių priemonių mūsų šalyje taikymo trukmės, bet ir nuo ekonominės padėties Lietuvos Respublikos eksporto rinkose. Juose numatoma, kad dėl su COVID-19 viruso krize susijusio šoko Lietuvos Respublikos ekonomika 2020 metais galėtų susitraukti 1,3–7,3 proc. 2021 metais BVP galėtų augti 2,2–6,6 proc.

55. Nestabili išorės aplinka, prastėjantys verslo lūkesčiai ir COVID-19 viruso įtaka slopins investicijų raidą. Išlaidos pagrindinio fiksuoto kapitalo formavimui 2020 metais galėtų smukti 5,1 proc.

56. Gyventojų pajamas palaikys darbo jėgos apmokestinimo mažinimas, didesnės socialinės išmokos, Ekonomikos skatinimo ir koronaviruso (COVID-19) sukeltų pasekmių mažinimo priemonių plano priemonės siekiant padėti išsaugoti darbo vietas ir gyventojų

pajamas. Tačiau COVID-19 viruso sukeltas ekonominis šokas, pablogėję pastaruoju metu vyravę optimistiniai vartotojų lūkesčiai ir mažėjantis užimtumas ribos išlaidas vartojimui. Namų ūkių vartojimo išlaidos 2020 metais gali sumažėti 3,7 proc.

57. Kainų lygį šalyje didele dalimi lems naftos kainų pokyčiai. Remiantis atnaujintomis techninėmis prielaidomis dėl sparčiau mažėjančių naftos kainų suderintas vartotojų kainų indeksas gali sumažėti nuo 2,2 proc. 2019 metais iki 1 proc. 2020 metais.

58. 2020 metais neigiamą poveikį darbo rinkai turės ekonominio aktyvumo sumažėjimas dėl COVID-19 viruso plitimo ir priemonių, kurių imtasi jam stabdyti – kovo viduryje įvesto karantino ir mažmeninės prekybos bei paslaugų teikimo vartotojams ribojimo. Šį poveikį švelnins Vyriausybės numatytos ekonomikos skatinimo priemonės, kurių dalis bus skirta darbo vietoms ir pajamoms išsaugoti. Numatoma, kad nedarbo lygis šalyje laikinai išaugs ir 2020 metais sudarys 8,1–10,5 proc., o užimtųjų skaičius sumažės 2–4,5 proc.

IV SKYRIUS

6 STRUKTŪRINĖS REFORMOS

59. 2018 m. sausio 8 d. Vyriausybė išskyrė 6 svarbiausias struktūrines reformas¹: švietimo, apimančią vidurinio ugdymo, profesinio mokymo ir aukštojo mokslo lygius; sveikatos apsaugos, apimančią visus sveikatos priežiūros paslaugų lygius, slaugą, sveikos gyvensenos skatinimo priemones; šešėlinės ekonomikos mažinimo, leisiančią pateikti priemones, kurios skatintų sąžiningą mokesčių mokėjimą; mokesstinio reguliavimo, kuria siekiama darbo jėgos apmokestinimą padaryti patrauklesnį darbo vietų kūrimui, skatinti investicijas ir verslumą; socialinio draudimo (pensijų), kuria siekiama išvengti bendro pajamų apsaugos lygio senatvėje sumažėjimo; inovacijų, kuri paskatintų investicijas į inovacijas, sukurtų didelį inovacijų skatinimo paketą, konsoliduotų ir sustiprintų mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų (toliau – MTEPI) sistemą.

60. Nuolatinis daugumos reformų poveikis (t. y. esminių ekonominių srautų struktūros pokyčiai) ir vėliau pasireikšianti šalies ekonomikai daroma antrinė įtaka bus juntama ir po nagrinėjamo 2019–2025 metų laikotarpio – užtikrins tolesnį BVP augimą. Poveikio BVP dinamika rodo, kad didžiausias santykinis efektas bus pasiektas maždaug 2025–2027 metais, kai reformos lems apie 2,0 proc. didesnę BVP lygį arba daugiau nei 1,2 mlrd. eurų didesnę BVP, palyginti su tuo, kuris būtų būdingas neįgyvendinus reformų.

PIRMASIS SKIRSNIS

¹6 svarbiausios Vyriausybės reformos:

<https://lr.lt/uploads/main/documents/files/LRV%206%20strukturines%20reformos.pdf>

ŠVIETIMO STRUKTŪRINĖ REFORMA

61. Svarbiausi švietimo struktūrinės reformos darbai 2020 metais: vykdomas projektas „Ugdymas ateičiai“, kurio svarbiausi tikslai – viso ugdymo turinio ir mokinių vertinimo sistemos atnaujinimas (tam 2020 metais numatyta 4,30 mln. eurų iš ES struktūrinių fondų), saugios mokyklos kiekvienam kūrimas (2020 metais numatyta 1,3 mln. eurų valstybės biudžete ir 3,1 mln. eurų ES struktūrinių fondų), neformaliojo švietimo paslaugų plėtra (2020 metais numatyta 0,04 mln. eurų valstybės biudžete ir 24,23 mln. eurų ES struktūrinių fondų), švietimo ir mokslo finansavimo pertvarka (2020 metais numatyta 175,6 mln. eurų valstybės biudžete ir 0,9 mln. eurų ES struktūrinių fondų), valstybinių universitetų ir profesinio mokymo įstaigų tinklų optimizavimas (2020 metais bendrai numatyta 53,30 mln. eurų), mokymosi visą gyvenimą sistemos plėtra (2020 metais bendrai numatyta 29,3 mln. eurų).

62. Ugdymo ateičiai svarbiausias tikslas yra mokinių pasiekimai. Bent 3 (iš 6) Tarptautinio penkiolikmečių PISA² tyrimo pasiekimų lygmenį Lietuvos Respublikoje pasiekia pusė 15-mečių: matematinio raštingumo srityje – 50,2 proc. skaitymo gebėjimų ir gamtamokslinio raštingumo – 49,5 proc. (šie 2018 metų rezultatai paskelbti 2019 metų pabaigoje). Nuo 2015 metų bent 3 pasiekimų lygmenį pasiekiančių mokinių padaugėjo visose tiriamose pasiekimų srityse, bet labiausiai – gamtamokslinio raštingumo srityje. Minimi 2018 metų Lietuvos Respublikos rezultatai artimi PISA tyrime dalyvavusių ES šalių vidurkiui, tačiau skirtumas tarp miesto (Vilniaus) ir kaimo mokinių pasiekimų toliau didėja (2012–2015 metais miesto ir kaimo mokinių pasiekimų skirtumas padidėjo 13 taškų, o 2015–2018 metais dar 5 taškais): 2018 metais atotrūkis skaitymo gebėjimų srityje siekė net 77 taškus, gamtamokslinio raštingumo srityje – 72 taškus, matematinio – 75 taškus.

63. Siekiant, kad Lietuvos Respublikos mokinių pasiekimai tolygiai gerėtų, 2019 metais pradėti viso ugdymo turinio atnaujinimo darbai – patvirtintos Bendrųjų programų atnaujinimo gairės. 2020 metais pradėti planuoti ugdymo turinio atnaujinimo darbai. Numatyta, kad 2020 metais bus parengti pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų projektai, kurie 2021 metais ketinami išbandyti. Siekiant pasirengti sėkmingai įgyvendinti Bendrąsias programas, 2020 metais taip pat pradedami darbai su mokyklų vadovais (Europos Komisijos remiamas Struktūrinių reformų paramos programos projektas „Mokyklų vadovo vaidmens įgyvendinant atnaujintą ugdymo turinį stiprinimas“). Tam, kad nuo ugdymo pradžios ikimokyklinėse įstaigose vaikai būtų mokomi pažangiais metodais, pedagogams 2019 metais parengtos

²Tarptautinį penkiolikmečių tyrimą PISA (angl. *Programme for International Student Assessment, PISA*) atlieka Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD*) ir šalių švietimo ministerijos.

metodinės medžiagos koncepcijos, kaip įtraukti STEAM ugdymo elementus į ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą. 2020 metais bus parengti metodinių priemonių rinkiniai ikimokyklinio amžiaus (nuo gimimo iki 6 metų) ir priešmokyklinio amžiaus (vaikams nuo 5 iki 7 metų) vaikų ugdymui, o 2021 metais rekomendacijos bus diegiamos praktikoje. Prie pasiekimų gerinimo taip pat prisidės 2019 metais pradėta kurti, 2020 metais toliau plėtojama, į skirtingų ugdymosi poreikių asmenis orientuota mokinių pasiekimų vertinimo sistema, kuri geriau atlieps mokymosi poreikius.

64. Kuriant saugią mokyklą kiekvienam, visose Lietuvos Respublikos savivaldybėse koordinuotai teikiamos švietimo, socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos, įskaitant psichologinę pagalbą vaikams ir tėvams. 2018–2019 metais 35-ių savivaldybių mokyklose įsteigta 100 papildomų psichologo pareigybių. 2019 metais spręsti 270 atvejų, kai vaikui ir jo šeimai suteiktos koordinuotai teikiamos švietimo pagalbos, socialinės ir sveikatos priežiūros paslaugos. 2020 metais ketinama įsteigti dar 75 psichologo pareigybes mokyklose ir 20 psichologo pareigybių pedagoginėse psichologinėse tarnybose ir švietimo pagalbos tarnybose. Mokyklose taip pat vykdomos smurto, patyčių ir kitos prevencijos programos, jas vykdančių mokyklų daugėja: 2016 metais bent vieną programą vykdė 54 proc. mokyklų, 2017 metais – 72 proc., 2018 metais – 85 proc. Įgyvendinant švietimo struktūrinės reformos projektą „Saugi mokykla kiekvienam“, 2019 metais tęsta prevencinių programų įgyvendinimo plėtra: programos šiuo metu įdiegtos iš viso 1058 bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose ir 432 ikimokyklinio ugdymo įstaigose, vykdančiose priešmokyklinio ugdymo programas. 2020 metais vyks paskutinis programų plėtros įgyvendinimo etapas, programos bus įdiegtos 1181 bendrojo ugdymo mokykloje ir profesinio mokymo įstaigoje ir 522 ikimokyklinio ugdymo įstaigose, vykdančiose priešmokyklinio ugdymo programas.

65. 2020 metais toliau bus didinama neformaliojo vaikų švietimo įvairovė, prieinamumas ir gerinama kokybė. 2019 metais neformaliojo vaikų švietimo galimybėmis mokykloje ar kitur pasinaudojančių mokinių buvo daugiau kaip trys penktadaliai ir per metus jų padaugėjo maždaug 3 proc. punktais (2017 metais – 55 proc., 2018 metais – 59,7 proc., 2019 metais – 62,6 proc.). Užtikrinant neformaliojo vaikų švietimo programų plėtrą (prioritetai – STEAM krypties programos ir tų krypties programos, kurių nėra savivaldybėje ar jų yra santykinai mažai) ir mažinant švietimo netolygumus regionuose, numatytas pirmumas gauti neformaliojo vaikų švietimo lėšas mažiau galimybių turintiems vaikams (specialiųjų ugdymosi poreikių ir socialinę paramą gaunantiems)³. 2020 metais bus konsultuojamos

³Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugsėjo 12 d. įsakymas Nr. V-758 „Dėl Neformaliojo vaikų švietimo lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

savivaldybės dėl neformaliojo vaikų švietimo finansavimo modelių tobulinimo. 2019 metais su partneriais – Alytaus kolegija, Marijampolės kolegija, Šiaulių universitetu, Panevėžio m. savivaldybe ir Panevėžio švietimo centru, Tauragės r. savivaldybe ir Tauragės pagalbos mokytoji ir mokiniui centru, Telšių r. savivaldybe ir Telšių švietimo centru, Utenos r. savivaldybe ir Utenos švietimo centru – pasirašytos finansavimo sutartys dėl 7 regioninių STEAM atviros prieigos centrų kūrimo. Taip pat pasirašytos finansavimo sutartys su Vilniaus ir Klaipėdos universitetais dėl metodinių STEAM centrų steigimo. STEAM centrai veiklas pradės 2022 metais. Įgyvendinant valstybinių ir nevalstybinių neformaliojo vaikų švietimo erdvių modernizavimo ES fondų projektus, 2019–2020 metais suplanuota: atnaujinti 65 neformaliojo ugdymo įstaigas arba nevalstybines neformaliojo švietimo erdves (iš jų 29 jau atnaujintos); atnaujinti 36 edukacines erdves valstybinėse ir nevalstybinėse bendrojo ugdymo mokyklose (iš jų 1 jau atnaujinta).

66. 2020 metais tęsiama švietimo ir mokslo finansavimo pertvarka. 2020 metais baigta mokytojų darbo apmokėjimo pertvarka. Etatinis mokytojų darbo apmokėjimas buvo diegiamas dviem etapais: nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. ir nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. pridėdant po 3 papildomai apmokamas nekontaktines valandas (iš viso 6 valandas) ir taip formuojant mokytojo etatą su 36 valandų darbo krūvio norma per savaitę. Atitinkamai pakeisti ir mokytojų darbo apmokėjimą reglamentuojantys teisės aktai, kurie yra tobulinami, siekiant geriau atliepti švietimo bendruomenės poreikius. Nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. etatinis mokytojų darbo apmokėjimas įgyvendinamas visa apimtimi. 2020 metais valstybės biudžete šiam tikslui numatyta iš viso 95 mln. eurų. Buvo planuota, kad mokytojų, iki reformos dirbusių 30 pedagoginio darbo valandų per savaitę, darbo užmokestis, suformavus etatą, padidės 20 proc., o vidutinis mokytojo atlyginimas pakils iki 1000 eurų. Mokytojų darbo užmokestis viršijo planuotą augimą: Lietuvos statistikos departamento duomenimis, mokytojų neto VDU 2019 m. III ketv. buvo 928 eurai (bruto – 1480,6 euro); 2018 m. III ketv. neto VDU – 739,1 euro (*bruto* VDU – 951,9 euro); padidėjimas neto VDU – 188,9 euro, arba 25,6 proc. (*bruto* VDU – 528,7 euro, arba 55,5 proc., tačiau *bruto* VDU didėjo dėl 2018 m. sausio 1 d. mokesčių reformos, todėl geriau padėtį atspindi neto VDU).

67. Siekiant gerinti mokytojų darbo sąlygas, 2020 metais mokytojų darbo užmokestį numatoma didinti. Planuojama, kad mokytojų (bendrojo ugdymo, neformaliojo švietimo ir profesinio mokymo) pareiginė alga nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. bus vidutiniškai 10 proc. didesnė nei 2019 metais, o ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų pareiginė alga nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. susilygins su bendrojo ugdymo mokytojų alga ir bus daugiau kaip 30 proc. didesnė nei 2019 metais. Be to, nuo 2020 m. sausio 1 d. yra panaikinti mokytojų

pareiginės algos koeficientų intervalai, o didžiausias koeficientas nuo mažiausio skiriasi 40,5 proc. (mokytojo eksperto, turinčio daugiau kaip 25 metus pedagoginio darbo stažą, koeficientas (baziniais dydžiais) yra 9,02, o mokytojo, kuriam nesuteikta kvalifikacinė kategorija ir kurio darbo stažas yra iki 2 metų, koeficientas – 6,42).

68. Nuo 2018 metų vykdant švietimo ir mokslo sistemos struktūrinę reformą, siekiama dėstytojams ir mokslininkams sudaryti palankias darbo sąlygas, užtikrinti stabilų jų darbo užmokesčio augimą. Tai vykdoma palaipsniui, atlyginimus didinant etapais: 2018 metais dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų darbo užmokestis padidintas vidutiniškai 20 proc. (skirta 23 mln. eurų), 2019 metais – dar 16 proc. (papildomai skirta dar 23,1 mln. eurų). Darbo užmokesčio didinimas tęsiamas ir 2020 metais. Planuojama, kad nuo 2020 m. rugsėjo 1 d. dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų darbo užmokestis bus vidutiniškai 10 proc. didesnis, palyginti su nustatytu 2019 metais (papildomai skirta 4,6 mln. eurų). Bendras vidutinis dėstytojų, mokslo darbuotojų ir kitų tyrėjų darbo užmokesčio padidinimas per tris metus (palyginti su 2017 metais) sudarys apie 50 proc.

69. Siekiant padidinti mokslininko karjeros patrauklumą, nuo 2019 m. sausio 1 d. 83 proc. padidinta doktorantams teikiama parama.

70. Siekiant pertvarkyti studijų bazinį finansavimą, Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo projektas, pagal kurį numatyta išplėtoti galimybes aukštąjį išsilavinimą (bakaluro laipsnį) įgyti valstybės lėšomis, įtvirtinti valstybinių aukštųjų mokyklų finansavimą, skirtą veiklos pažangai skatinti, pertvarkyti lėšų skyrimą studijoms finansuoti, numatant leistiną studentų „nubyrėjimo“ ribą, kai finansavimas nebūtų mažinamas. Pritarus šiems pakeitimams, būtų išplėtos asmenų galimybės studijuoti valstybės lėšomis, studijų laikotarpiu pastangos būtų sutelktos ne studentų skaičiui išsaugoti, bet studijų kokybei gerinti, neliktų paskatų iškreipti vidinių aukštųjų mokyklų studijų kokybės užtikrinimo sistemų, stabilesnis studijų finansavimas sudarytų prielaidas nuosekliau organizuoti studijų veiklą, būtų sukurta papildoma motyvacija didinti studijų kokybę ir stiprinti mokslinę kompetenciją. Numatoma, kad galimybės studijuoti valstybės lėšomis bus padidintos jau 2020 metais. Planuojama, kad priimtųjų į valstybės finansuojamas vietas skaičius 2020 metais padidės 20 proc. Kiti studijų finansavimo pakeitimai, jei jiems pritarų Seimas, būtų pradėti įgyvendinti nuo 2021 metų.

71. Vykdomas valstybinių universitetų ir profesinių mokymo įstaigų tinklų optimizavimas. 2019 metais reorganizuoti Lietuvos edukologijos ir Aleksandro Stulginskio universitetai prijungimo prie Vytauto Didžiojo universiteto būdu. 2020 metais vykdomas pasirengimas reorganizuoti Šiaulių universitetą prijungimo prie Vilniaus universiteto būdu.

Optimizuojant profesinių mokyklų tinklą, jungiamos panašaus profilio įstaigos, skatinamas profesinio mokymo ir bendrojo ugdymo bendradarbiavimas. 2019 metais įgyvendinti 6 profesinio mokymo įstaigų sujungimai. 2020 metais bus parengtas profesinių mokyklų tinklo pertvarkos planas, taip pat planuojamas 4 profesinio mokymo įstaigų sujungimas ir kitoks jų pertvarkymas. Taip bus užtikrintas racionalesnis profesiniam mokymui skiriamų lėšų naudojimas. Siekiant užtikrinti aukštos kokybės mokymą, bus specializuotos ir panaikintos dubliuojamos programos.

72. Siekiama sudaryti veiksmingas sąlygas ir paskatas mokytis visą gyvenimą. 2017–2018 metais mokymosi visą gyvenimą padėtis kiek pagerėjo (2017 metais – 5,9 proc., 2018 metais – 6,6 proc.), tačiau, palyginti su ES šalių vidurkiu, padėtis beveik nekito: 2018 metais, kaip ir 2017 metais, vidutiniškai ES mokėsi beveik dvigubai daugiau 25–64 metų gyventojų nei Lietuvos Respublikoje. Mokymuisi visą gyvenimą skatinti parengtas pirminis atnaujinamos suaugusiųjų švietimo sistemos modelio projektas. Siekiama, kad naujai kuriama sistema sudarytų sąlygas kiekvienam asmeniui gauti mokymosi pasiūlymą pagal jo specifinę situaciją darbo rinkoje, taip pat atspindint kitus specifinius poreikius – pagal „individual learning accounts“ modelį. 2020 metais bus rengiama sistemos struktūra ir priimami su jos įgyvendinimu susiję sprendimai. Planuojama, kad sistemos veiklos prasidės 2023 metais. Taip pat 2020 metais pradedamas įgyvendinti ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas projektas, kuris skatins savivaldybių įsitraukimą į suaugusiųjų švietimo sistemos plėtojimo, koordinavimo ir finansavimo veiklas. Projekto naudą gaus tos savivaldybės, kurios pačios prisidės prie suaugusiųjų švietimo sistemos plėtojimo ir skirs lėšų neformalaus suaugusiųjų švietimo programų įgyvendinimui savivaldoje. Numatoma kartu stiprinti savivaldybių gebėjimus kryptingai planuoti suaugusiųjų švietimo veiklas: įgyvendinti savivaldybių mokymosi poreikių tyrimą, kuriuo remdamosi savivaldybės atsinaujins suaugusiųjų švietimo planus ir pradės vykdyti kryptingas, į regiono poreikius orientuotas suaugusiųjų švietimo programas.

ANTRASIS SKIRSNIS

SVEIKATOS APSAUGOS STRUKTŪRINĖ REFORMA

73. Įgyvendinant Sveikatos apsaugos struktūrinės reformos programos Pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų plėtros ir pacientų registracijos pas specialistą sistemos pertvarkos projektą, 2018–2019 metais išplėsta šeimos gydytojo komandos sudėtis – ji papildyta slaugytojo padėjėjo, socialinio darbuotojo, gyvensenos

medicinos specialisto, kineziterapeuto pareigybėmis. Valstybinės ligonių kasos duomenimis, 2019 metais 5 proc. pacientų pas šeimos gydytoją ar jo komandą dėl planinės pagalbos pateko greičiau: 2019 metais pacientų, patenkančių pas šeimos gydytoją per 7 kalendorines dienas, buvo 79 proc., 2018 metais tokių pacientų buvo 73 proc.

74. Gerinant pirminių ambulatorinių asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, 2019 metais išplėtotos slaugytojų kompetencijos – jiems suteikta teisė pagal kompetenciją savarankiškai konsultuoti pacientus. Pakeitus imunoprofilaktikos organizavimo tvarką, ne tik gydytojai, bet ir slaugytojai bei akušeriai gali patys paskirti skiepus ir juos atlikti. Parengti ir patvirtinti paciento sveikatos būklės vertinimo klausimynai galimoms skiepavimo kontraindikacijoms įvertinti.

75. Lietuvos Respublikai reikalingos sisteminės priemonės, kurios padėtų ne tik pritraukti sveikatos priežiūros specialistus į periferinius regionus, bet sudarytų prielaidas užtikrinti ilgalaikių poreikių tenkinimą, todėl 2019 metais perskirsčius ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšas iš kitų sričių, finansuojamas gydytojų rezidentų pakopinių kompetencijų modelio kūrimas ir diegimas, kuris turėtų užtikrinti gydytojų rezidentų nuolatinį srautą į regionus ir regionų gyventojams bei kitoms tikslinėms grupėms tolygų reikiamų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą.

76. Siekiant sumažinti šeimos gydytojams tenkančią administracinę naštą, nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. atsisakyta pažymos teikimo ugdymo institucijoms dėl mokyklos, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos nelankytų dienų patvirtinimo. Panaikinus šią pažymą, 3–17 metų vaikų apsilankymų pas šeimos medicinos paslaugas teikiančius gydytojus skaičius nuo 2019 metų rugsėjo mėn. iki 2019 metų gruodžio mėn., palyginti su tuo pačiu 2018 metų laikotarpiu, sumažėjo 35 proc. Atlikus privalomą metinį profilaktinį mokinio sveikatos tikrinimą, nebereikia popierinio vaiko sveikatos pažymėjimo – nuo 2020 m. gegužės 1 d. jis bus pildomas elektroniniu būdu. Nuo 2019 m. sausio 1 d. asmenys, kuriems nustatant neįgalumą ir specialiuosius poreikius reikalinga pakartotinė specialisto konsultacija, gali į specialistus kreiptis tiesiogiai – be siuntimo iš šeimos gydytojo.

77. 2019 metais buvo tęsiamas nuotolinių sveikatos priežiūros paslaugų (pacientas – šeimos gydytojas bei kuriamos nuotolinės konsultacijos šeimos gydytojas – gydytojas specialistas) teikimo modelio įgyvendinimas. 2019 metais įteisintos oftalmologijos telemedicinos paslaugos.

78. Kadangi Lietuvos Respublikoje neužtikrinamas tolygus skubiosios medicinos pagalbos prieinamumas rajonų ir regionų ir miestų gyventojams, 2019 metais buvo sutarta

perskirstyti ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšas iš kitų sričių – nukreipti jas į telemedicinos paslaugų sukūrimą. Sukūrus telemedicinos paslaugas, rajoninių savivaldybių gyventojams pagerės aukštos kvalifikacijos specialistų (universitetinių ir respublikinių ligoninių lygio) teikiamų konsultacijų ir specializuotų sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas, kokybė, atitinkamai mažės atskirtis tarp didžiųjų miestų ir rajoninių savivaldybių. Siūlomi pakeitimai taip pat geriau prisidės prie strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos „Europos kovos su skurdu planas“ siekio gerinti sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą.

79. Tęsiama skaitmeninės sveikatos plėtra – visos – ASPĮ jungiamos į centrinę e. sveikatos sistemą. ASPĮ sudarytos sąlygos prisijungti prie e. sveikatos sistemos (toliau – ESPBI IS) ir naudotis ESPBI IS duomenų mainų posisteme arba portalu www.esveikata.lt nemokamai. ESPBI IS aptarnaujama 100 proc. draustų pacientų, kurie yra prisirašę įstaigose, su kuriomis Teritorinės ligonių kasos yra sudariusios sutartis. 2019 m. gruodžio mėn. duomenimis, 96 proc. nuo visų kompensuojamų vaistų receptų, 93 proc. stacionaro epikrizių, 31 proc. siuntimų, 63 proc. ambulatorinių aprašymų, 93 proc. vairuotojo sveikatos patikrinimo medicininių pažymų, 100 proc. vaiko gimimo pažymėjimų ir medicininių mirties liudijimų išrašoma elektroniniu būdu.

80. 2019 metais sukurta išankstinės pacientų registracijos informacinės sistemos (toliau – IPR IS) integracija su ESPBI IS ir parengtos IPR IS integracinės sąsajos su ASPĮ IS. Planuojama, kad per 2020–2021 m. laikotarpį prie IPR IS prijungs visos Lietuvos nacionalinei sveikatos sistemai (toliau – LNSS) priklausančios ASPĮ. Taigi visos ASPĮ galės deklaruoti vizitų pas gydytojus laiką internetu.

81. Lietuvos Respublikoje aktyvaus gydymo lovų skaičius vis dar didelis: 2017 metų duomenimis, 100 tūkst. gyventojų teko 547,2 aktyvaus gydymo (be psichiatrijos) lovos. ES27 šalių vidurkis – 296,05 lovos 100 tūkst. gyventojų. 2019 metais pradėtas įgyvendinti Sveikatos apsaugos struktūrinės reformos programos projektas „Infrastruktūros pertvarka ir pritaikymas gyventojų poreikiams, efektyvumo paskatų sukūrimas“, skirtas naujam ligoninių tinklo pertvarkos modeliui parengti. Projektas finansuojamas Europos Komisijos Struktūrinių reformų paramos programos lėšomis. Pagal projektą numatyta pasirinktuose 2–3 regionuose įgyvendinti bandomuosius aktyvaus gydymo ligoninių konsolidavimo modelius. Projektas vyks iki 2021 metų birželio mėn. Apibendrinus projekto rezultatus, bus priimti sprendimai dėl projekto tęstinumo šalies mastu.

82. Tęsiant 2017 m. gruodžio 13 d. kolektyvinių derybų metu priimtų įsipareigojimų dėl nuoseklaus ir tvaraus medikų darbo užmokesčio didinimo (LNSS ASPĮ dirbančių

gydytojų vidutinis darbo užmokestis (bruto) 2020 metų antro pusmečio pradžioje būtų ne mažesnis kaip 3250 eurų, slaugytojų – 1625 eurais) bei mokesstinės reformos vykdymą, 2019 metais LNSS priklausančių ASPI darbo užmokesčio fondams didinti nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. skirta 41 mln. eurų. Tai sudarė papildomą galimybę 2019 metais gydytojų ir slaugytojų vidutinio darbo užmokesčiui, palyginti su 2018 metų duomenimis, augti 13 proc. 2020 metais numatoma skirti papildomų lėšų medikų atlyginimams didinti.

83. 2019 metų spalio mėn. pateikta paraiška pagal Europos Komisijos Struktūrinių reformų paramos programą dėl ekspertinės pagalbos kuriant Sveikatos priežiūros įstaigų kokybės rodiklių stebėsenos sistemą. Ši priemonė skirta įrodymais grįžtiems sveikatos sektoriaus viešosios politikos sprendimams priimti ir pažangos stebėsenai siekiant užsibrėžtų sveikatos apsaugos sistemos struktūrinės reformos tikslų.

84. Siekiant mažinti pirmalaikį ar išvengiamą mirtingumą nuo širdies ir kraujagyslių ligų, strateginis projektas „Infrastruktūros pertvarka ir pritaikymas gyventojų poreikiams, efektyvumo paskatų sukūrimas“ 2019 metais papildytas veiklomis, skirtomis integruotos sveikatos priežiūros paslaugų teikimo sistemai tobulinti. 2019 metais sudarytos prielaidos modernizuoti priėmimo ir skubiosios pagalbos skyrių tinklą ir infrastruktūrą, racionaliai paskirstant pacientų srautus, padidinant juose atliekamų procedūrų ir stebėjimo paslaugų kiekį ir diegiant naujas, efektyvias skubiosios medicinos pagalbos paslaugas.

85. 2020 metais numatoma pertvarkyti greitosios medicinos pagalbos (toliau – GMP) organizavimą, siekiant didinti GMP tarnybos prieinamumą ir veiklos efektyvumą, keičiant jų darbo organizavimo principus (atsiejant jų aptarnaujamas teritorijas nuo savivaldybių ribų ir kartu su regioninio valdymo reforma perduodant GMP regionams, taip racionalizuojant išteklių panaudojimą).

86. Nuo 2020 m. sausio 1 d. pradėjo veikti naujo organizavimo modelio insulto klasteris, patvirtinti insulto klasterio paslaugų kokybės rodikliai, taip pat parengtas ūmaus miokardo infarkto esant giliam širdies raumens pažeidimui klasterio pakeitimo projektas.

87. Nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojus naujoms Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo nuostatomis, pradėjo veikti vadinamasis žalos be kaltės modelis, užtikrinsiantis, kad pacientai galės greičiau ir paprasčiau gauti kompensaciją, jei jų sveikatai buvo padaryta žala.

88. Įgyvendinant Sveikatos apsaugos struktūrinės reformos programos projekto „Priemonių išlaidų vaistams sumažėti sukūrimas“ veiklas: priėmus Vaistų bazinių kainų ir paciento priemokų už juos apskaičiavimo tvarkos pakeitimus ir padidinus vaistų, įrašytų į Ligų ir kompensuojamųjų vaistų joms gydyti sąrašą, kompensavimo procentus, vidutinė

priemoka, tenkanti vienam receptui, 2019 metų gruodžio mėn., palyginti su 2017 metų birželio mėn. duomenimis, sumažėjo 3,2 euro. Pacientų priemokų suma vaistams ir medicinos pagalbos priemonėms 2018 metais sumažėjo nuo 55 iki 40 mln. eurų (apie 27 proc., arba 15 mln. eurų), o 2019 metais ši suma sumažėjo net 16,8 mln. eurų (palyginti su tuo pačiu 2018 metų laikotarpiu). Tikimasi, kad pacientų priemokos mažės ir 2020 metais dėl 2019 m. spalio 17 d. priimtų Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo straipsnių pakeitimo, kuris įsigalios nuo 2020 m. liepos 1 dienos. Šiuo įstatymu sudarytos sąlygos nemokant paciento priemokos gauti kompensuojamuosius vaistus ir kompensuojamąsias medicinos pagalbos priemones mažas pajamas gaunantiems ir 75 metų ir vyresniems asmenims.

89. Įgyvendinant Sveikatos apsaugos struktūrinės reformos programos projektą „Slaugos paslaugų plėtra diegiant ilgalaikės priežiūros modelį“ siekiama plėsti ambulatorines slaugos paslaugas paciento namuose, įdiegti inovatyvias mobiliąsias slaugos paslaugas ir integruotas ilgalaikės priežiūros paslaugas. 2019 metais bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, parengta integruotų ilgalaikės priežiūros (socialinės globos ir slaugos paslaugų) koncepcija. 2019 metais priimtas sprendimas strateginį projektą papildyti veiklomis, reikalingomis tvariam ilgalaikės priežiūros modeliui, jungiančiam sveikatos apsaugos ir socialinės apsaugos sritis, bei jo finansavimo mechanizmui sukurti.

90. Įgyvendinant Sveikatos apsaugos struktūrinės reformos programos projektą „Naujų sveikos gyvensenos paskatų sukūrimas ir prevencijos stiprinimas“, patvirtintas Sveikatos tausojimo ir stiprinimo politikos gairių įgyvendinimo priemonių 2020–2022 metų planas, kuriame nustatytos konkrečios priemonės, skirtos sveikos, subalansuotos mitybos skatinimui, fizinio aktyvumo skatinimui, psichikos sveikatos ir psichologinės gerovės stiprinimui, sveikatos vertinimo plėtrai, saugios, ekologiškos aplinkos kūrimui ir palaikymui, mokslinės ir švietėjiškos veiklos skatinimui, tvariam sveikatos stiprinimo sistemos finansavimui bei efektyviam sveikatos stiprinimo sistemos koordinavimui.

91. Rūpinantis vaikų sveikatai palankia mityba ir skatinant vaikų fizinį aktyvumą, parengtos ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos interneto puslapyje paskelbtos savitarnos pusryčių (vadinamojo švediško stalo) diegimo ugdymo įstaigose rekomendacijos, skirtos savivaldybių visuomenės sveikatos biurų specialistams; parengtos pavyzdinių patiekalų receptūrų technologinės kortelės, skirtos ugdymo įstaigoms vaikų maitinimui organizuoti; nustatyti kriterijai, pagal kuriuos mokyklos pripažįstamos „sveikatą stiprinančiomis“ ir „aktyviomis“ mokyklomis; įtvirtintas unifikuotas mokinių fizinio pajėgumo nustatymas, kuris skirtas padėti laiku pastebėti vaiko fizinei sveikatai kylančias

rizikas ir individualizuoti jo fizinio ugdymo bei fizinio aktyvumo procesą. Fizinio pajėgumo nustatymas pagal šią tvarką taikomas nuo 2020 metų vasario mėnesio.

92. Įteisinta sveikos mitybos mokymo tvarka, skirta sveikatos netolygumų turintiems rajonams, siekiant gerinti sveikos mitybos žinias aktualių tikslinių grupių gyventojams. Maisto į ligonines tiekėjams nustatytos aiškios mitybos organizavimo taisyklės, parengtos vadovaujantis naujausiais tyrimais sveikos mitybos srityje, Europos Komisijos ir Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijomis, nustatyti tiekiamų maisto produktų kokybės reikalavimai, leidžiamas cukrų, druskos ir skaidulinių medžiagų kiekis pacientams maitinti tiekiamuose maisto produktuose. Taip pat nustatytas nerekomenduojamų tiekti maisto produktų sąrašas.

93. 2020 metais bus tęsiamas ES lėšomis finansuojamas projektas „Sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimas onkologinių ligų srityje“, skirtas trijų atrankinės patikros programų reikalavimams, kurie padėtų pirminio ir antrinio lygio asmens sveikatos priežiūros specialistams kokybiškai suteikti pagal programas priklausančias paslaugas pacientams, parengti. Siekiant padidinti atrankinėse patikros programose dalyvaujančių asmenų skaičių, numatoma sukurti Regioninių atrankinės patikros programų koordinavimo centrų infrastruktūrą bei sukurti ir įdiegti atrankinių patikros programų koordinavimui pritaikytą informacinę sistemą su atitinkamu darbui reikalingu duomenų rinkiniu.

94. Seimas 2019 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. XIII-2493 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimo Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtino atnaujintą Lietuvos sveikatos strategiją 2014–2025 metams. Strategija papildyta nuostatomis dėl psichoemocinės sveikatos stiprinimo ir savižudybių prevencijos. Numatyta didinti psichologinės ir psichiatrinės pagalbos paslaugų prieinamumą, plėsti psichologinės pagalbos bei savižudybių rizikos veiksnių mažinimo prevencinių priemonių, skirtų sunkiomis ligomis susirgusiems asmenims, įgyvendinimą.

95. 2019 metais skirtos dotacijos (2,5 mln. eurų) savivaldybių visuomenės sveikatos biurams organizuoti priklausomybės konsultantų paslaugų teikimą asmenims, žalingai vartojantiems alkoholį; ankstyvosios intervencijos programos vaikams ir jaunimui, vartojantiems psichoaktyvias medžiagas, veikloms vykdyti; organizuoti veikloms, skirtoms darbuotojų (mokyklose ir darbo kolektyvuose įmonėse) gebėjimams psichikos sveikatos srityje didinti.

96. 2019 metais patvirtintas Psichoterapijos paslaugų teikimo tvarkos aprašas, kuriuo išplėstas psichoterapijos metodą taikyti galinčių specialistų ratas, padidintas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo apmokamų psichoterapijos konsultacijų skaičius.

97. 2019 metais sukurtos teisinės prielaidos įstaigoms teikti vaikų ir paauglių psichiatrijos dienos stacionaro paslaugas. Įvesta nauja paslauga – vaikų ir paauglių psichosocialinė rehabilitacija, kurią teiks specialistų komanda: gydytojas vaikų ir paauglių psichiatras, medicinos psichologas, socialinis darbuotojas, psichikos sveikatos slaugytojas, o prireikus ir psichoterapijos paslaugas teikiantis specialistas, ergoterapeutas, kineziterapeutas, meno terapeutas.

98. 2019 metais patvirtintas Pagalbos vaikams, kuriems diagnozuotas autizmas ar kitas raidos sutrikimas, 2019–2020 metų veiksmų planas, kuriuo bus plėtojama kompleksinė, integrali, sveikatos priežiūros, socialinė pagalba bei ugdymas vaikams, kuriems diagnozuotas autizmas ar kitas raidos sutrikimas.

99. Gerinant pagalbos susiduriantiems su savižudybės rizikos asmenimis prieinamumą, organizuoti specialistų („vartininkų“) mokymai, skirti savižudybės rizikai atpažinti ir pagalbai suteikti reikalingiems įgūdžiams ugdyti. 2019 metais daugiau kaip 9 tūkst. asmenų buvo apmokyti atpažinti savižudybės riziką, mokėti paklausti ir nukreipti gauti pagalbą, 2677 asmenys apmokyti atpažinti savižudybės riziką ir suteikti pirmąją emocinę pagalbą (pagalbos teikėjai). Iki 2021 metų pabaigos planuojama 16 tūkst. asmenų bei 4000 pagalbos teikėjų apmokyti atpažinti savižudybės riziką, mokėti paklausti ir nukreipti gauti pagalbą.

100. Atsižvelgiant į tai, kad dėl vyraujančios nuomonės dažniausiai gyventojai informacijos apie psichikos sveikatą ieško internete, plėtojama nacionalinė interneto svetainė www.tuesi.lt, sukurtas kokybiškas ir į tikslinės grupės poreikius orientuotas turinys, užtikrintas informacijos apie pagalbą prieinamumas: vienoje vietoje bus pateikiama aktuali ir patikima informacija apie įvairius psichikos sveikatos sutrikimus, savipagalbos priemonės, galimybes kreiptis pagalbos į specialistus, pacientų teises ir formuojamos tinkamos nuostatos psichikos sveikatos sutrikimų atžvilgiu.

TREČIASIS SKIRSNIS

ŠEŠĖLINĖS EKONOMIKOS MAŽINIMO STRUKTŪRINĖ REFORMA

101. Pastaraisiais metais buvo įgyvendinta daug priemonių, dėl kurių šešėlinės ekonomikos mastas Lietuvos Respublikoje nuolat mažėjo. Įvairiais vertinimais, šešėlio dydis identifikuojamas tarp 13 proc. BVP ir 26 proc. BVP. Linco universiteto (Austrija) profesoriaus F. Schneiderio vertinimu, Lietuvos Respublikos, Latvijos ir Estijos respublikų šešėlio mastas yra panašus ir 2019 metais Lietuvos Respublikoje sudarė 21,9 proc. BVP (palyginti su 2017 metais, sumažėjo 1,9 proc. punkto). Eliminavus nelegalią veiklą ir

„pasidaryk pats“ veiklas, 2019 metais šešėlis Lietuvos Respublikoje sudarė 14,6 proc. BVP – per dvejus metus sumažėjo 0,9 proc. punkto.

102. Pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) atotrūkio rodiklis, žymintis skirtumą tarp teorinės PVM prievolės ir faktiškai gautų pajamų iš PVM, taip pat yra svarbus šešėlinės ekonomikos masto indikatorius. Paskutiniaus EK duomenimis, 2017 metais PVM atotrūkis Lietuvos Respublikoje siekė 25,3 proc. Per 2013–2017 metų laikotarpį didėjo tiek teorinė PVM prievolė (19,5 proc.), tiek pajamos iš PVM (26,8 proc.), o PVM atotrūkis sumažėjo 4,2 proc. punkto. Siekiant ir toliau mažinti šešėlinę ekonomiką, būtina sudaryti papildomas prielaidas ir sąlygas, toliau stiprinsiančias priežiūros institucijų gebėjimus, tarpinstitucinį bendradarbiavimą ir kartu skatinančias savanorišką mokesčių mokėjimą. Atsižvelgiant į tai, 2018 metais inicijuota šešėlinės ekonomikos mažinimo struktūrinė reforma, kuri buvo nuosekliai įgyvendinama 2018–2019 metais ir bus toliau vykdoma – nuo 2020 metų praplečiama naujomis veiklomis. Pažymėtina, kad didelė dalis šios reformos darbų buvo atliekami 2018–2019 metais, vykdant Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudarytos Strateginių projektų portfelio komisijos protokoliniu sprendimu patvirtintų Paskatų šešėliui sumažėti sukūrimo ir Mokesčių sumokėjimo ir atsakomybės užtikrinimo priemonių įvedimo projektų priemones. Įgyvendinant Paskatų šešėliui sumažėti sukūrimo projektą, 2019 metais buvo pasiekti praktiškai visi numatytieji rezultatai: įsigaliojo Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo papildymas, numatantis laikiną atleidimą nuo sankcijų, sumokant „pamirštus“ mokesčius, Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pataisos, leidžiančios gyventojams susimąžinti išlaidas būsto remontui, automobilių remontui ar auklių paslaugoms – t. y. legaliai perkant paslaugas, kuriose šešėlio rizika aukšta. Valstybinė mokesčių inspekcija prie Finansų ministerijos išmaniojoje mokesčių administravimo informacinėje sistemoje (i.MAS) įdiegė apskaitos smulkiajam verslui paslaugą (i.APS), taip pat įsigaliojo kasos aparatų naudojimo taisyklių pataisos, numatančios galimybę įtraukti į apskaitą mažmeninės prekybos pardavimą Valstybinės mokesčių inspekcijos serveryje. Taip pat 2019 metais buvo įgyvendintos visos Mokesčių sumokėjimo ir atsakomybės užtikrinimo priemonių įvedimo projekto priemonės. Mokesčių administravimo įstatymo pataisomis buvo įteisintas minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų institutas, kurio neatitikus atsiranda neigiamų pasekmių mokesčių ir kitose teisės šakose, t. y. netenkama teisės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, gauti paramą, taikoma ilgesnė mokestinė senatis, apsunkinama galimybė gauti bankinį finansavimą, taip pat nustatyta proporcinga atsakomybė už mokesčių įstatymų pažeidimus ir skaidrus baudų skyrimo mechanizmas. Taip pat buvo įdiegtas atvirkštinio PVM apmokestinimo taikymas elektronikos prekėms, iš Veiklų, kuriomis gali būti

verčiamasi turint verslo liudijimą, rūšių sąrašo išbrauktos veiklos, kuriose ryškiausios šešėlio apraiškos, panaikinta galimybė neapmokestinti dalį ne pelno vienetų pajamų iš komercinės veiklos. Siekiant nustatyti papildomas kovos su mokesčių vengimu ir slėpimu priemones ir atsižvelgiant į ES ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) rekomendacijų rezultatus, Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatyme nustatytos turto perkėlimo apmokestinimo ir šalių mokesstinės tvarkos neatitikimų pasekmių eliminavimo taisyklės.

103. Dėl 2018 metais vykdytų mokesčių ir socialinio draudimo įmokų administravimo gerinimo priemonių gauta apie 181 mln. eurų pajamų, 2019 metais – 221 mln. eurų. Mokesčių administravimo gerinimo priemonių įtaka 2020 metų pajamoms, planuojama, sudarys 187 mln. eurų. 2020–2021 metais toliau bus tęsiami darbai, susiję su mokesčių mokėjimą supaprastinančių techninių sprendimų įdiegimu, iš kurių prioritetinis darbas – virtualaus kasos aparato paslauga.

104. Atsižvelgiant į Vyriausybės strateginių projektų portfelio komisijos sprendimą, nuo 2020 metų šešėlinės ekonomikos mažinimo reformą pradedama valdyti programos lygmeniu, papildant naujais projektais: Duomenų analizės ir kompetencijų centro veiklos nacionaliniu lygmeniu modelio įgyvendinimo projektu, kuriuo siekiama parinkti optimalų duomenų potencialo išnaudojimo nacionaliniu mastu modelį, priimti sprendimus dėl šio modelio įgyvendinimo ir nacionaliniu lygmeniu daryti kuo didesnę poveikį visoms šešėlinės ekonomikos apraiškoms, išnaudojant turimus duomenų analizės institucinius ir tarpinstitucinius pajėgumus; Transporto priemonių savininkų apskaitos sistemos diegimo projektu, kuriuo siekiama sukurti bendrą transporto priemonių savininkų apskaitos sistemą; Statybininko ID informacinės sistemos kūrimo bei modernizavimo projektu, kuriuo siekiama per bendrą, saugią ir patikimą valstybės valdomą ir tvarkomą IS centralizuotą prieigą, susietą su kitais valstybės informaciniais ištekliais, sudaryti galimybę kontrolės institucijoms identifikuoti legaliai dirbančius fizinius asmenis, matyti deklaruojamą darbo laiką, deklaruotą savarankišką veiklą, deklaruotus objektus, veikiančius juridinius asmenis objekte nuotoliniu būdu realiuoju laiku, ilgainiui mažinant šešėlinę ekonomiką, efektyvinant nelegalaus, nedeklaruoto darbo kontrolę.

MOKESTINIO REGULIAVIMO STRUKTŪRINĖ REFORMA

105. Mokestinio reguliavimo struktūrinę reformą įgyvendinantys mokesčių teisės aktų pakeitimai buvo priimti 2018–2019 metais:

105.1. Siekiant išgryninti darbo apmokestinimo sistemą ir padaryti ją aiškesnę, leidžiančią darbuotojams lengviau įvertinti jų pajamoms tenkančią mokestinę naštą, nuo 2019 m. sausio 1 d. pertvarkytas valstybinio socialinio draudimo įmokų mokėjimas (darbdavio socialinio draudimo įmokos perkeliama darbuotojui, darbdaviui paliekamos tik įmokos už nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų bei nedarbo draudimo rūšis). Kartu nuo 2019 metų 1,55 proc. punkto sumažintas visuminis darbo apmokestinimas, nustatytas laipsniškas (2019–2021 metais) neapmokestinamojo pajamų dydžio augimas, leidžiantis mažinti mokestinę naštą mažiausias ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims. Be to, nuo 2019 metų pradėta taikyti 120 VDU pajamų riba, kurią viršijus valstybinio socialinio draudimo įmokos nebemokamos, kartu tokioms pajamoms nustatomas didesnis 27 proc. gyventojų pajamų mokesčio tarifas (nuo 2020 metų šis tarifas padidintas iki 32 proc.). Nuo 2020 metų minėta riba sumažinta iki 84 VDU, nuo 2021 metų – mažinama iki 60 VDU.

105.2. Siekiant perkelti mokesčių naštą nuo darbo jėgos ir plėsti ekonomikos augimui mažiau žalingų mokesčių bazę, kartu prisidėti prie aplinkosauginių ir sveikatinimo tikslų įgyvendinimo, būsto rinkos reguliavimo, priimtose Akcizų įstatymo pataisose, kuriomis didinami akcizai tabako gaminiams, etilo alkoholiui, bešviniam benzinui, gazoliams, nustatyti akcizai elektroninių cigarečių skysčiui, taip pat Nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo pataisose, kuriomis plečiamas fizinių asmenų nekilnojamojo turto apmokestinimas (mažinant fizinių asmenų nekomercinės paskirties nekilnojamajam turtui taikomą neapmokestinamąjį dydį).

106. Atsižvelgiant į tai, kad, įgyvendinant mokestinio reguliavimo struktūrinę reformą, esminiai mokesčių teisės pakeitimai buvo atlikti 2018–2019 metais, 2020 metais numatoma tęsti priimtų pokyčių 2019–2021 metais, apimančių neapmokestinamojo pajamų dydžio didinimą, akcizų tarifų didinimą ir socialinio draudimo viršutinių ribų pakeitimus, įgyvendinimą. Taip pat, siekiant prisidėti prie investicijų į žmogiškąjį kapitalą didinimo, 2020 metais numatomos siūlyti papildomos mokestinės paskatos, skatinančios mokymąsi visą gyvenimą: bus siūloma išplėsti gyventojų pajamų mokesčio lengvatą, siekiant nustatyti galimybę susigrąžinti dalį sumokėto pajamų mokesčio už išlaidas, patirtas mokant už studijas ar profesinį mokymą, neatsižvelgiant į tai, kelintas atitinkamas išsilavinimas ar kvalifikacija įgyjami.

PENKTASIS SKIRSNIS

SOCIALINIO DRAUDIMO (PENSIJŲ) STRUKTŪRINĖ REFORMA

107. Lietuvos Respublikoje mažiausias pensijas gaunantys senatvės pensininkai skursta – 2018 metais skurdo rizikos lygis 65 metų ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje sudarė 37,7 proc. ir, palyginti su 2017 metais, padidėjo 4,3 proc. punkto. Padidėjimą lėmė išaugusių darbo pajamų nulemtas skurdo rizikos ribos padidėjimas ir santykinai mažesnis senatvės pensijų augimas.

108. Be to, šalyje formuojasi vyresnio ir darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus neatitiktis, kuri rodo ateities pensininkų skurdo tendencijas (šiuo metu vieną senjorą išlaiko 3,5 dirbančio asmens, 2050 metais santykis kris iki 1,7).

109. Siekiant išvengti bendro pajamų apsaugos lygio senatvėje sumažėjimo, atlikta socialinio draudimo (pensijų) struktūrinė reforma, pagal kurią nuo 2019 m. sausio 1 d. neliko Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – „Sodra“) pervedimų į privačius pensijų fondus, todėl kaupiantiems asmeninė pensiją nemažėja „Sodros“ pensija. Reformos metu asmenys iki 2019 m. liepos 1 d. turėjo apsispręsti, ar nori kaupti pensijai antrosios pakopos pensijų fonduose, kokiais tarifais ir kurioje pensijų kaupimo bendrovėje tai nori daryti.

110. 2018 m. gruodžio 31 d. iš viso buvo 1 318 603 pensijų kaupimo dalyviai. 2019 metais kvietimus kaupti antrojoje pensijų pakopoje gavo 152 269 asmenys iki 40 metų, iš jų sutiko kaupti (mokėdami 1,8 proc. arba 3 proc. įmoką) 73 928 asmenys, t. y. 48,6 proc. dalyvių sutiko dalyvauti pensijų kaupime. Naujų sutarčių per 2019 metus sudarė 32 481 asmuo (nemaža dalis iš jų buvo įtraukti, bet atsisakė kaupti jiems priskirtoje bendrovėje ir savo iniciatyva sudarė sutartį su kita bendrove). Iš viso naujų dalyvių per 2019 metus – 106 409 asmenys. 2019 metais į kaupimą buvo įtraukti ir dalyviai, iki šiol kaupę 2+0+0, iš jų:

110.1. pasirinko kaupti 1,8 proc. įmoką – 589 184 asmenys, tai sudaro 83,5 proc. nuo kaupusių 2+0+0;

110.2. pasirinko kaupti 3 proc. įmoką – 116 676 asmenys, tai sudaro 16,5 proc. nuo iš viso pakviestų naujų dalyvių, kurie iki šiol kaupė pagal schemą 2+0+0.

111. Iš pensijų kaupimo per 2019 metus pasitraukę asmenys: 61 628 (iš šio skaičiaus pasitraukė 3,4 proc. dėl dalyvio mirties, 22,3 proc. sudarius pensijų išmokos sutartį, 72,5 proc. nutraukė dalyvavimą – grįžo į „Sodrą“ ir kt. priežastys). Dalyvių skaičius 2019 metais (įskaitant ir tuos, kurie šiuo metu neperveda įmokų, pvz., nedirbantys) – 1 346 859.

112. Įgyvendindamos gyvenimo ciklo strategiją, pensijų kaupimo bendrovės įsteigė po 7 tikslinės grupės pensijų fondus, kurių lėšos investuojamos pagal gyvenimo ciklo investavimo strategiją, ir po vieną turto išsaugojimo fondą. Šie pensijų fondai savo veiklą pradėjo 2019 m. sausio 1 d., o senieji pensijų fondai buvo likviduoti, pensijai kaupiančius dalyvius 2019 m. I pusmetį perkėlus į jų gimimo metus atitinkančius tikslinės grupės pensijų fondus ar turto išsaugojimo fondą.

113. Pensijų fonde sukauptas lėšas bus galima atsiimti keletu būdų – tai priklausys nuo sukauptos sumos. Jeigu sukauptas pensijų turtas yra mažesnis arba lygus 3 000 eurų, bus mokama vienkartinė pensijų išmoka. Ši suma gali būti paveldima, jei pensiją kaupęs asmuo miršta. Jeigu sukauptas pensijų turtas yra didesnis kaip 3 000 eurų, bet mažesnis kaip 10 000 eurų – tuomet bus mokamos periodinės išmokos. Šios lėšos gali būti paveldimos. Kai sukauptas pensijų turtas yra lygus arba didesnis kaip 10 000 eurų, tuomet žmogus turi įsigyti pensijų anuitetą.

114. Taip pat numatyta, kad nuo 2020 m. liepos 1 d. „Sodra“ yra centralizuota anuitetų mokėtoja. Esant mažai rinkai ir atitinkamai ribotoms galimybėms keliems rinkos dalyviams efektyviai valdyti ilgaamžiškumo riziką, pensijų anuitetai yra santykinai brangūs. Pensijų anuitetų paslaugą teikiant centralizuotai, pensijų anuitetų mokėtojai pensijų anuitetai pigtų dėl masto ekonomijos, efektyvesnio rizikos valdymo, pelno maržos nebuvimo ir mažesnių pensijų anuitetų administravimo sąnaudų.

ŠEŠTASIS SKIRSNIS

INOVACIJŲ STRUKTŪRINĖ REFORMA

115. Vykdamas inovacijų struktūrinę reformą, pradėtas pertvarkyti mokslo, technologijų ir inovacijų (toliau – MTI) politikos formavimas ir jos įgyvendinimas. 2018 metais Seimas priėmė Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymą ir Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimus, kuriais įtvirtinta technologijų ir inovacijų sistemos sandara. Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija tapo atsakinga už technologijų ir inovacijų politikos formavimą. Tai Ekonomikos ir inovacijų ministerijai suteiks priemonių pritraukti daugiau privataus sektoriaus investicijų ir paskatins įmones aktyviau vykdyti inovacinę veiklą.

116. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 343 „Dėl Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos sudarymo ir darbo reglamento patvirtinimo“ sudaryta Mokslo, technologijų ir inovacijų taryba (toliau – MTI taryba) ir patvirtintas jos darbo reglamentas. MTI taryba yra Vyriausybės patariamoji institucija valstybės MTI

politikos formavimo ir strateginio valdymo klausimais. MTI taryba rengs MTI srities išvalgas, vizijas, planus, teiks siūlymus Vyriausybei dėl MTI srities nacionalinio lygmens prioritetų, kryptių ir gairių nustatymo, MTI politikos įgyvendinimo koordinavimo ir MTI sistemos strateginio valdymo, atskirų sričių integravimo į bendrą valstybės MTI politiką ir kt. MTI taryba sudaryta iš valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojančios ministerijos ministro ir švietimo, mokslo ir sporto ministro ir ministerijų, kurioms pavesta įgyvendinti sumanios specializacijos kryptis, ministrų ir asocijuotų verslo ir mokslo struktūrų atstovų.

117. Siekiant pagerinti Lietuvos Respublikos inovacijų ekosistemos veikimą, 2019 metais buvo tęsiami pradėti darbai konsoliduojant fragmentuotą MTI politikos įgyvendinimą. Ekonomikos ir inovacijų ministerijos užsakymu, 2019 metais atlikta studija „Istaigų, kurių funkcijos susijusios su mokslo, technologijų ir inovacijų politikos įgyvendinimu, veiklos konsolidavimo modelio parengimas“. Esminis konsoliduotos agentūros tikslas – užtikrinti viešųjų investicijų ir paslaugų prieinamumą verslo klientams.

118. Siekdama pritraukti daugiau investicijų į MTI sritį, Ekonomikos ir inovacijų ministerija, įgyvendindama 2018 metais priimto Technologijų ir inovacijų įstatymo nuostatas, 2021 metais planuoja steigti Inovacijų skatinimo fondą (toliau – Fondas). Fondas užtikrintų efektyvų MTEPI veiklų finansavimą ir prisidėtų prie jų plėtros. Fondas taip pat sudarytų galimybę verslui kur kas paprasčiau gauti lėšų įvairioms inovatyvioms idėjoms įgyvendinti. Fondo investicijos būtų vykdomos finansinėmis priemonėmis, t. y. paskolų, garantijų teikimo ir rizikos kapitalo investicijų į inovatyvų verslą forma. Tai užtikrintų didelės dalies fondo investicijų grąžą. Fondo veikimas taip pat leistų užtikrinti tvarų skatinamąjį finansavimą inovacinei veiklai, fundamentiniams moksliniams tyrimams ir (arba) taikomiesiems moksliniams tyrimams, ir (arba) eksperimentinei plėtrai, ir (arba) inovacinei veiklai vykdyti ir ekonominių sunkumų šalyje metu ir leistų verslui prisitaikyti prie ES fondų lėšų. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. vasario 19 d. nutarimu Nr. 146 „Dėl Lietuvos Respublikos inovacijų skatinimo fondo įstatymo ir Lietuvos Respublikos technologijų ir inovacijų įstatymo Nr. XIII-1414 14 ir 21 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ pritarta Lietuvos Respublikos inovacijų skatinimo fondo įstatymo projektui, kurį planuojama 2020 metais pateikti Seimui.

119. Pagal 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerijos (iki 2018 m. gruodžio 31 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija) ir VšĮ Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro parengtą Sumaniosios specializacijos tarpinio vertinimo ataskaitą, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 24 d. nutarimu Nr. 760 „Dėl Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros ir inovacijų raidos (sumanios

specializacijos) krypčių ir jų prioritetų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ pakeitimo” patvirtinta atnaujinta Prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų raidos (sumanosios specializacijos) prioritetų įgyvendinimo programa: 20 veiksmų planų sujungti į vieną; iš 6 krypčių ir 20 prioritetų liko 7 prioritetai. Tai užtikrins investavimo į Sumaniosios specializacijos prioritetus tvarumą ir tęstinumą, leis efektyviau atlikti projektų atrankos procedūras atsisakius pernelyg išsamaus technologijų aprašymo ir sumažins administracinę naštą. Stebint ir vertinant Sumaniosios specializacijos strategijos įgyvendinimą išryškėjo skirtumai tarp prioritetų pagal naudojimosi paramos priemonėmis aktyvumą, pateiktų ir laimėjusių paraiškų santykį, pasiektus rezultatus ir kitus aspektus, rodančius, kad kai kurie prioritetai įgyvendinami aktyviau ir daro didesnę poveikį socialiniams ir ekonominiams procesams nei kiti, atsižvelgiant į tai, 2021–2027 metų ES finansavimo laikotarpiui planuojama parengti dviejų lygių Sumaniosios specializacijos programą.

V SKYRIUS

PAGRINDINIUS EKONOMIKOS IŠŠŪKIUS SPRENDŽIANČIOS POLITIKOS PRIEMONĖS

PIRMASIS SKIRSNIS

DARBO RINKOS IR SOCIALINĖ POLITIKA

120. Nuo 2020 m. sausio 1 d. MMA išaugo nuo 555 eurų iki 607 eurų. MMA ir mažiau Lietuvos Respublikoje uždirba apie 156 tūkst. darbuotojų. Minimalusis valandinis atlygis, dabar siekiantis 3,72 euro, nuo 2019 metų padidėjo 33 euro centais. Biudžetinių įstaigų darbuotojų pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis padidėjo nuo 173 euro iki 176 euro. Pareiginės algos bazinio dydžio didinimas palies apie 200 tūkst. viešojo sektoriaus tarnautojų ir darbuotojų.

121. 2019 m. rugsėjo 19 d. priimti Lietuvos Respublikos socialinių įmonių įstatymo pakeitimai, kuriais patobulintas ir patikslintas socialinių įmonių teisinis reguliavimas, siekiant užtikrinti valstybės pagalbos socialinėms įmonėms teikimo efektyvumą ir kontrolę, sudaryti teisinės prielaidas skatinti darbdavius įdarbinti asmenis, negalinčius vienodomis sąlygomis konkuruoti darbo rinkoje su kitais asmenimis. Įstatyme nustatytomis priemonėmis yra skatinamas sunkiausių negalią turinčių asmenų įdarbinimas socialinėse įmonėse, kartu nustatomas reikalavimas socialinėms įmonėms dalį gauto pelno skirti asmenų grįžimui į darbo

rinką, jų socialinei integracijai ir socialinės atskirties mažinimui. Įstatymas įsigaliojo 2020 m. sausio 1 dieną.

122. 2019 m. rugsėjo 19 d. priimti Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymo pakeitimai ir papildymai, kuriais nustatytos naujos darbo rinkos paslaugos neįgaliesiems (įdarbinimas su pagalba: pagalba atliekant įsidarbinimo procedūras; lydimoji pagalba įsidarbinus), teikiamos siekiant jiems individualiai suteikti pagalbą įsidarbinti ir (ar) įsitvirtinti darbo vietoje atviroje darbo rinkoje.

123. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl Bazinio paslaugų šeimai paketo patvirtinimo“ patvirtintas Bazinių paslaugų šeimai paketas, apimantis keturiolika šeimos stiprinimo paslaugų, kurios turi būti prieinamos šeimoms visose savivaldybėse nuo 2020 metų.

124. Nuo 2019 m. rugsėjo mėn. pradėjo veikti šeimos kortelės sistema, skirta gausioms šeimoms, auginančioms 3 ir daugiau vaikų, ir šeimoms, prižiūrinčioms (slaugančioms) neįgalųjį. Šeimos kortelė apima platų prekių ir paslaugų rinkinį, kurios šeimos kortelės turėtojams prieinamas palankesnėmis ir naudingesnėmis sąlygomis.

125. 2019 m. vasario 12 d. priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas, kuriuo nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. įtvirtinta nauja socialinio būsto fondo plėtros forma – galimybė savivaldybėms ne trumpesniam kaip 5 metų laikotarpiui išsinuomoti fiziniams ar juridiniams asmenims priklausančius būstus, kuriais būtų aprūpinami asmenys ir šeimos, turintys teisę į socialinio būsto nuomą. Siekiant sudaryti palankesnes sąlygas pasinaudoti parama būstui įsigyti ar išsinuomoti, pajamų dydžiai, kuriais vadovaujantis nustatoma asmenų ir šeimų teisė į socialinį būstą bei į paramą būstui įsigyti, padidinti 20 proc. Taip pat, siekiant sudaryti sąlygas visiems asmenims ir šeimoms, neturintiems teisės į socialinio būsto nuomą ir negalintiems pasinaudoti valstybės iš dalies kompensuojamu būsto kreditu, gauti būsto nuomos mokesčio dalies kompensaciją, 60 proc. padidinti vertinamų pajamų dydžiai teisei į minėtą kompensaciją nustatyti. 2018 metų duomenimis, socialinio būsto laukė 10 543 asmenys (šeimos).

126. 2019 metais pasitelkiant Pasaulio banko ir Pasaulinės sveikatos organizacijos ekspertus Socialinės pasaugos ir darbo ministerija EK Paramos struktūrinėms reformoms programos lėšomis pradėjo įgyvendinti projektą „Negalios nustatymo tobulinimas“. Ekspertai parengė pirminę ataskaitą, kurioje įvertinta dabartinė negalios nustatymo sistema ir pateiktos rekomendacijos. Taip pat rengiamasi bandomajam negalios vertinimo sistemos projektui, kuris prasidės 2020 m. liepos mėn. (jei tik bus atšauktas karantinas šalyje). Iki to laiko vykdomi negalios vertinimo mokymai. Projekto pabaiga numatoma 2021 metais.

127. Siekiant didinti socialinių paslaugų prieinamumą, 2019 metais toliau plėtota socialinių paslaugų bendruomenėje infrastruktūra, steigiant ar modernizuojant senelių globos namus, savarankiško bei grupinio gyvenimo namus, dienos centrus, teikiama integrali pagalba (slauga ir socialinė globa) asmens namuose. Visose savivaldybėse teikiamos kompleksinės paslaugos šeimai.

128. 2019 metais vykdyti bandomieji asmeninio asistento paslaugų teikimo projektai, kurie 2020 metais apims beveik visas savivaldybes, išskyrus Širvintų rajoną ir Neringą. Prašyti asmeninio asistento paslaugų gali asmenys nuo 16 metų, kuriems nustatytas lengvas, vidutinis, sunkus neįgalumo lygis ar 55 proc. ir mažesnis darbingumo lygis dėl judėjimo, regos, klausos, vidaus organų sutrikimų ar kompleksinės negalios, kuri visiškai arba vidutiniškai apriboja veiklą, dalyvavimą visuomenėje ir kuriems reikalinga kitų asmenų pagalba.

129. 2018 metais pradėtos įgyvendinti kompleksiskai teikiamos paslaugos besilaukiančioms moterims ir moterims, vienoms auginančioms vaikus iki 3 metų (bandomoji paslauga su apgyvendinimo paslauga). Šią paslaugą iki 2019 metų pabaigos gavo 168 moterys, kurių šeimose augo 265 vaikai.

130. Siekiama užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam vaikui (ir neįgaliam vaikui) augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams augti globėjų, įtėvių šeimoje ar šeimynoje ir gauti pagalbą bendruomenėje. Tikslas – iki 2020 m. gruodžio 31 d. turėtų nelikti institucinių vaikų globos namų (iki 2023 m. gruodžio 31 d. turėtų nelikti vaikų socialinės globos namų, kuriems buvo skirtos ES struktūrinių fondų investicijos pagal 2007–2013 metų Sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemonę „Stacionarių socialinių paslaugų infrastruktūros plėtra“ ar kurie buvo finansuoti iš 2004–2009 metų Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos finansinių mechanizmų). Taip pat siekiama, kad nuo 2030 metų nebūtų vaikams su negalia teikiama ilgalaikė socialinė globa vaikų su negalia socialinės globos namuose.

131. Toliau vykdoma naujų vaiko globos formų plėtra bendruomenėje: rengiami budintys globotojai, kuriami globos centrai, kurių tikslas – telkti budinčius globotojus, globėjus (rūpintojus), įtėvius ir šeimynų dalyvius, teikti jiems pagalbą, organizuoti naujų budinčių globotojų, globėjų (rūpintojų), įtėvių pritraukimą ir parengimą. Siekiama, kad globos centrų paslaugos būtų tęstinės ir prevencinės patekimui į institucinę globą. 2019 metų pabaigoje šalyje veikė 66 globos centrai ir 24 mobiliosios komandos. Iki 2022 metų pabaigos turi būti įsteigti 85 bendruomeniniai vaikų globos namai ir 105 vaikų dienos centrai – vykdoma naujų ar esamų vaikų dienos centrų plėtra.

132. Nuo 2019 metų į valstybės socialinės globos įstaigas negali patekti asmenys, kuriems nenustatyti specialieji poreikiai; pagal įstaigų ir savivaldybių pertvarkos planus kuriamos alternatyvios institucinei globai bendruomeninės paslaugos. Iki 2019 metų pabaigos parengti 4 regionų (Kauno, Telšių, Tauragės ir Marijampolės) investiciniai projektai. 2020 m. vasario mėn. parengti Vilniaus ir Šiaulių regionų investiciniai projektai.

133. Per 2020–2022 metų laikotarpį bus teikiamos šios paslaugos: įdarbinimo su pagalba, socialinių dirbtuvių, apsaugoto būsto ir įdarbinimo su pagalba (nuo 2019 metų 43 savivaldybėse jau teikiama asmeninio asistento paslauga).

134. Iki 2020 metų pabaigos planuojama papildomai įsteigti 16 grupinio gyvenimo namų suaugusiems asmenims su proto negalia ar psichikos sutrikimais (šiuo metu veikia 28 grupinio gyvenimo namai).

135. 2019 metų gruodžio mėn. buvo įsteigta Socialinių partnerių kompetencijų ugdymo komisija prie Lietuvos Respublikos trišalės tarybos, kurios tikslas spręsti problemas, susijusias su socialinių partnerių kompetencijų ir gebėjimų stiprinimu. Be kitų veiklų, šioje komisijoje taip pat planuojama spręsti klausimus, susijusius su nacionalinių partnerių įtraukimu ir jų dalyvavimu Europos semestro procese.

136. Ekonomikos ir inovacijų ministerija aktyviai remia įmonių darbuotojų kompetencijų plėtojimą ir kvalifikacijos tobulinimą ES investicijų priemonėmis. Šiame programavimo periode iki 2020 metų įmonių darbuotojų kompetentingumo didinimui numatoma skirti apie 84 mln. eurų Europos socialinio fondo lėšų. Pagrindinės kryptys, kuriomis remiamas įmonių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas yra: užsienio investuotojų darbuotojų mokymas, sektorinių kompetencijų ugdymas, įmonių darbuotojų gebėjimų dirbti su naujomis technologijomis didinimas, pameistrystė ir kvalifikacijos tobulinimas darbo vietoje, mažų ir vidutinių įmonių (toliau – MVI) darbuotojų kvalifikacijos tobulinimas, taikant kompetencijų vaučerių sistemą. Iki 2019 m. gruodžio 31 d. pagal įmonių darbuotojų kompetentingumo didinimo priemones buvo apmokyti 43 067 asmenys. 2020 metais bus tęsiamas šių priemonių įgyvendinimas.

ANTRASIS SKIRSNIS

NAŠUMO AUGIMO SKATINIMAS

137. 2018 metais, palyginti su 2017 metais, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės struktūra ryškiai nesikeitė, o palyginti su 2010 m., struktūriniai pokyčiai taip pat nežymūs. Galima konstatuoti, kad kiek ženkliu išaugo statybos, administracinės ir aptarnavimo veiklų

dalys, o sumažėjo elektros, dujų garo tiekimo, viešojo valdymo ir gynybos, švietimo veiklų dalys.

138. 2017 metais užfiksuotas ženklus 7,6 proc. realus darbo našumo augimas. Daugumos ekonominių veiklų darbo našumas augo. Tačiau 2018 metais realus šalies darbo našumo augimas buvo mažesnis ir siekė tik 1,8 proc. Tam įtakos turėjo bazės efektas, stiprus darbo našumo augimo šuolis 2017 metais. Didžiausias užfiksuotas – 17 proc. – finansinės ir draudimo veiklos darbo našumo augimas, o didžiausias darbo našumo 21,6 proc. kritimas – kasybos ir karjerų eksploatavimo veiklos srityje. Nepaisant didesnių vienkartinį darbo našumo pakilimų ir kritimų, matoma darbo našumo augimo lėtėjimo tendencija. Ilgalaikis 5 metų visų šalies veiklų ir apdirbamosios gamybos veiklos vidutinis darbo našumo augimas artimas 2016 metams, tai yra mažiausiam darbo našumo augimui po globalios recesijos. Sparčiausias ilgalaikis darbo našumo augimas tarp visų šalies veiklų ir tarp verslo tipo veiklų būdingas transporto ir saugojimo veiklai, o didžiausias lėtėjimas tarp verslo tipo veiklų užfiksuotas informacijos ir ryšių veikloje.

139. Darbo našumo augimui įtakos turi veiklų specifika. Tokio verslo tipo veiklų kaip apdirbamosios gamybos, statybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos, transporto ir saugojimo, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų, informacijos ir ryšių, profesinės, mokslinės ir techninės veiklos darbuotojų atlygis ir prekių ar paslaugų kainos priklauso nuo pasiūlos ir paklausos pokyčių rinkoje. Verslo tipo veiklų darbo našumo tendencijos gali būti svarbus ir vertingesnis indikatorius vertinant šalies ekonomikos augimo perspektyvą ar pažangą nei visos ekonomikos darbo našumo augimas.

140. Visoms šalies veikloms didelę reikšmę turi apdirbamoji gamyba, kurioje darbo našumo augimo tendencijos panašios į visų šalies veiklų darbo našumo augimą. Verslo tipo grupės darbo našumas 2018 metais augo sparčiau nei visų šalies veiklų, o vienietinės darbo sąnaudos apdirbamojoje gamyboje 2009–2018 metais augo lėčiau nei daugelyje kitų veiklos sričių. Tai yra teigiama augimo rizika. Nuo 2014 metų iki 2018 metų investicijų kokybė pagerėjo, ypač bendrų investicijų – nuo 41,8 iki 48,8 proc. (7 p. p.) išaugo technologinių investicijų dalis. Technologinių investicijų difuzijos indeksas rodo platų darbo našumo augimą, tačiau matoma ir jo siaurėjimo tendencija. Kad didesnis darbo našumo augimas vyrautų ir ilgalaikėje ateityje, reikia spartesnio technologinių investicijų augimo. Gali būti, kad pereiname į ekonomikos lėtėjimo fazę, ypač jei išorės aplinka blogės. Darbo našumo ir dirbtų valandų tendencijos atspindi lėtesnio ekonomikos augimo perspektyvas ir galimą kvalifikuotų darbuotojų ir investicijų trūkumą, norint ženkliu didinti šalies ekonomikos augimo potencialą.

141. Lietuvos Respublika, siekdama neatsilikti nuo vykstančios pramoninės revoliucijos, turi skatinti įmones kurti naujus verslo modelius ir investuoti į skaitmenines technologijas. Tuo tikslu buvo perskirstytos ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšos tarp prioritetų – jos skirtos įmonių našumui ir konkurencingumui skatinti.

Skaitmeninė transformacija

142. Siekiant pagerinti gyventojų gyvenimo kokybę ir didinti įmonių veiklos produktyvumą, Lietuvos Respublikoje inicijuojami ir įgyvendinami įvairūs skaitmeniniai projektai. Šie projektai įgyvendinami atsižvelgiant į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos koordinuojamoje Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metams programoje „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ (toliau – Lietuvos skaitmeninė darbotvarkė), patvirtintoje Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. kovo 12 d. nutarimu Nr. 244 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ patvirtinimo“, nustatytus tikslus ir uždavinius. Strateginis Lietuvos Respublikos skaitmeninės darbotvarkės tikslas – pasiekti, kad iki 2020 metų ne mažiau kaip 85 proc. Lietuvos Respublikos gyventojų naudotųsi internetu, o 95 proc. įmonių – sparčiuoju internetu. Pažymėtina, kad 2019 metais internetu naudojosi 81 proc. visų 16–74 metų amžiaus gyventojų. Iš 16–24 metų amžiaus gyventojų internetu naudojosi 99 proc., tarp 65–74 metų amžiaus gyventojų – 40 proc. Naudojimasis internetu taip pat priklauso nuo gyvenamosios vietovės, pajamų, kitų socialinių ir ekonominių veiksnių. 73 proc. 16–74 metų amžiaus gyventojų internetu naudojosi kasdien (palyginimui, 2017 metais – 68 proc.), 8 proc. – bent kartą per savaitę, bet ne kasdien. Internetas daugiausia buvo naudojamas ryšiams, informacijos paieškai ir bankininkystei.

143. Lietuvos Respublikos skaitmeninėje darbotvarkėje yra numatyti tikslai, apimantys gyventojų skaitmeninių įgūdžių tobulinimą, viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų kūrimą ir plėtrą, lietuvių kalbos ir kultūros puoselėjimą skaitmeninėje erdvėje, viešojo sektoriaus duomenų atvėrimą, saugios, patikimos ir sąveikios infrastruktūros plėtrą.

144. Augant gyventojų, besinaudojančių internetu, skaičiui, kasmet didėja ir viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų naudotojų skaičius. 2019 metais Lietuvos Respublikoje šiomis paslaugomis naudojosi 54,7 proc. gyventojų (2018 metų reikšmė – 50,8 proc.). Tarp gyventojų populiariausios yra šios paslaugos: pajamų mokesčio deklaravimo paslauga – ja naudojosi 31 proc. visų apklaustųjų, su sveikata susijusios paslaugos (informacijos apie paslaugų teikimą skirtingose ligoninėse paieška, registracija pas sveikatos priežiūros

specialistus) – 23 proc., su darbo paieška susijusios paslaugos – 15 proc., su asmens dokumentais (pasais, asmens tapatybės kortelėmis, vairuotojo pažymėjimais) susijusi paslauga – 13 proc., automobilių registravimo paslauga – 10 proc., gimimo įrašų, santuokos sudarymo įrašų išdavimo paslauga – 9 proc. nuo visų apklaustųjų. Gyventojų geriausiai vertinamos paslaugos: gyvenamosios vietos deklaravimas, pranešimai / pareiškimai policijai, automobilių registracija, asmens dokumentai, viešųjų bibliotekų katalogų prieinamumas ir pajamų mokesčio deklaracija.

145. Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė įgyvendinama per tarpinstitucinį veiklos planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 478 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros 2014–2020 metų programos „Lietuvos Respublikos skaitmeninė darbotvarkė“ įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“, į kurį įtraukti pagrindiniai informacinės visuomenės plėtros darbai, kuriuos įgyvendina įvairios valstybės institucijos. Didžioji dalis darbų yra įgyvendinami ES investicijų priemonėmis „Informacinės visuomenės skatinimas“.

146. Atsižvelgiant į didelę dinamiką skaitmeninėje erdvėje ir siekiant įgalinti Lietuvos Respublikos skaitmeninę rinką, 2020 metais bus parengta Lietuvos Respublikos skaitmeninės transformacijos 2021–2030 m. programa, kurioje bus užsibrėžti tokie nauji iššūkiai, kaip inovatyvių ir vartotojui patrauklių viešųjų skaitmeninių paslaugų kūrimas ir plėtra, taikant dirbtinio intelekto technologinius sprendimus; sąveikių sprendimų viešajame sektoriuje diegimas ir tobulinimas, siekiant sudaryti geresnes sąlygas piliečiams ir MVĮ naudotis technologijomis; naudojimosi elektroninės atpažinties priemonėmis ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugomis skatinimas; valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimo metu sukurtos bendro naudojimo infrastruktūros įveiklinimas; viešųjų institucijų duomenų atvėrimas, skatinant šių duomenų naudojimą inovatyviems sprendimams ir skaitmeninėms paslaugoms kurti.

147. Dirbtinio intelekto įgalinimas yra viena iš prioritetinių veiklos sričių. Dalyvavimas tarptautiniuose bendradarbiavimo tinkluose ir investicijos į dirbtinio intelekto sritį Lietuvos Respublikoje yra reikšmingi tiek viešajame, tiek ir privačiame sektoriuje. Taikant dirbtinio intelekto technologijas, tikimasi sukurti skaitmeninius sprendimus, kurie leistų piliečiams ir verslui skaitmenines paslaugas gauti bendraujant valstybine kalba (rašytine ir sakytine), sukuriant lietuvių kalbai specifinius dirbtinio intelekto technologijomis grįstus technologinius sprendimus, kuriais atsižvelgiama į lietuvių kalbos gramatikos ir leksinės semantikos ypatumus.

148. Kuriant skaitmeninės transformacijos sprendimus bus siekiama sumažinti piliečių poreikį kreiptis į viešojo administravimo institucijas, pavyzdžiui, pasikliaujant (pakartotiniu) duomenų naudojimu ir užtikrinant geresnį viešąjį paslaugų ir informacijos skaitmeninį prieinamumą visiems piliečiams ir įmonėms. Planuojama sumažinti administracinę naštą teikiant viešąsias skaitmenines paslaugas ir imamasi priemonių didinti duomenų, turimų valstybės institucijose, kokybę ir techninį prieinamumą. Norint užtikrinti naudojimosi viešosiomis ir administracinėmis paslaugomis saugumą ir patikimumą, bus atsižvelgiama į informacijos saugumo ir privatumo poreikius, vadovaujantis rizika pagrįstu požiūriu ir taikant moderniausius sprendimus. Siekdami užtikrinti duomenų tvarkymo atvirumą ir skaidrumą, piliečiai ir įmonės turės geresnes galimybes tvarkyti savo asmens duomenis, laikomus valstybės institucijose.

Pramonės skaitmeninė transformacija

149. Įgyvendinant strateginę nacionalinės pramonės skaitmeninimo iniciatyvą buvo atlikta dabartinės pramonės situacijos Lietuvos Respublikoje analizė, parengtos rekomendacijos, kuriose numatomos pramonės konkurencingumo didinimo per skaitmeninimą kryptys. Lyginamoji analizė parodė, kad Lietuvos Respublika turi pranašumų pagal gamybos dalį ir gamybos darbuotojų dalį tarp visų darbuotojų kategorijų, tačiau išlieka aiškus atsilikimas darbo našumo ir vidutinio-aukšto technologinio išsivystymo sektoriaus srityse. Nors atlyginimai auga neproporcingai sparčiau už našumą, šioje srityje vis dar yra daug erdvės augimui. Be to, pastaruoju laikotarpiu darbuotojų sąnaudų procentas nuo visų gamybos išlaidų nepasikeitė – tai rodo, kad Lietuvos Respublika per mažai investuoja į automatizaciją ir robotizaciją. Reikia skatinimo priemonių, skirtų įmonėms didinti gamybos našumą bei pramonės dalį, gaminančią aukštesnės pridėtinės vertės produktus. Šiuo tikslu 2019 metų pradžioje buvo parengtas Lietuvos pramonės skaitmeninimo kelrodis 2019–2030 metams, kuriame buvo įvardyti iššūkiai – kvalifikuotų specialistų ir talentų trūkumas bei fragmentuota paramos inovacijoms sistema. Minėtiems uždaviniams spręsti buvo pasiūlytos 4 strateginės kryptys: investicijos į žmones, žinias, infrastruktūrą ir aplinką, sujungiant viešas ir privačias investicijas, ir priemonės, kurios turėtų būti įgyvendintos tiek trumpuoju periodu, tiek ilgalaikėje perspektyvoje.

150. 2020 m. gegužės 11 d. bendru ekonomikos ir inovacijų ministro, švietimo, mokslo ir sporto ministro, socialinės apsaugos ir darbo ministro ir finansų ministro įsakymu Nr. 4-297/V-696/A1-392/1K-135 „Dėl Lietuvos pramonės skaitmeninimo 2020–2030 m. priemonių

plano patvirtinimo“ buvo patvirtintas Lietuvos pramonės skaitmeninimo 2020–2030 m. priemonių planas (toliau – Priemonių planas), pagal kurį bus įgyvendinamos Lietuvos pramonės skaitmeninimo kelrodyje 2019–2030 metams pateiktos rekomendacijos:

150.1. skatinti skaitmeninių technologijų diegimą pramonėje;

150.2. plėtoti bandomosios gamybos ir skaitmeninių technologijų demonstravimo infrastruktūros kūrimą;

150.3. remti skaitmeninių inovacijų centrų plėtrą ir integraciją į nacionalinius ir tarptautinius tinklus;

150.4. sudaryti sąlygas pramonės įmonėms integruotis į tarptautines vertes grandines;

150.5. skatinti pramonės įmones diegti su pramonės skaitmeninimu susijusius standartus;

150.6. užtikrinti nuolatinį darbuotojų kvalifikacijos skaitmeninimo srityje lygio palaikymą;

150.7. parengti europinių skaitmeninių inovacijų centrų koncepciją ir atrankos kriterijus.

151. Patvirtintas Priemonių planas bus integruotas į rengiamus pagrindinius Lietuvos Respublikos strateginius dokumentus.

152. Sėkmingas pramonės transformacijos procesas priklauso nuo skaitmeninių inovacijų centrų plėtros. Skaitmeninių inovacijų centras (toliau – SIC) (angl. *Digital Innovation Hub*) – tai paramos priemonė įmonių konkurencingumui didinti, kai verslo ar gamybos procesai, produktai ir paslaugos tobulinamos skaitmeninėmis technologijomis.

153. 2020 metų pradžioje Lietuvos Respublikoje buvo 14 SIC (registruotų Europos SIC kataloge), dirbančių įvairiose rinkos srityse – biotechnologijos, išmaniosios gamybos, jūrų ūkio, statybos, transporto, viešojo administravimo, švietimo, sveikatos ir sumaniosios energetikos.

154. Parengta nauja priemonė, pagal kurią Ekonomikos ir inovacijų ministerija skirs 18,3 mln. eurų SIC plėtrai ir stiprinimui, skatinant jų integraciją į tarptautinius tinklus. Pirmasis kvietimas buvo paskelbtas 2019 metų gruodžio mėnesį.

155. Lietuvos Respublika aktyviai dalyvauja Europos Komisijos Skaitmeninės Europos programoje numatomoje Europinių SIC (toliau – ESIC) tinklo kūrimo iniciatyvoje. Iniciatyvos esmė – padėti įmonėms integruotis į Europos ir pasaulio pridėtinės vertės grandines per Lietuvos Respublikos pramonės skaitmeninimą, įsijungti į ESIC tinklus, turėti prieigą prie naujausių Europos technologijų ir galimybę pasiūlyti įvairių skaitmeninimo paslaugų ir sprendimų. Šiuo metu yra rengiami ESIC atrankos kriterijai, kuriais

vadovaudamasi Lietuvos Respublika iki 2020 metų rugsėjo mėn. atrinks ir pateiks Europos Komisijai kandidatų sąrašą.

156. 2019 metais buvo patvirtintas projektas „Smart INOTECH pramonei“, skirtas skaitmeninių inovacijų centrų koordinatoriams (pramonės įmonių gamybos procesams skaitmeninti). Projekto tikslas – skatinti pramonės įmones diegti MTEP rezultatus sumamosios specializacijos srityje, skaitmeninant gamybos procesus, siekiant didinti aukštos pridėtinės vertės produktų gamybos mastą. Numatomi projekto rezultatai: 100 pramonės įmonių sukūrusių ir įdiegusių inovacijas, 300 skaitmeninimo inovacijų auditų, 150 skaitmeninimo rekomendacijų.

157. Ekonomikos ir inovacijų ministerija strateginiu darbu iki 2050 m. laiko plačią ir esminę technologinę ir struktūrinę pramonės transformaciją, kuri ne tik sumažintų daug darbo sąnaudų reikalaujančių prekių gamybos mastą, išplėstų globalias inovacijas ir technologijas taikančius pramonės sektorius, bet ir sudarytų prielaidas skaitmeninimo ir žiedinės ekonomikos iššūkius paversti galimybėmis, taip pat prielaidas produktyvumo ir atlyginimų konvergencijai su ES vidurkiu bei klimato kaitos siekiams įgyvendinti pramonėje. Siekdama įgyvendinti šiuos tikslus, neatsilikti nuo pasaulinių tendencijų ir pasinaudoti naujojo pramonės plėtros etapo galimybėmis, Ekonomikos ir inovacijų ministerija parengė paraišką ir buvo atrinkta dalyvauti Europos Komisijos inicijuotame bandomajame projekte „Regionų pramoninis perėjimas“ (angl. *Regions in Industrial Transition*). Įgyvendinant šį projektą buvo įvertintos Lietuvos Respublikos pramonės transformacijos kliūtys ir veiksniai, kurie trukdo modernizuoti pramonę. Vertinant rezultatus ir turimą potencialą, buvo pabrėžta, kad Lietuvos Respublika neturi sisteminio požiūrio ir politinių pasirinkimų keliose iš nagrinėtų temų, todėl, atsižvelgiant į gautus rezultatus, buvo inicijuoti tokie projektai:

157.1. Pasirengimas pereiti per mažai anglies dvideginio išskiriančios energijos. Siekiant sudaryti palankias sąlygas kryptingoms verslo investicijoms į naujas technologijas didinant žaliavų atgavimą ir pasitelkiant Europos programų teikiamas galimybes skatinti platų pramonės modernizavimą, parengtas projektas „Lietuvos pramonės perėjimo prie žiedinės ekonomikos gairės“ (angl. *Roadmap for Lithuanian's Industrial Transition to a Circular Economy*), kuriam įgyvendinti 2020 metų sausio mėnesį iš Europos Komisijos gautas finansavimas, tačiau dėl Europos Komisijos atliekamų procedūrų projekto pradžia vėluoja, jo įgyvendinimas numatytas 2021 m. Projekto tikslas – išnagrinėtos pramonės pereinamojo laikotarpio galimybės, remiantis Lietuvos Respublikos pažangiosios specializacijos prioritetais, pramonės pertvarkos žiedinės ekonomikos linkme krypčių integravimas į ekonominės plėtros, konkurencingumo ir produktyvumo augimo planus – tai sudarytų

prielaidas platesnei inovacijų sklaidai ir įsisavinimui, šalinant investavimo ir (arba) finansavimo kliūtis ir pasirengimą pramonės bei visuomenės pokyčiams, pereinant prie mažo anglies dioksido kiekio mažinimo technologijų.

157.2. Integracinis augimas. 2019 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerija inicijavo, o Lietuvos mokslo taryba skyrė finansavimą projektui „Pramonės 4.0 iššūkiai: Našumo, užimtumo ir integralaus augimo sprendimai“. Projekto įgyvendinimas numatytas 2020 metų pabaigoje. Projekto tikslas nustatyti sritis, kuriose Lietuva sėkmingai galėtų išnaudoti turimą potencialą pramonės skaitmeninimo srityje, įvardyti trūkumus ir teikti rekomendacijas (kaip pagerinti teisinę aplinką, darbuotojų kompetencijų ugdymą, pramonės skaitmeninimo plėtrą regionuose), kaip spręsti miesto ir rajono konvergencijos ir integruotos plėtros klausimus, pateikti pasiūlymus dėl veiksmingos viešosios politikos, orientuotos į Pramonės 4.0 plėtros skatinimą regionuose.

157.3. Integracija į Europos Sąjungos strategines vertės grandines. Siekiant plačios Lietuvos Respublikos pramonės transformacijos, diegiant novatoriškas technologijas ir esant rinkos nepakankamumui, labai svarbus tampa privačių investicijų ir viešųjų finansų sutelkimo klausimas. Ekonomikos ir inovacijų ministerija nuo 2018 m. dalyvauja Europos Komisijos inicijuotų bendriems Europos interesams svarbių projektų veikloje. 2019 m. Europos Komisija patvirtino devynias strategines vertės grandines, kuriose valstybės narės gali pasinaudoti tokiais projektais, kad sutelktų finansinius išteklius, greitai imtųsi veiksmų ir sujungtų tinkamus dalyvius visose pagrindinėse vertės grandinėse. Įvertinusi, kad Lietuvos Respublika neturi didelio masto inovacijų projektų finansavimo patirties tarpvalstybiniu mastu, Ekonomikos ir inovacijų ministerija inicijavo ir parengė, o 2019 m. Europos Komisija atrinko rengėjus ir 2020 m. pradėjo įgyvendinti projektą „Lietuvos pramonės integracijos į Europos vertės grandines gairės“ (angl. *Roadmap for the integration of the Lithuanian industry into European value chains*). Projektą planuojama baigti 2021 metais. Projekto siekiai – identifikuoti europines vertės grandines, kurios yra svarbios Lietuvos Respublikos įmonių ateities perspektyvai; numatyti politikos gaires ir viešas intervencijas, tinkamas Lietuvos Respublikos ekonomikos integracijai į Europos vertės grandines 2020–2030 m. skatinti; apibrėžti Lietuvos Respublikos įmonių integracijos į Europos vertės grandines gaires 2030–2050 metais.

158. Įgyvendinant Europos Komisijos patvirtintą Naują Europos pramonės strategiją ir siekiant Lietuvos Respublikos pramonės konkurencingumo ir strateginio savarankiškumo, susijusio su priklausomybės nuo trečiųjų šalių mažinimu (svarbiausių žaliavų ir technologijų, maisto, infrastruktūros, saugumo ir kitų strateginių sričių), didesnės integracijos

į bendrąją rinką, dėmesys bus skiriamas pagrindinėms didelio poveikio technologijoms, robotikai, mikroelektronikai, našiajai kompiuterijai ir duomenų debesijos infrastruktūrai, blokų grandinėms, kvantinėms technologijoms, fotonikai, pramoninėms biotechnologijoms, biomedicinai, nanotechnologijoms, vaistams, pažangiosioms medžiagoms ir technologijoms.

Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų veiklų skatinimas

159. Siekiant paskatinti įmones investuoti į inovaciniams gaminiams, paslaugoms ar procesams kurti reikalingas MTEP veiklas, 2019 metų viduryje sukurta nauja 2014–2020 metų ES investicijų priemonė „Eksperimentas“, kuriai įgyvendinti numatyta 72,7 mln. eurų ES fondų lėšų. Numatyta, kad įgyvendinus projektus pagal šią priemonę subsidijas gaunančių įmonių skaičius viršys 120; privačios investicijos, atitinkančios viešąją paramą inovacijoms arba MTEP projektams, sieks beveik 73 mln. eurų; investicijas gavusių įmonių sertifikuotų produktų MTEP srityje skaičius viršys – 30; investicijas gavusių įmonių sertifikuotų technologijų MTEP srityje skaičius sieks 5 ir pan.

160. Skatinant viešojo sektoriaus perkančiąsias organizacijas kurti į paklausą orientuotus inovatyvius produktus pagal 2014–2020 metų ES investicijų priemonę „Iki prekybiniai pirkimai LT“ pasirašyta 13 sutarčių už 7,35 mln. eurų. Taikant šį pirkimo būdą bus sprendžiamos visuomenei aktualios sveikatos apsaugos, energijos vartojimo, saugaus eismo ir panašių sričių problemos. 2019 metais patvirtinti 2 valstybės projektų sąrašai ir pasirašytos 6 finansavimo sutartys už 5,25 mln. eurų. Pagal šią priemonę šiuo metu yra įgyvendinama 18 projektų, kurių bendra finansavimo suma 12,2 mln. eurų.

161. Siekiant paskatinti viešojo sektoriaus bendradarbiavimą naujųjų technologijų taikymo srityje, 2018 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, programos „Kurk Lietuvai“ bei Lietuvos banko iniciatyva buvo pradėtas organizuoti „GovTech“ forumas. „GovTech“ forumo rezultatas – sukurta „GovTech“ laboratorija. Ši laboratorija pradėjo veikti 2019 metų kovo mėnesį kaip programos „Kurk Lietuvai“ ir Ekonomikos ir inovacijų ministerijos iniciatyva, o gruodžio mėnesį oficialiai startavo Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūroje. Bendradarbiaujant su Lietuvos banku, „Ignitis“ grupe ir VšĮ „Kaunas 2022“ 2019 metais įgyvendinta bandomoji „GovTech“ iššūkių serija. Šio proceso metu startuoliai siūlė sprendimus, kaip įveikti viešojo sektoriaus iššūkius. „GovTech“ laboratorija laimėjo „Innovation in Politics“ apdovanojimą kaip geriausia Europos politikos inovacija gerovės (angl. *prosperity*) srityje.

162. Tarptautiškumo aspektas stiprinamas skatinant Lietuvos Respublikos įmones ir mokslo ir studijų institucijas dalyvauti programoje „Horizontas 2020“. Šiuo tikslu Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra 2019 metais organizavo 7 mokymus įvairiomis temomis (paraiškų rengimo, verslo planavimo, idėjų pristatymo ir t. t.); 15 įmonių suteikė tarptautines ekspertines tinklų ir konsorciūmų kūrimo paslaugas; atliko išankstinį 33 paraiškų vertinimą (angl. *pre-reading*); siekdama padėti surasti tarptautinių partnerių, apmokėjo 61 įmonės dalyvavimo 34 užsienio renginiuose išlaidas; skyrė finansavimą 10 įmonių, parengusių kokybiškas programos paraiškas; 4 mokslo ir studijų institucijoms skyrė finansavimą programos paraiškoms gauti konsultavimo paslaugas parengti.

163. Baigiama įgyvendinti 2015 metais pasirašyta Lietuvos Respublikos ir Europos kosmoso agentūros (toliau – EKA) Europos bendradarbiaujančios valstybės plano (angl. *Plan of European Cooperating State, PECS*) chartija. Taip Lietuvos Respublika baigia pirmąjį etapą, kuris privalomas siekiant narystės šioje organizacijoje:

163.1. 2019 metais parengta Lietuvos Respublikos kosmoso sektoriaus galimybių studija, kuri atskleidžia, kad Lietuvos Respublika turi potencialo vystyti kosmoso sektorių šiose srityse: gyvybės ir fizinių mokslų, optikos ir optoelektronikos, medžiagų ir procesų, radijo dažnio sistemų, naudingųjų apkrovų ir technologijų.

163.2. 2020 metų sausio mėn. EKA paskelbė baigiamojo plano ataskaitą, kurioje įvertintas pasibaigęs bendradarbiavimo etapas ir pateiktos rekomendacijos Lietuvai dėl tolesnių santykių su EKA plėtojimo. Verslas taip pat turi potencialą kosminių sistemų programinės įrangos (ypač naudojant Žemės stebėjimo duomenis) ir elektros, elektromechaninių ir elektrinių komponentų ir kokybės užtikrinimo srityse.

163.3. Lietuvos Respublika nuo 2015 metų dalyvavo penkiuose EKA PECS konkursuose, pagal kuriuos 34 projektams iš viso skirta daugiau kaip 5,5 mln. eurų. 2019 metais konkursui pateikta 15 paraiškų, laimėjo 9 verslo ir mokslo projektai, kuriems skirtas beveik 1,7 mln. eurų finansavimas. Nuo 2016 metų EKA praktiką atliko 5 studentai iš Lietuvos Respublikos, 3 absolventai dirbo EKA pagal Jaunųjų stažuotojų programą.

163.4. Siekiant stiprinti Lietuvos Respublikos kosmoso sektorių bei padėti pasirengti Lietuvos Respublikos narystei EKA, 2019 metų liepos mėn. Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ir Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros iniciatyva įsteigtas Lietuvos kosmoso biuras. Pagrindinis jo tikslas – kurti ir plėtoti Lietuvos Respublikos kosmoso ekosistemą, grįstą inovacijas diegiančio verslo, mokslo ir viešojo sektorių bendradarbiavimu ir integracija į tarptautinę kosmoso bendruomenę.

Pradedančiųjų įmonių (startuolių) ekosistemos plėtra

164. 2019 metais Ekonomikos ir inovacijų ministerija ypatingą dėmesį skyrė startuoliams skatinti: 2019 metų pabaigoje Lietuvos Respublikos startuolių, įregistruotų jų duomenų bazėje, skaičius ženkliai išaugo – iki 940 startuolių. Jie pritraukė daugiau nei 171,4 mln. eurų investicijų, o startuolis „Vinted“, pritraukęs daugiausia – net 128 mln. eurų investicijų iki šiol Lietuvos Respublikoje, tapo pirmuoju vienaaragių (įmonė, kurios vertė viršija 1 mlrd. eurų).

165. Seime 2019 m. birželio 13 d. priimtu Lietuvos Respublikos smulkiojo ir vidutinio verslo plėtros įstatymo Nr.VIII-935 2, 8 ir 9 straipsnių pakeitimo įstatymu įteisintas oficialus startuolio apibrėžimas, leisiantis ateityje sukurti išskirtines paramos priemones inovatyvių įmonių kūrėjams ir darbuotojams. Startuolis – didelį ir inovacijomis grindžiamą verslo plėtros potencialą turinti labai maža ar maža įmonė, Juridinių asmenų registre registruota ne ilgiau kaip 5 metus.

166. 2019 m. liepos 11 d. priimtais Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo pakeitimais, nustatytas lankstesnis opcionų reguliavimas, įtvirtinantis mokesstinę lengvatą įmonės darbuotojams. Įmonės darbuotojui opcioną realizavus (gavus ar įsigijus akcijų) ne anksčiau kaip po 3 metų, nereikės mokėti nei gyventojų pajamų mokesčio, nei socialinio draudimo įmokos. Ši lengvata skatina startuolius pritraukti naujų aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir išlaikyti esamus.

167. Nuo 2019 m. I ketv. finansinės priemonės „Akceleravimo fondas“ fondų valdytojais – „70 Ventures“ ir „Startup Wise Guys“ pradėjo vykdyti akceleravimo veiklas (mentorystės, ekspertinių konsultacijų, teisinės pagalbos, rinkodaros strategijos parengimo ir kt.) ir investuoti į startuolius. Šie fondai kartu su 2018–2019 metais aktyviai pradėjusiais veikti Ekonomikos ir inovacijų ministerijos iniciatyva įkurtais rizikos kapitalo fondais („Open Circle Capital“, „Iron Wolf Capital“, „Practica Capital“ bei „Koinvesticiniu fondu“) prisidėjo prie investicinės aplinkos gerinimo ankstyvojo etapo startuoliams Lietuvos Respublikoje ir lėmė tai, kad 2019 metais daugiau nei 40 Lietuvos Respublikos startuolių pritraukė investicijų Lietuvos Respublikoje (iš viso šie fondai 2019 metais investavo apie 15 mln. eurų).

168. Siekiant paskatinti ankstyvųjų investicijų galimybes startuoliams Lietuvos Respublikoje, 2019 metais suorganizuotas verslo angelų akceleravimo ir tinklinimo paslaugų paketo pirkimo konkursas, kurį laimėjo Lietuvos Respublikos verslo angelų tinklas „LITBAN“. Įgyvendinta mokymų programa verslo angelams, kurios pabaigoje suteikta reali

investicija startuoliui UAB Mark ID, organizuoti 3 renginiai, kuriuose investicijų ieškantys startuoliai surengė prisistatymus verslo angelams.

169. 2019 metais taip pat suorganizuotas kasmetinis tarptautinis startuolių skatinimo renginys „Startup Fair. Change 2019“, kuriame dalyvavo 1 500 dalyvių, 60 investuotojų iš 10 pasaulio šalių, įvyko daugiau kaip 300 verslo susitikimų. Pageidavimą dalyvauti renginio metu vykusiose startuolių pasirodymų kovose (angl. *Pitch Battle*) išreiškė daugiau nei 100 startuolių iš 25 pasaulio šalių, iš kurių atrinkti geriausi 44 startuoliai prisistatė scenoje ir kovėsi dėl nugalėtojo vardo.

170. Intensyviai dirbama, siekiant paskatinti užsienio šalių startuolius persikelti į Lietuvos Respubliką („Startup Visa Lithuania“ programa): nustatytos efektyvesnės ir perpus sutrumpintos programos „Startup Visa“ procedūros, tai pasiekta Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministro 2019 m. birželio 12 d. įsakymu Nr. 4-362 patvirtintu Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2017 m. sausio 26 d. įsakymo Nr. 4-56 „Dėl Vertinimo tvarkos, kuria nustatoma, ar numatomos steigti įmonės veikla susijusi su naujų technologijų ar kitų Lietuvos Respublikos ūkio ir socialinei plėtrai reikšmingų naujovių diegimu ir ar šiai veiklai vykdyti užsienietis turi reikiamą kvalifikaciją, finansavimą ir verslo planą, aprašo patvirtinimo“ pakeitimu patvirtinus Vertinimo tvarkos, aprašą. Organizuoti 8 programos „Startup Visa“ pristatymai, 2019 metais patvirtintas rekordiškas skaičius gautų „Startup Visa“ paraiškų – net 71 (iš 274 gautų paraiškų) ir įsteigtas 21 startuolis (per visą programos „Startup Visa“ įgyvendinimo laikotarpį (t. y. nuo 2017 metų) Lietuvos Respublikoje įmones įkūrė 40 startuolio vizos sertifikata gavusių įmonių).

171. Pasirašius 2019 m. balandžio 29 d. tarpinstitucinio bendradarbiavimo susitarimą tarp Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Migracijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos, sukurta „Startup Employee Visa“ procedūra, kuria siekiama skatinti užsienio talentų pritraukimą, išlaikymą ir integraciją Lietuvos Respublikoje. Procedūra užtikrinamos galimybės Lietuvos Respublikos startuoliams reikalingus aukštos kvalifikacijos specialistus iš užsienio šalių aptarnauti prioriteto tvarka – per ku trumpesnę terminą, vieno langelio principu.

172. 2019 metais įgyvendinant 2014–2020 metų ES investicijų priemonės „Inogeb LT“ Finansinių technologijų inovacijų populiarinimo ir skatinimo projektą „FinTech Lt“ sėkmingai suorganizuota tarptautinė konferencija „Fintech Inn“ (dalyvavo 3 000 dalyvių iš 68 pasaulio šalių, įvyko daugiau nei 2 200 verslo susitikimų); Lietuvos Respublikos „Fintech“ ekosistema pristatyta 8 tarptautiniuose renginiuose užsienyje ir 4 renginiuose Lietuvos

Respublikoje; paskelbti 7 užsakomieji straipsniai užsienyje ir Lietuvos Respublikoje bei 2 vaizdinės publikacijos.

173. Lietuvos Respublikos startuolių ekosistemos fasilitatorius „Startup Lithuania“ teikė individualias konsultacijas ankstyvojo etapo startuolių kūrėjams ir norintiems kurti startuolius asmenims (iš viso – 93 konsultacijos), taip pat teikė konsultacijas užsienio startuoliams (daugiau nei 220 konsultacijų), besidomintiems relokavimu į Lietuvos Respubliką.

174. 2019 m. liepos 4 d. pasirašytas Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ir Europos branduolinių mokslinių tyrimų organizacijos (toliau – CERN) susitarimas, kurio pagrindu Lietuvos Respublikoje įkurti du verslo inkubatoriai – Vilniuje ir Kaune, remiantys inovacinius startuolius, suteikiantys jiems techninę ir konsultacinę CERN pagalbą, galimybę naudoti CERN prekių ženklą ir paprasčiau įsigyti CERN technologijų licencijas.

175. Skatinant startuolių ekosistemos plėtrą, 2020 metais planuojama įgyvendinti naujų startuolių kūrimo skatinimo, jų kompetencijos kėlimo, palankios verslo aplinkos startuoliams kūrimo veiklas:

175.1. Siekiant išlikti konkurencingiems pritraukiant startuolius iš trečiųjų šalių, 2020 metais numatoma ir toliau tobulinti migracijos procedūras. Planuojama išanalizuoti galimybes sukurti specialų paslaugų paketą relokuojantiems startuoliams (darbo vietos suteikimas, teisininko konsultacijos ir kt.);

175.2. Siekiant užtikrinti ankstyvojo etapo startuolių kompetencijų kėlimą, 2020 m. II ketv. numatomas elektroninės preakceleravimo programos sukūrimas (įsigijimas), aktyvus potencialių bei ankstyvojo etapo startuolių kūrėjų pritraukimas dalyvauti programoje ir jų skatinimas sėkmingai programą užbaigti. Planuojama užmegzti partnerystę su startuolių ekosistemos dalyviais, hakatonų organizatoriais, siekiant pritraukti jų veiklose dalyvaujančius potencialius startuolių kūrėjus dalyvauti preakceleravimo programoje;

175.3. Ankstyvųjų investicijų skatinimas – verslo angelų akceleravimo ir tinklinimo paslaugų teikimas;

175.4. 2020 metais baigiamas įgyvendinti 2014–2020 metų ES investicijų priemonės „Inogeb LT“ Finansinių technologijų inovacijų populiarinimo ir skatinimo projektas „FinTech Lt“ (biudžetas 1,962 mln. eurų). Minėtu projektu siekiama populiarinti FINTECH inovacijas, teikiant specializuotas inovacijų konsultavimo ir paramos paslaugas FINTECH įmonėms, ir įsteigti 20 naujų startuolių, veikiančių FINTECH srityje. Iš viso 2019 metais Lietuvos Respublikoje veikė daugiau kaip 200 FINTECH įmonių (2018 metais jų veikė apie 170, o 2016 metais – 117).

Verslo aplinkos gerinimas

176. Pagal Lietuvos Respublikos 2019 m. IV ketv. atliktos verslo apklausos apie ES bendrosios rinkos kliūtis rezultatus⁴, net 61 proc. Lietuvos Respublikos įmonių, ketinančių teikti paslaugas ar parduoti prekes kitose ES valstybėse narėse, susiduria su sunkumais tose valstybėse. Dažniausia minimos kliūtys: gaminių pripažinimo problemos, vietinės kalbos reikalavimai, neaiškios leidimų išdavimo procedūros, griežtesnis ar skirtingas nei Lietuvos Respublikoje taikomas teisinis reguliavimas, galimybių naudotis elektroninėmis paslaugomis nebuvimas.

177. Pagal verslo sąlygas vertinantį Pasaulio banko tyrimą „Doing Business 2020“ Lietuvos Respublika yra 11 vietoje tarp vertinamų 190 pasaulio šalių. Tai aukščiausia pasiekta vieta nuo šio reitingo skelbimo pradžios. Tarp visų 28 ES valstybių narių Lietuvos Respublika užima net 4 vietą.

178. Pagal verslo pradžios rodiklį (34 vieta) bendras Lietuvos Respublikos vertinimas balais neženkliai pagerėjo dėl pajamų augimo (vienam gyventojui) – sumažėjo įstatinio kapitalo dydis, išreikštas proc. nuo pajamų vienam gyventojui. Nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojo Vyriausybės 2019 m. vasario 27 d. nutarimas Nr. 205 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“, panaikinant privalomą įmonės vardo rezervavimą steigiant juridinį asmenį. 2021 metais planuojama modernizuoti Juridinių asmenų registravimo elektroninės paslaugos priemones.

179. Pagal prisijungimą prie elektros tinklų Lietuvos Respublika pakilo per 11 pozicijų aukštin į 15 vietą dėl šių pokyčių:

179.1. sumažinta administracinė našta. Panaikinta 1 procedūra – panaikintas reikalavimas privatiems investuotojams (kurių elektros įrenginių įtampa yra mažesnė kaip 1 000 V) gauti **Valstybinės energetikos reguliavimo tarnybos** baigimo pažymėjimą, kad baigti vidaus elektros tinklų įrengimo darbai;

179.2. sutrumpėjo prisijungimo prie elektros tinklų terminas dėl energijos skirstymo operatoriaus įgyvendinto „One-click story“ projekto, kai privatūs investuotojai internetu gali pateikti savo paraiškas, pasiekti reikiamus dokumentus, gauti technines sąlygas ir pasirašyti prijungimo paslaugų sutartį;

179.3. sumažėjusių prisijungimo prie elektros tinklų kaštų.

⁴Verslo apklausos dėl ES bendrosios rinkos kliūčių rezultatai:
<http://eimin.lrv.lt/uploads/eimin/documents/files/Survey%20on%20barriers%20in%20SM.pdf>

180. Lietuvos Respublikos pozicijų teigiamas pokytis kredito gavimo kategorijoje (48 vieta) numatomas „Doing Business“ 2023 metų tyrime. Ateinančių metų perspektyvoje bus įvertintos šiuo metu įgyvendinamos reformos ir teisinio reguliavimo pakeitimai: 2019 m. gruodžio 19 d. priimti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso ir susijusių įstatymų pakeitimai, kuriais modernizuojamas įkeitimo registravimo procesas viešame registre. Naujasis sandorių ir suvaržymų registras pradės veikti nuo 2022 m. sausio 1 d.

181. Pasaulio bankas įvertino Vyriausybės įgyvendintus pokyčius smulkiųjų investuotojų apsaugos srityje (37 vieta): kilimą šioje kategorijoje lėmė 2018 m. liepos 1 d. įsigalioję Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimai, kuriais įtrauktoms į biržos sąrašus (listinguojamoms) bendrovėms nustatyti privalomi priežiūros organų narių nepriklausomumo reikalavimai: ne mažiau kaip 1/3 narių turi būti nepriklausomi (nesusiję su bendrove, kontroliuojančiu akcininku ir pan.). Taip pat Pasaulio bankas teigiamai įvertino Akcinių bendrovių įstatymo pakeitimus, kuriais įtvirtintas sandorių su susijusiomis šalimis institutas.

182. Trečius metus iš eilės Lietuvos Respublika išlaiko stabilias pozicijas mokesčių mokėjimo ir užsienio prekybos srityse (atitinkamai 18 ir 19 vietos). 2019 m. sausio 1 d. įsigaliojo darbdavio ir darbuotojo socialinio draudimo mokesčių dalies sujungimas, kuris nebuvo įvertintas 2020 metų „Doing Business“ tyrime, tad teigiamas pokytis numatomas 2021 m. Užsienio prekybos srityje Lietuvos Respublika yra surinkusi beveik didžiausią skaičių vertinimo balų (97,8 iš 100).

183. Aukštą 7 poziciją Lietuvos Respublika užima ir sutarčių vykdymo srityje.

184. Lietuvos Respublikos nemokumo indekso vertinimas (balais) išlieka ženkliai nepakitęs (89 vieta). Šių metų tyrime nebuvo įskaityta įgyvendinta nemokumo reforma: 2019 m. birželio 13 d. priimtas Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas, kuris įsigaliojo 2020 m. sausio 1 d.

Verslo priežiūra

185. 2019 metais atliktas kasmetinis Ūkio subjektų veiklos priežiūrą atliekančių institucijų (toliau – priežiūros institucijų) pažangumo vertinimas, kuris leidžia objektyviais kriterijais pamatuoti, kaip priežiūros institucija įgyvendina pažangias verslo priežiūros priemones ir kaip taiko įvairią moderniąją veiklos praktiką šioje srityje.

186. 2019 metų pažangumo vertinimas apėmė 3 (iš 10) vertinimo kategorijų: konsultavimo veiklos vykdymas, „Verslo naujoko“ statuso bei mažareikšmių teisės aktų

pažeidimų politikos taikymą. Tyrimo duomenys rodo, kad dauguma (36 iš 48 vertintų institucijų) priežiūros institucijų ėmėsi aktyvių veiksmų, siekdamos pagerinti verslo priežiūros procesus ir priemones. Institucijos vis aktyviau ieško sprendimų, kaip verslininkams aktualią informaciją pateikti jiems patogesniais konsultavimo būdais, investuoja į konsultavimo paslaugos kokybės gerinimą.

187. 2019 metų vertinimas parodė teigiamas pokyčio tendencijas konsultavimo proceso tobulinimo ir modernių konsultavimo priemonių diegimo srityje.

188. Kasmetinės verslo apklausos taip pat rodo teigiamus priežiūros institucijų veiklos vertinimus. Pastaruosius 4 metus didėja ūkio subjektų pasitenkinimo verslo priežiūros institucijų vykdoma veikla rodikliai: teigiamas (labai gerai ir gerai) vertinimas išaugo nuo 69 proc. 2016 metais iki 77 proc. 2019 metais.

189. 2019 metais buvo tęsiami Priežiūrą atliekančių institucijų informacinės sistemos (PAIIS), kuri sudarys galimybes patogiai bei operatyviai gauti ir teikti duomenis, reikalingus priežiūros institucijoms vykdant ūkio subjektų priežiūros procesus, kūrimo darbai (rengiamos techninės specifikacijos, atliekami viešieji pirkimai).

190. 2019 metais ypač didelis dėmesys buvo sutelktas priežiūros institucijų specialistų kompetencijoms ugdyti. Parengtos 3 specializuotos (teorinėms žinioms bei praktiniams įgūdžiams lavinti) mokymų programos, organizuota per 170 seminarų, kuriuose jau apmokyta daugiau kaip 2 200 priežiūros specialistų. Intensyvus mokymų ciklas bus tęsiamas ir 2020 metais – siekis apmokyti 3 500 specialistų.

Geresnis reglamentavimas

191. Pagal institucijų pateiktus duomenis nustatyta, kad administracinė našta verslui 2019 metais buvo sumažinta beveik 12,8 mln. eurų, o per visą administracinės naštos pokyčio vertinimo laikotarpį nuo 2014 metų administracinė našta sumažėjo iš viso 122,2 mln. eurų. Didžiausią įtaką administracinės naštos palengvinimui 2019 metais turėjo:

191.1. 2019 metais keičiami mažoms maisto produktų parduotuvėms taikomi maisto tvarkymo reikalavimai, t. y. atsisakyta kasdieninio trijų savikontrolės žurnalų pildymo, paliekant tik jų pildymą neatitikčių atveju (administracinė našta sumažėjo 9,2 mln. eurų).

191.2. 2019 metais pakeista sveikatos priežiūros įstaigų veiklos apskaitos ir atskaitomybės tvarka (administracinė našta sumažėjo 1,2 mln. eurų) – šeimos gydytojas nebeteikia pažymų, pateisinančių ugdymo institucijos nelankymą dėl ligos ir taip sutaupo ne

tik ugdymo įstaigas lankančių vaikų ir tėvų laiką (piliečiams tenkanti administracinė našta), bet ir sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojų laiką.

192. Mažinant administracinę naštą verslui, 2019 metais:

192.1. buvo vykdomos priemonės energijos vartojimo, gamybos ir tiekimo teisinio reguliavimo srityje, ASPĮ, visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų teisinio reguliavimo srityje, taip pat žemės ūkio subjektų teisinio reguliavimo srityje, kurios buvo patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2018 m. spalio 10 d. nutarimu Nr. 1016 „Dėl Administracinės naštos mažinimo 2018–2019 metais kryptių (priemonių plano) patvirtinimo“. Įgyvendinant priemonių plano priemones, 2019 metais administracinę naštą ūkio subjektams pavyko sumažinti 2,9 mln. Eurų;

192.2. parengti ir pateikti Vyriausybei Licencijų informacinės sistemos nuostatai ir Vyriausybės nutarimo, kuriuo Licencijų informacinės sistemos valdytoja paskiriama Ekonomikos ir inovacijų ministerija, projektas. Planuojama patobulinti licencijų gavimo ir teikimo integracines sąsajas, praplėsti Licencijų informacinės sistemos administravimo galimybes;

192.3. 2019 metais įgyvendinti ES lėšomis finansuojamo projekto „Teisinio reguliavimo tinkamumo patikros“ paslaugų teikėjo parengti pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo ir reguliavimo naštos mažinimo, kurių vertė 1,47 mln. eurų (chemijos ir transporto srityje).

192.4. įgyvendindamas ES lėšomis finansuojamą projektą „Administracinės ir kitos reguliavimo naštos vertinimas ir mažinimas savivaldybėse“ paslaugų teikėjas parengė pasiūlymus, kaip sumažinti reguliavimo naštą 5 (penkiose) atrinktose savivaldybėse, šių pasiūlymų vertė 5,08 mln. eurų, taip pat parengė Rekomendacijas dėl reguliavimo naštos verslui mažinimo visose savivaldybėse (įskaitant rekomendacijas dėl savivaldybių strateginių planų rengimo).

192.5. Ekonomikos ir inovacijų ministerija 2019 metais parengė rekomendacijas teisės aktų projektus rengiančioms institucijoms, kurios padės užtikrinti, kad verslo būtų prašoma pateikti informaciją tik išskirtiniais atvejais. Šios rekomendacijos skirtos dviem problemoms, susijusioms su pertekline administracine našta, spręsti: visų pirma, tai situacija, kai institucijos per dažnai įpareigoja verslą teikti informaciją, tačiau nėra aišku, ar ji vėliau panaudojama tikslingai. Kita problema – nepagrįstai dažnas informacinių įpareigojimų vykdymo formų (pvz., ataskaitų, prašymų, deklaracijų) keitimas. Parengta praktinė priemonė padės valdžios institucijoms įvertinti, ar nustatyti informaciniai įpareigojimai, jų vykdymo būdas ir forma nevaržo verslo labiau, nei būtina. Rekomendacijose yra išskirti pagrindiniai

principai, kurie leis įvertinti, ar teisės aktuose nustatyti informaciniai įpareigojimai yra pagrįsti. Pabrėžiama, kad įpareigojimai verslui, susiję su teisės aktais nustatytų informacinių įpareigojimų teikimu, periodiškumu ir formos pakeitimu, neturėtų būti keičiami dažniau nei du kartus per metus.

193. Gerinant verslo sąlygas, 2020 metais planuojama toliau sistemingai plėtoti geresnio reglamentavimo priemones, daug dėmesio skirti taisyklės „*vienas į, vienas iš*“, kuri reiškia, kad, nustatant naują administracinę naštą verslui sukeliama reikalavimą, turi būti panaikintas arba supaprastintas vienas iš galiojančių reikalavimų, taikymui ir sudaryti prielaidas esamo geresnio reglamentavimo teisinio mechanizmo pakeitimui, įtvirtinant galiojančiuose teisės aktuose reguliavimo naštos sampratą bei su ja susijusias priemones.

Investicijų ir eksporto skatinimas

194. 2020 metais numatoma toliau gerinti investicinį klimatą ir investicijų iš įvairių finansavimo šaltinių skatinimo sistemos įgyvendinimą. Siekiant pritraukti stambių, didelės pridėtinės vertės gamybos investicijų (investicijų į ilgalaikį kapitalą vertė ne mažesnė nei 30 mln. eurų ir ne mažiau nei 200 sukurtų naujų darbo vietų), 2020 metais planuojama priimti specialų teisinį reguliavimą ir tikslines paskatas tokiems investiciniams projektams. Numatoma parengti laisvųjų ekonominių zonų ir pramonės parkų teisinio reguliavimo projektus, siekiant tobulinti jų veiklą.

195. 2019 metais VšĮ „Investuok Lietuvoje“ pritraukė 47 TUI projektus, kuriuos įgyvendinant planuojama sukurti 4 598 naujas darbo vietas. Palyginti su 2018 metais, numatytų įgyvendinti TUI projektų skaičius paaugo 7 proc. (2018 metais jis siekė 44), planuojamų sukurti darbo vietų skaičius paaugo 4 proc. (2018 metais planuota sukurti 4 420 darbo vietų). Investicijų į ilgalaikį turtą suma, 2018 metais siekusi 179 mln. eurų, 2019 metais sumažėjo 24 proc. ir sudarė 136 mln. eurų.

196. Siekiant pritraukti į Lietuvos Respubliką aukštos kvalifikacijos specialistus, kurių darbo jėgą būtų galima pasiūlyti investuotojams, 2019 metais įgyvendinti talentų pritraukimo projektai: „Paskatų sistemos, skirtos aukštos kvalifikacijos specialistams pritraukti, sukūrimas“, „Imigracijos modelio, skirto aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimoms pritraukti, gerinimas“ ir „Į Lietuvą sugrįžusių ir atvykusių aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir jų šeimų integravimo modelio sukūrimas“. Įgyvendinant projektus sukurta „International House“ – vieno langelio principu veikiančios įstaigos – koncepcija, rengiamos lietuvių kalbos mokymo aukštos kvalifikacijos specialistams ir jų šeimoms nariams gairės ir modelis, parengtos

ir sveikatos priežiūros įstaigoms pateiktos užsieniečių aptarnavimo rekomendacijos bei schemos anglų, vokiečių, lenkų ir rusų kalbomis. Valstybėse, kuriose nėra Lietuvos Respublikos vizų tarnybų (pvz., Nigerijoje ir Uzbekistane), atidaryti vizų centrai. 2019 m. liepos 16 d. priimti Lietuvos Respublikos įstatymo dėl užsieniečių teisinės padėties (toliau – UTPĮ) pakeitimai, kuriais įtvirtinama teisinė bazė imigracijos procedūroms spartinti, administracinei naštai mažinti ir sudaryta galimybė tam tikrus dokumentus teikti elektroniniu būdu.

197. Siekdama palengvinti aukštos profesinės kvalifikacijos specialistų iš trečiųjų šalių įdarbinimo sąlygas Lietuvos Respublikoje, Ekonomikos ir inovacijų ministerija periodiškai atnaujina Profesijų, kurioms būtina aukšta profesinė kvalifikacija ir kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašą. 2019 metais patvirtinta aktuali sąrašo redakcija. Sąrašas atnaujinamas atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius.

198. Eksporto rezultatai atskleidžia sėkmingas įmonių pastangas įsitvirtinant tarptautinėse rinkose. Išankstiniais duomenimis, 2019 metais, palyginti su 2018 metais, Lietuvos Respublikos prekių eksportas didėjo 4,7 proc. Lietuviškos kilmės prekių eksportas per metus didėjo 2,9 proc. 2019 metais lietuviškos kilmės prekių (be energetinių produktų) eksportas augo 6,1 proc. 2019 metais, kaip ir ankstesniais metais, pagrindine eksporto rinka lietuviškos kilmės prekėms (be energetinių produktų) išliko ES (72,4 proc. viso prekių eksporto). Prie lietuviškos kilmės prekių (be energetinių produktų) augimo labiausiai prisidėjo šie sektoriai: žemės ūkis, maisto pramonė, baldų sektorius, inžinerijos pramonė, chemijos pramonė.

199. 2019 m. pirmąjį ir trečiąjį ketvirčiais paslaugų eksporto vertė per metus išaugo 21,9 proc., todėl 2019 m. tikimasi 19,2 proc. (iki 11,5 mlrd. eurų) metinio augimo tempo. 2019 m. didžiausią įtaką augimui darė transporto paslaugų eksportas, tačiau nemenkai prisidėjo ir verslo paslaugos. Kadangi 2020 m. ES rinkų realiojo BVP augimo perspektyvos tebėra teigiamos, 2020–2021 m. tikimasi ir tolesnio paslaugų eksporto augimo. 2020 m. prognozuojamas 4,7 proc. (iki 12,1 mlrd. eurų) paslaugų eksporto augimas, o 2021 m. – 4,4 proc. padidėjimas (iki 12,6 mlrd. eurų). Siekiant padėti verslui įsitvirtinti tarptautinėse rinkose, 2019 metais buvo įgyvendinamos priemonės, padedančios palengvinti Lietuvos Respublikos verslo plėtrą tikslinėse eksporto rinkose ir užtikrinti efektyvų išteklių naudojimą bei stabilų trumpojo ir ilgojo laikotarpio eksporto plėtrą:

199.1. 2019 metais toliau įgyvendinamas projektas „Tarptautiškumas LT“, kurį administruoja VšĮ „Lietuvos verslo paramos agentūra“. Projekto tikslas – didinti MVI lietuviškos kilmės prekių ir paslaugų perspektyvinių sektorių eksportą per strategijų

perspektyvinių sektorių tikslinėse eksporto rinkose parengimą ir rinkodaros iniciatyvas. Projektas yra orientuotas į Ekonomikos ir inovacijų ministerijos prioritetinius sektorius: 3 tradicinius ekonomikos sektorius (baldai, maistas ir gėrimai bei tradicinė inžinerinė pramonė) ir 3 aukštųjų technologijų sektorius (biotechnologijos, medicinos prietaisai ir moksliniai instrumentai, aukštųjų technologijų inžinerinė pramonė bei IT paslaugos). Projekto stebėsenos rodiklis – projekto įgyvendinimo metu išskirtų 6 perspektyvinių sektorių eksporto augimas 2022 metų pabaigoje turėtų būti 8 arba daugiau procentų didesnis nei bendras šalies eksporto augimas. Projekto trukmė – 2018 m. sausio 1 d. – 2021 m. liepos 31 d.

199.2. Nuo 2019 metų pradžios VšĮ „Versli Lietuva“ toliau tęsė renginių apie verslo tendencijas ir situaciją tikslinėse eksporto rinkose bei naujose didelį potencialą turinčiose rinkose organizavimą. 2019 metais iš viso įvyko 21 renginys (20 „Eksporto klubų“ ir Lietuvos Respublikos – JAV gynybos forumas), juose dalyvavo 873 dalyviai.

199.3. Taip pat 2019 metais VšĮ „Versli Lietuva“ dėl anksčiau vykdytų mokymų temų populiarumo ir jau minėto įvertinto poveikio eksportui pakartojo mokymų ciklą ir toliau informavo / konsultavo Lietuvos Respublikos eksportuotojus aktualiomis eksporto temomis ir dalijosi naujienomis. 2019 metų rudenį įvyko „BrandLAB“ mokymai, kuriuose dalyvavo 25 įmonės – iš viso 50 dalyvių. Mokymų dalyviai pristatė savo prekių ženklo tobulinimo planus. Taip pat numatoma tęstinė mokymuose dalyvavusių įmonių eksporto apimties stebėseną.

199.4. VšĮ „Versli Lietuva“ parengta ir pradėta įgyvendinti programa, skirta aukšto lygio eksporto specialistams ugdyti per teorinę ir praktinę patirtį verslo įmonėse. Programos įgyvendinimas pradėtas 2018 metų liepos mėn. į programą pritraukus 24 dalyvius, kuriems buvo suteiktos eksporto teorinės ir praktinės kompetencijos ir kurie nuo 2019 metų pradėjo pusės metų trukmės rotacijas Lietuvos Respublikos perspektyvinių eksporto sektorių įmonėse. I ir II rotacijų metu 47 įmonėms buvo padidinta jų eksporto branda tobulinant jų atliekamas eksporto procedūras, tikslinėms rinkoms pritaikytą komunikaciją užsienyje, atliekant išsamią tikslinių eksporto rinkų analizę bei klientų analizę, ieškant kontaktų užsienyje, padedant tinkamai pasirengti ir dalyvauti tarptautinėse parodose. Įgyvendinant programą, vyko intensyvus dalijimasis patirtimi, buvo aptariama pasiekta pažanga, vyko mentorystės sesijos, siekiant užtikrinti glaudesnį Lietuvos Respublikos įmonių bendradarbiavimą ne tik įgyvendinant programos tikslus, bet ir dalijantis gerąja eksporto plėtros praktika. Įmonių pasitenkinimas programa siekia 98 proc. (I rotacijos mentorijų apklausa).

200. Nuo 2020 metų sausio iki birželio mėnesio vykdoma paskutinioji 3-ioji rotacija, kurios metu programos dalyviai dirbs 19-oje Lietuvos Respublikos perspektyvinių sektorių įmonių ir didins jų eksporto brandą plėtrai į tikslines rinkas.

201. Rengiamo Nacionalinio pažangos plano 2021–2030 metų (toliau – NPP) projekte, kurį tvirtins Vyriausybė, numatomas uždavinys „Skatinti prekių ir paslaugų eksportą“, kuriuo siekiama didinti ne tik eksporto mastą, bet ir jo konkurencingumą keičiant eksporto struktūrą ir didinant aukštesnės pridėtinės vertės eksporto dalį. NPP projekte numatomi keturi plataus užmojo eksporto plėtros rodikliai:

201.1. Lietuviškos kilmės prekių (be mineralinių produktų) ir paslaugų eksportas – 2030 metų pokytis, palyginti su 2018 metais, – plus 72 proc.;

201.2. Lietuviškos kilmės pažangiųjų technologijų (*hi-tech*) prekių eksportas – 2030 metų pokytis, palyginti su 2018 metais, – plus 133 proc.;

201.3. Daug žinių reikalaujančių paslaugų eksportas – 2030 metų pokytis, palyginti su 2018 metais, – plus 117 proc.;

201.4. Garso ir vaizdo ir susijusių paslaugų eksportas – 2030 metų, palyginti su 2018 metais, – plus 33 proc.

202. Bus siekiama, kad pažangiųjų technologijų prekių ir daug žinių reikalaujančių paslaugų eksportas augtų greičiau negu bendras eksportas ir taip, didinant aukštesnės pridėtinės vertės eksporto dalį, keistųsi eksporto struktūra.

203. Vadovaudamasi NPP projektu, Ekonomikos ir inovacijų ministerija rengia bandomąją Ekonomikos plėtros ir konkurencingumo didinimo iki 2025 metų programą, kurioje bus nustatytos spręstinos eksporto plėtros problemos, jų atsiradimo priežastys, finansinės projekcijos su finansavimo šaltiniais bei numatomų priemonių rinkinys. Rengiant šį projektą, su eksporto skatinimu susiję klausimai aptariami su institucijomis, verslo struktūromis ir kitų organizacijų atstovais.

VI SKYRIUS

STRATEGIJOS „EUROPA 2020“ TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS

UŽIMTUMAS, SKURDAS IR SOCIALINĖ ATSKIRTIS

Užimtumo lygis 20–64 metų asmenų grupėje

1 lentelė. Užimtumo lygis 20–64 metų asmenų grupėje

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2019 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
75 proc. užimtumo lygis	72,8 proc. užimtumo lygis	78,2 proc. užimtumo lygis

20–64 metų grupėje	20–64 metų grupėje	20–64 metų grupėje
--------------------	--------------------	--------------------

204. 20–64 metų gyventojų užimtumo lygis 2019 metais Lietuvos Respublikoje sudarė 78,2 proc. ir, palyginti su 2018 metais, padidėjo 0,4 proc. punkto.

205. 2019 metais nedarbo lygis sudarė 6,3 proc. ir buvo 0,2 proc. punkto mažesnis nei 2018 metais. Vyrų nedarbo lygis sudarė – 7 proc., moterų – 5,5 proc. Per metus vyrų ir moterų nedarbo lygis padidėjo 0,1 proc. punkto. Jaunimo (15–24 metų amžiaus) nedarbo lygis 2019 metais sudarė 11,9 proc. ir buvo 0,8 proc. punkto didesnis nei 2018 metais (11,1 proc.). Ilgalaikio nedarbo lygis, palyginti su 2018 metais, beveik nepakito ir sudarė 1,9 proc. (2018 metais – 2 proc.).

206. 2015–2018 metais nedirbantys, nesimokantys ir mokymuose nedalyvaujantys (NEET) jaunuoliai dalyvavo Jaunimo užimtumo iniciatyvos ir Europos socialinio fondo lėšomis finansuotame pirminės intervencijos projekte „Atrask save“. Atviroje rinkoje negavę pasiūlymo dirbti, mokytis ar atlikti praktiką, projekto „Atrask save“ dalyviai galėjo dalyvauti 2015–2019 metais įgyvendintame projekte Jaunimo užimtumo iniciatyvos ir Europos socialinio fondo lėšomis finansuotame antrinės intervencijos projekte „Naujas startas“, kuriame jaunimui buvo siūloma dalyvauti aktyvios darbo rinkos priemonėse (įdarbinimas subsidijuojant, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas, profesinis mokymas, savarankiško užimtumo rėmimas, nuo 2017 m. liepos 1 d. – stažuotė, įdarbinimas pagal pameistrystės darbo sutartį, neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimas).

207. 2019 metais pradėti nauji Jaunimo garantijų iniciatyvą įgyvendinantys projektai, kurie bus Užimtumo tarnybos prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Užimtumo tarnyba) vykdomi iki 2021 metų: pirminės intervencijos projektas „Jaunimo socialinių kompetencijų didinimas“, kuriuo siekiama jaunimą įtraukti į aktyvų visuomeninį gyvenimą bei sumažinti jaunimo nedarbo lygį, ir antrinės intervencijos projektas „Jaunimo užimtumo skatinimas“, kurių įgyvendinimo metu jaunuoliams siūloma dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse: profesinio mokymo, pameistrystės, stažuotės, kompetencijų pripažinimo neformaliuoju būdu, darbo įgūdžių įgijimo rėmimo, įdarbinimo subsidijuojant priemonėse.

208. Nuo 2019 metų Užimtumo tarnyba taip pat įgyvendina projektą „Būk verslus“, kurio tikslas yra padidinti darbo neturinčių asmenų užimtumą, remiant darbo vietų steigimą. Jaunimas iki 29 metų yra viena iš tikslinių grupių šiame projekte.

209. Siekiant spręsti užimtumo regionuose problemą, pritraukti investicijų į regionus, skatinti verslumą, taip pat mažinti atotrūkį tarp regionų, siūloma sudaryti prielaidas

efektyvesniam integruotam teritorijų investiciniam (toliau – ITI) mechanizmui įgyvendinti. Tuo tikslu ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšos perskirstytos iš kitų sričių ir skirtos vietos užimtumo iniciatyvoms, paramos darbo jėgos judumui, socialinei ir solidarumo ekonomikai per ITI modelį skatinti.

210. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuo 2019 metų taip pat įgyvendina projektą „Judam“, kuriuo įgyvendinamos pirminės intervencijos ir aktyvumo skatinimo priemonės, didelį dėmesį skiriant jaunuoliams iš sunkumus patiriančių šeimų, turintiems problemų su teisėsauga, grįžusiems iš įkalinimo įstaigų, patiriantiems pajamų ar kitus nepriteklius, turintiems priklausomybių, gyvenantiems ar jau išėjusiems iš globos įstaigų.

211. Nuo 2019 metų pradėtas įgyvendinti užimtumo skatinimo ir motyvavimo paslaugų nedirbantiems ir socialinę paramą gaunantiems asmenims teikimo bandomasis modelis. Šiam modeliui įgyvendinti buvo perskirstytos ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšos iš kitų sričių. Modelio tikslas – palengvinti ilgą laiką nedirbusių asmenų perėjimą nuo nedarbo prie užimtumo darbo rinkoje; suderinti užimtumo skatinimo ir motyvavimo paslaugų bei piniginės socialinės paramos į darbo rinką integruojamiems ilgą laiką nedirbusiems asmenims teikimą; užtikrinti valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir (ar) organizacijų, teikiančių užimtumo skatinimo, motyvavimo paslaugas ir piniginę socialinę paramą nedirbantiems asmenims, veiklos koordinavimą ir skatinti jų bendradarbiavimą. Projektas įgyvendintas šešiose savivaldybėse, jame dalyvavo 460 asmenų. Projektas tose pačiose savivaldybėse bus tęsiamas ir 2020–2021 metais. Nuo 2020 metų planuojama kviesti projekte dalyvauti ir daugiau savivaldybių, kuriose didžiausias nedarbo lygis, daug ilgalaikių bedarbių ir kuriose skiriama daugiausia piniginės socialinės paramos gyventojams.

Skurdo riziką ar socialinę atskirtį patiriantys gyventojai

2 lentelė. Skurdo riziką ar socialinę atskirtį patiriantys gyventojai

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
Bent 20 mln. sumažinti skurdžiai gyvenančių ir socialiai atskirtų asmenų arba asmenų, kuriems tai gresia, skaičių	Ne mažiau kaip 170 tūkst. sumažinti gyventojų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, skaičių, kad 2020 metais jis neviršytų 814 tūkst.	794 tūkst. gyventojų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį

212. 2018 metų duomenimis, nors ekonominiai ir užimtumo rodikliai gerėjo, skurdo ir socialinės atskirties lygis išlieka reikšmingai didesnis nei vidutiniškai ES. Skurdo riziką ar socialinę atskirtį 2018 metais patyrė 28,3 proc. (2017 metais – 29,6 proc.) Lietuvos Respublikos gyventojų (2018 m. vidutiniškai ES 21,9 proc.). Lietuvos statistikos departamento atlikto pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinio tyrimo duomenimis, skurdo rizikos lygis nuo 2017 metų nepakito ir siekė 22,9 proc. 2018 metais apie 645 tūkst. šalies gyventojų gyveno žemiau skurdo rizikos ribos.

213. Didžiausias skurdo rizikos lygis buvo 65 metų ir vyresnių asmenų amžiaus grupėje. 2018 metais jis sudarė 37,7 proc. ir, palyginti su 2017 metais, padidėjo 4,3 proc. punkto. Padidėjimą lėmė išaugusių darbo pajamų nulemtas skurdo rizikos ribos padidėjimas ir santykinai mažesnis senatvės pensijų augimas.

214. Vaikų iki 18 metų amžiaus skurdo rizikos lygis, palyginti su ankstesniais metais, sumažėjo 1,8 proc. ir siekė 23,9 proc., 18–64 metų amžiaus asmenų – sumažėjo 0,8 proc. ir 2018 metais siekė 18 proc. Mažėjimui įtakos turėjo išaugęs darbo užmokestis, sumažėjęs nedarbas, piniginių socialinių išmokų didėjimas.

215. Socialinių išmokų įtaka skurdo rizikos lygiui išliko beveik tokia pati (2018 metų duomenimis, socialinės išmokos skurdo rizikos lygį mažino 6,8 proc. punkto). Didžiausia socialinių išmokų įtaka skurdo rizikos lygiui fiksuota namų ūkiuose su vaikais – skurdo rizikos lygis tokiuose namų ūkiuose išaugtų nuo 18,8 proc. iki 28,7 proc., vaikų iki 18 metų skurdas išaugtų nuo 23,9 proc. iki 34,8 proc.

216. Siekiant toliau finansinėmis priemonėmis remti šeimas, auginančias vaikus, ir užtikrinti išmokos vaikui dydžio nuoseklų didinimą, nuo 2020 m. sausio 1 d. padidintas išmokos vaikui dydis iki 60,06 eurų per mėnesį. Papildoma 40 eurų išmoka skiriama neįgalumą turintiems vaikams, taip pat gausiose ar nepasiturinčiose šeimose gyvenantiems vaikams. Tikimasi, kad padidinta išmoka vaikui prisidės prie skurdo rizikos lygio mažinimo tarp vaikų 2,5 proc. punkto.

217. Nuo 2020 metų visuotinis nemokamas maitinimas mokiniams, kurie mokosi pagal priešmokyklinio ar pagal pradinio ugdymo programas, pradėdamas įgyvendinti etapais – nuo sausio 1 d. įteisinant bandomąjį projektą (priešmokyklinukų, kurie mokosi savivaldybių atrinktose bendrojo ugdymo mokyklose, kuriose maitinimas organizuojamas taikant savitarnos principą), o nuo rugsėjo 1 d. – ir visų pirmokų maitinimą.

218. 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos išmokų vaikams įstatymo pakeitimai, kuriais įteisinta nauja išmokos rūšis – vaiko laikinosios priežiūros išmoka (234 eurai per mėnesį), kuri mokama vaiko laikinosios priežiūros pas fizinius asmenis ar laikino

apgyvendinimo pas fizinius asmenis metu vaiką laikinai prižiūrinčiam asmeniui už kiekvieną laikinai prižiūrimą vaiką.

219. Nuo 2020 m. sausio 1 d. padidinta vienkartinė išmoka nėščiai moteriai, kuri pagal Lietuvos Respublikos ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą neturi teisės gauti motinystės išmokos (nuo 76 eurų iki 250 eurų).

220. 2020 metais nuo 122 eurų iki 125 eurų padidintas valstybės remiamų pajamų dydis. Nuo valstybės remiamų pajamų dydžio priklauso pinigine socialine parama nepasiturintiems (socialinė pašalpa, būsto šildymo, geriamojo ir karšto vandens išlaidų kompensacijos). Pagal šį dydį taip pat nustatoma teisė į socialinę paramą mokiniams, papildomą išmoką vaikui, paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti bei kitą socialinę paramą.

221. Nuo 2019 metų pensijos indeksuotos 7,63 proc. Planuojama, kad senatvės ir netekto darbingumo pensijos 2020 metais augs daugiau nei 9 proc. ir pirmą kartą viršys darbo užmokesčio augimą. Bendroji senatvės pensijos dalis padidės 9,94 proc., individualioji – 8,11 proc. Skaičiuojama, kad vidutinė senatvės pensija 2020 metais pasieks 377 eurus, o vidutinė senatvės pensija su būtinuoju stažu – 399 eurus. Pensijų indeksavimo koeficientą lemia visų šalies dirbančiųjų asmenų uždirbto darbo užmokesčio pokyčio vidurkis per septynerius metus.

222. 2019 metais mokėtos priemokos iš valstybės biudžeto mažiausių pensijų gavėjams, sukaupusiems minimalų ir ilgesnį pensijų socialinio draudimo stažą. Konkreti priemoka asmeniui priklauso nuo įgyto stažo, o būtinąjį stažą įgijusiam pensininkui bendra visų gaunamų pensijų suma negalėjo būti mažesnė nei 0,95 minimalaus vartojimo poreikių dydžio per mėnesį, t. y. 238 eurai. Nuo 2020 metų priemoka padidėjo ir bendra visų gaunamų pensijų suma negalės būti mažesnė nei 1 MVPD per mėnesį, t. y. 257 eurai.

223. Priemokas prie pensijų gauna apie 72 tūkst. asmenų. Lietuvos Respublikoje iš viso yra apie 615 tūkst. senatvės ir 172 tūkst. netekto darbingumo, invalidumo pensininkų.

224. Šalpos pensijų bazė 2020 metais padidėjo nuo 132 iki 140 eurų. Skaičiuojama, kad šalpos išmokos, priklausomai nuo rūšies ir gavėjų kategorijos, padidėjo 4–18 eurų. Vienas ryškiausių pokyčių nuo 2020 metų – padidintos šalpos pensijų ribos („grindys“) neįgaliesiems. Neįgalusis negali gauti mažesnės nei 140 eurų šalpos pensijos, kai pernai mažiausia riba buvo 99 eurai. Šalpos pensijas gauna apie 60 tūkst. asmenų.

225. Neįgaliesiems, kuriems nustatyti specialieji poreikiai, mokamos tikslinės kompensacijos, kurių bazinis dydis 2020 metais padidėjo nuo 114 iki 117 eurų. Tikslines kompensacijas gauna 93 tūkst. asmenų. Tai – papildoma išmoka, kuri gali būti mokama kartu su socialinio draudimo arba šalpos pensija.

226. Transporto išlaidų kompensacija mokama neįgaliesiems, kuriems nustatytas specialusis transporto išlaidų kompensacijos poreikis. Išlaidų kompensacija mokama vieną kartą per 6 metus (iki 1 248 eurų). Tai – papildoma išmoka, kuri gali būti mokama kartu su socialinio draudimo arba šalpos pensija. Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymo pataisomis nuo 2021 metų siūloma padvigubinti kompensaciją neįgaliojo automobiliui įsigyti. Transporto išlaidų kompensaciją gauna per 47 tūkst. neįgaliųjų, lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensaciją gauna apie 600 neįgaliųjų ir šeimų, auginančių neįgalų vaiką.

227. Vadovaudamasi NPP projektu, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija rengia bandomąją Socialinės sutelkties (solidarumo) plėtros programą, kurios uždaviniai – didinti neįgaliųjų ir jų šeimų, senyvo amžiaus žmonių bei kitų pažeidžiamų ir socialinėje atskirtyje esančių grupių gerovę, integraciją į visuomenę ir darbo rinką bei stiprinti socialinio aktyvumo ir socialinės atsakomybės nuostatas visuomenėje bei bendruomeniškumą. Rengiant šį projektą taip pat dalyvaus Sveikatos apsaugos ministerija ir Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija.

ANTRASIS SKIRSNIS

MOKSLINIAI TYRIMAI, EKSPERIMENTINĖ PLĖTRA IR INOVACIJOS

Investicijos į MTEP veiklas

3 lentelė. Investicijos į MTEP veiklas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
Investicijos į MTEP padidėtų iki 3 proc. BVP	Investicijos į MTEP padidėtų iki 1,9 proc. BVP	Investicijos į MTEP sudarė 0,88 proc. BVP

228. Lietuvos statistikos departamento ir Eurostato duomenimis, bendros išlaidos MTEP veikloms Lietuvos Respublikoje 2018 metais sudarė 0,88 proc. BVP (arba 397 mln. eurų). Palyginti su 2017 metais, MTEP veikloms išlaidos padidėjo 17,9 mln. eurų arba 5 proc. Tam didžiausią įtaką turėjo padidėjęs MTEP veiklų finansavimas užsienio lėšomis, kurių didžiąją dalį sudarė ES fondų lėšos, perskirstytos per valstybės biudžetą. 2018 metais MTEP veikloms išlaidos per aukštojo mokslo sektorių buvo 0,34 proc. BVP, valdžios sektorių – 0,21 proc. (2017 metais – 0,32 proc. ir 0,25 proc.). Per verslo sektorių MTEP veikloms 2018 metais išleista 0,33 proc. BVP (2017 metais – 0,33 proc.).

229. Pagal finansavimo šaltinius (angl. *source of funds*) išlaidos MTEP veikloms 2018 metais pasiskirstė taip: valstybės biudžeto lėšos – 0,31 proc. BVP, privatus sektorius kaip finansavimo šaltinis – 0,29 proc. BVP, užsienio lėšos (įskaitant ir ES struktūrinių fondų lėšas) – 0,25 proc. BVP, aukštojo mokslo sektorius – 0,03 proc. BVP.

230. Pastebėtina, kad nuo 2015 metų mažėja Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto skiriamas finansavimas MTEP veikloms: 2015 metais valstybės biudžeto lėšos MTEP veikloms sudarė 0,37 proc. BVP, 2017 metais – 0,33 proc. BVP, o 2018 metais – 0,31 proc. BVP. Tai yra bene dvigubai mažiau nei MTEP veikloms finansuoti vidutiniškai skiriama kitose ES valstybėse narėse – 0,61 proc. BVP.

231. Verslo sektoriaus kaip finansavimo šaltinio išlaidos MTEP veikloms Lietuvos Respublikoje išlieka menkos (2015 metais – 0,3 proc. BVP, 2017 metais – 0,32 proc. BVP, o 2018 metais – 0,29 proc. BVP) ir pagal šį rodiklį Lietuvos Respublika nuo ES vidurkio atsilieka keturiais kartais (ES vidurkis – 1,2 proc. BVP).

232. Remiantis 2019 metų Europos Komisijos parengtu Europos inovacijų švieslentės vertinimu, 2018 metais Lietuvos Respublikos suminio inovacijų indekso reikšmė augo ir siekė 81,1 proc. 2011 metų ES vidurkio. Lietuvos Respublika išliko nuosaikių inovatorių grupėje.

232.1. Ši grupė nesikeitė nuo 2018 m., kai Lietuvos Respublikos suminio inovacijų indekso reikšmė siekė 74,5 proc. 2018 metų ES vidurkio.

232.2. Palyginti su 2017 metais, kai Lietuvos Respublikos suminio inovacijų indekso reikšmė siekė 74,7 proc. 2011 metų ES vidurkio, Lietuvos Respublikos suminio inovacijų indekso reikšmė išaugo 6,4 proc. punkto. Šis suminio inovacijų indekso augimas rodo, kad Lietuvos Respublikos inovacijų ekosistemos būklė gerėja. Negana to, 2018 metais Lietuvos Respublika buvo lyderė tarp visų ES valstybių narių pagal ilgalaikę (2011–2018 metų) inovacijų ekosistemos pažangą. 2011 metais Lietuvos Respublikos suminio inovacijų indekso reikšmė siekė 55,4 proc. 2011 metų ES vidurkio, o 2018 metais – minėtus 81,1 proc. 2011 metų ES vidurkio. Iš viso 2011–2018 metais Lietuvos Respublikos suminio inovacijų indekso santykis, palyginti su 2011 metų ES vidurkiu, padidėjo 25,7 proc. punktais, t. y. daugiau nei bet kurioje ES valstybėje. Tai reiškia, kad 2011–2018 metais Lietuvos Respublikos inovacijų ekosistema pagerėjo labiausiai iš visų ES valstybių narių – nors bendra Lietuvos Respublikos suminio inovacijų indekso reikšmė visgi atsilieka tiek nuo 2011 metų, tiek nuo 2018 metų ES vidurkio.

233. Palyginti su 2011 metais, iš 27 ES inovacijų rodiklių suvestinės (švieslentės) rodiklių, Lietuvos Respublikoje pagerėjo 23 rodiklių reikšmės. Palyginti su 2011 metais, labiausiai (+166,6 proc. punkto) Lietuvos Respublikoje pagerėjo plačiajuosčio interneto

skvarbos rodiklio reikšmė. Tarp rodiklių, kurių reikšmės gerėjo sparčiausiai, yra tokie svarbūs inovacijų rodikliai kaip įmonių ne MTEP inovacijų išlaidos (angl. *Non-R&D innovation expenditures*; +99,4 proc. punkto), inovatyvių smulkaus ir vidutinio verslo (toliau – SVV) įmonių bendradarbiavimas inovacijų srityje (angl. *Innovative SMEs collaborating with others*; +87,1 proc. punkto); SVV įmonės, pačios kuriančios inovacijas (angl. *SMEs innovating in-house*; +62,9 proc. punkto); SVV įmonės, rinkai pristačiusios produkto ar proceso inovacijas (angl. *SMEs product/process innovations*; +58,3 proc. punkto); prekių ženklų registravimo paraiškos (angl. *Trademark applications*; +57,6 proc. punkto); naujų arba reikšmingai patobulintų produktų dalis įmonių pardavimų struktūroje (angl. *Sales of new-to-market/firm innovations*; +50,7 proc. punkto); SVV įmonės, pateikusios rinkodaros ar organizacines inovacijas (angl. *SMEs marketing/organizational innovations*; +40,7 proc. punkto).

234. Siekiant nustatyti verslo poreikius ir rinkai pristatyti aktualų jau turimą mokslo potencialą, 2020 metais toliau bus plečiami inovacijų ir technologijų perdavimo centrai. Tam nuo 2017 metų sklandžiai įgyvendinami 9 mokslo ir studijų institucijų projektai („Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“) – stiprinami mokslo ir studijų institucijų inovacijų ir technologijų perdavimo centrai (mokslo ir studijų institucijų padaliniai, veikiantys vieno langelio principu, skirti žinių perdavimo, intelektinės nuosavybės ir MTEP veiklų rezultatų komercinimo funkcijoms atlikti). Projektams iš viso skirta 5,7 mln. eurų, projektų trukmė – iki 2021 metų. Tikimasi, kad įgyvendinus projektus bus sustiprintas mokslo ir studijų institucijų potencialas MTEP veiklų rezultatams komercinti, sudarytos prielaidos antrepenerystei⁵ vystyti. Sustiprėjus potencialui ir padidėjus MTEP veiklų rezultatų perdavimo rinkai mastams, gerės sąlygos verslo subjektams investuoti į jiems reikalingas MTEP veiklas. Taip pat tikimasi, kad inovacijų ir technologijų padalinių paslaugomis aktyviau naudosis viešasis sektorius.

235. Siekiant stiprinti didžiausią pridėtinę vertę kuriančio verslo segmentą – žiniomis grįstas vadinamąsias atžalines įmones (angl. *spin-off*), 2019 metais paskelbtas kvietimas teikti paraiškas finansuoti jų veiklos projektus („MTEP rezultatų komercinimo ir tarptautiškumo skatinimas“). Pasirašytos 5 sutartys (su mokslo ir studijų institucijomis ir su labai mažomis, MVĮ. Skirtas finansavimas – 111 578,27 eurų). Projektų trukmė – ne ilgesnė nei 12 mėnesių. 2019 metų pabaigoje paskelbtas kvietimas teikti paraiškas pagal atnaujintą priemonės projektų finansavimo sąlygų aprašą. Taip pat numatoma skelbti dar vieną kvietimą. Dėl didesnio priemonės patrauklumo atnaujinus projektų finansavimo sąlygų aprašą, ženkliai

⁵ Antrepenerystę specialistai apibrėžia kaip verslo idėjų kūrimą, naujų įmonių steigimą, ėmimąsi rizikingų verslo sumanymų, socialinę ir ekonominę atsakomybę.

išaugs paraiškų skaičius, taip pat ir investicijos į MTEP veiklas, kursis žinių reikalaujantis verslas.

236. Kuriamas Mokslo ir inovacijų sklaidos centras, kuris svariai prisidės prie mokslo ir inovacijų sklaidos Lietuvos Respublikoje gerinimo ir netiesiogiai – prie investicijų į MTEP veiklas didinimo. Centras jungs mokslininkų, inžinierių, tyrėjų bendruomenę su plačiąja visuomene, suteikdamas patrauklią ir interaktyvią platformą šalies ir pasaulio mokslo laimėjimams populiarinti. Šiomet patvirtintas šio centro projektų finansavimo sąlygų aprašas, iš esmės prirta investiciniam projektui. Taip pat šiuo metu keičiamu Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymu būsimam Mokslo ir inovacijų sklaidos centrui bus suteiktos teisės atlikti mokslo ir inovacijų sklaidos bei populiarinimo funkciją. 2019 metais Mokslo ir inovacijų sklaidos centro projektas įtrauktas į valstybės projektų sąrašą ir 2020 metais bus pradamas įgyvendinti. Šio centro finansavimui buvo perskirstytos ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšos iš kitų sričių.

237. 2014–2020 metų finansiniu laikotarpiu Ekonomikos ir inovacijų ministerijos administruojamos ES investicijų priemonės orientuojamos į inovaciniams gaminiams, paslaugoms ar procesams kurti reikalingus taikomuosius mokslinius tyrimus, eksperimentinės plėtros veiklas, klasterizaciją, inovacijų populiarinimą ir sklaidą, įmonių tarptautiškumo didinimą, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą, inovacijų paklausos didinimą. Siekiama, kad parama apimtų visą inovacijų ciklą ir taptų paskata užtikrinti sklandų jo gyvavimą. Dėmesys skiriamas kiekvienam iš ciklo etapų – nuo naujo produkto idėjos sukūrimo iki jo įdiegimo rinkoje. Šiuo tikslu įgyvendinamos ES investicijų priemonės „Inogeb LT“, „Inovaciniai čekiai“, „Inočekiai“, „InoConnect“, „Inopatentas“, „Intelektas. Bendri mokslo-verslo projektai“, „Eksperimentas“, „Inoklaster LT“, „Ikiprekybiniai pirkimai LT“, „Inostartas“, „SmartInvest LT+“, „Smart FDI“, „Verslo klasteris LT“, „Skaitmeniniai inovacijų centrai“, „Naujos galimybės LT“, „Expo Sertifikatas LT“, „DPT pramonei LT+“, „EcoInovacijos LT“, „Eco-inovacijos LT+“, „RegioInvest LT+“, „Pramonės skaitmeninimas LT“, „Regio Potencialas LT“.

238. 2014–2020 metų finansiniu laikotarpiu Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos įgyvendinamos priemonės „MTEPI infrastruktūros plėtra ir integracija į Europines infrastruktūras“, „MTEP rezultatų komercinimo ir tarptautiškumo skatinimas“, „Tiksliniai moksliniai tyrimai sumanios specializacijos srityje“, „Ekscelencijos centrų veiklos skatinimas sumanios specializacijos kryptyse“, „Kompetencijos centrų ir inovacijų ir technologijų perdavimo centrų veiklos skatinimas“, o taip pat „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas“, „Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per

praktinę mokslinę veiklą“ prisideda prie žmogiškųjų išteklių potencialo MTEPI srityje stiprinimo, sutelkimo, skatina mokslo ir studijų institucijų įsitraukimą į tarptautines mokslo ir inovacijų programas, tiesiogiai prisideda prie mokslo-verslo bendradarbiavimo stiprinant žinių ir technologijų perdavimo grandį; suteikiant paskatas atžalinių įmonių kūrimui prisidedama prie naujų mokslo žinių reikalaujančio verslo sektoriaus plėtros, taip pat nuosekliai plėtojama MTEP palanki aplinka.

TREČIASIS SKIRSNIS ŠVIETIMAS

Ankstyvojo jaunų žmonių pasitraukimo iš švietimo sistemos mažinimas

4 lentelė. Ankstyvojo jaunų žmonių pasitraukimo iš švietimo sistemos mažinimas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
Užtikrinti, kad mokyklos nebaigiančių moksleivių dalis būtų ne didesnė nei 10 proc.	Užtikrinti, kad mokyklos nebaigiančių moksleivių dalis būtų ne didesnė nei 9 proc.	Mokyklos nebaigiančių moksleivių dalis yra 4,8 proc. (išankstiniai duomenys)

239. Eurostato duomenimis, Lietuvos Respublikoje 18–24 metų asmenų, neįgijusių vidurinio išsilavinimo ir toliau nesimokančių, dalis palyginti nedidelė (2018 metais buvo 4,8 proc., Lietuvos Respublika pagal tai penkta tarp ES šalių). Tačiau anksti švietimo sistemą palikusią vaikinių vis dar 2 kartus daugiau nei merginų. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, miestuose anksti švietimo sistemą paliekančių dalis, palyginti su 2016 metais, šiek tiek išaugo nuo 3,2 iki 3,4 proc., o kaimo vietovėse tokių asmenų dalis nors sumažėjo nuo 7,8 proc. iki 6,6 proc., tačiau išlieka taip pat maždaug du kartus didesnė nei mieste.

240. Siekiant gerinti emocinį klimatą mokyklose, skatinantį siekti geresnių mokymosi rezultatų⁶, įgyvendinamos smurto, patyčių ir kitos prevencijos programos. 2020 metais vyks paskutinis programų plėtros įgyvendinimo etapas, programos bus įdiegtos 1 181 bendrojo ugdymo mokykloje ir profesinio mokymo įstaigoje ir 522 ikimokyklinio ugdymo įstaigose,

⁶Tai rodo 2018 m. Tarptautinis penkiolikmečių pasiekimų tyrimas PISA: mokyklų, kurių mokiniai patiria patyčias, rezultatai žemesni (Lietuvos Respublikos mokyklų, kurių mokiniai dažniau patiria patyčias, rezultatai žemesni net 75 taškais. Lietuvos Respublikos mokyklos, kuriose patyčių indeksas išauga 1 vienetu, rezultatas krenta 33 taškais). Šis tyrimas taip pat rodo, kad didelę teigiamą įtaką daro bendras emocinis fonas: mokyklų, kurių mokiniai pasižymi mažesne nesėkmės baime ir aukštesniu pasitikėjimu veikti, rezultatai aukštesni.

vykdančiose priešmokyklinio ugdymo programos. Taip pat parengta socialinių, emocinių ir sveikatos kompetencijų modelio metodinė medžiaga ir priemonės, kurios 2018–2019 metais išbandytos 20-tyje mokyklų. Šiuo metu atliekamas tyrimas, kaip vyksta parengtų priemonių išbandymas mokyklose (tyrime dalyvauja 5 ES šalys). Remiantis šio tyrimo rezultatais, 2020 metais, atnaujinant ugdymo turinį, numatyta į ugdymą įtraukti socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetencijas.

241. Siekiant labiau atliepti mokinių poreikius ir galimybes, 2020 metais pagal Bendrųjų programų gaires pradedamos atnaujinti mokomųjų dalykų programos – į ugdymą bus integruotos darnaus vystymosi, kūrybingumo, emocinio intelekto, bendradarbiavimo, sveikos gyvensenos nuostatos, taip pat verslumo, finansinio raštingumo, modernaus skaitymo ir rašymo samprata. Šiuo metu vyksta ugdymo turinio atnaujinimo darbų planavimas. Numatyta, kad 2020 metais bus parengti pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų projektai, kurie 2021 metais galėtų būti išbandomi. Taip pat pradedami darbai su mokyklų vadovais – pabrėžiamas jų vaidmuo įgyvendinant atnaujintą turinį mokyklose (Europos Komisijos remiamas Struktūrinių reformų paramos projektas „Mokyklų vadovo vaidmuo įgyvendinant atnaujintą ugdymo turinį stiprinimas“). Prie pasiekimų gerinimo, tikimasi, prisidės 2019 metais pradėta kurti, 2020 metais toliau plėtojama, į skirtingų ugdymosi poreikių asmenis orientuota mokinių pasiekimų vertinimo sistema. Šiuo metu kuriamos naujos ir tobulinamos esamos išorinio mokinių pasiekimų vertinimo priemonės. Numatyta parengti nacionalinę mokytojų profesinio tobulinimo programą, skirtą mokytojo kompetencijai vertinti mokinių mokymąsi ir pasiekimus.

242. Siekiant mažinti ankstyvąją jaunų žmonių su negalia pasitraukimą iš švietimo sistemos, tobulinamas Vaikų įtraukties mokytis ir įvairiapusio ugdymo planas, pagal kurį bendrojo ugdymo mokyklos bus aprūpinamos mokiniams reikalingomis specialiosiomis mokymo ir techninės pagalbos priemonėmis, steigiami mokytojų padėjėjų etatai, profesinio mokymo įstaigose užtikrinama programų, pritaikytų neįgaliesiems, įvairovė.

243. Atnaujinama profesinio orientavimo sistema, siekiant suderinti ir užtikrinti profesinio orientavimo paslaugų teikimą visoms suinteresuotoms grupėms. Siekiama peržiūrėti šiuo metu sistemoje teikiamas paslaugas, išgryninti paslaugų paketus, kurie turi būti teikiami mokyklose. Taip pat, remiantis Europoje veikiančių „one stop shop“ centrų patirtimi, regionuose numatoma įkurti regioninius karjeros centrus, kuriuose taip pat būtų teikiamos profesinio orientavimo paslaugos, organizuojamas profesinis veiklinimas. Atnaujinama sistema apims ir profesinio orientavimo paslaugas suaugusiesiems. 2020 metais bus priimti

sutarimai dėl esminių atnaujinamos sistemos elementų ir, remiantis jais, priimtas Vyriausybės nutarimas, reglamentuojantis profesinio orientavimo sistemą.

Turinčių aukštąjį arba jam prilygintą išsilavinimą asmenų dalies išlaikymas

5 lentelė. Turinčių aukštąjį arba jam prilygintą išsilavinimą asmenų dalies išlaikymas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2019 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
Užtikrinti, kad ne mažiau kaip 40 proc. 30–34 metų asmenų turėtų aukštąjį išsilavinimą	Užtikrinti, kad ne mažiau kaip 48,7 proc. 30–34 metų asmenų turėtų aukštąjį išsilavinimą	Ne mažiau nei 57,6 proc. 30–34 metų asmenų turi aukštąjį išsilavinimą (išankstiniai duomenys)

244. Lietuvos Respublikoje aukštąjį išsilavinimą įgijusių 30–34 metų asmenų dalis iki 2016 metų kasmet augo, 2017 metais šiek tiek sumažėjo, 2019 metais, kaip ir 2018 metais, sudarė 57,6 proc. Lietuvos Respublika pagal šį rodiklį yra antra ES (po Kipro), gerokai lenkdama ES šalių vidurkį (41,3 proc.). Tačiau Lietuvos Respublikoje 30–34 metų amžiaus moterų, įgijusių aukštąjį išsilavinimą, dalis yra beveik pusantro karto didesnė nei vyrų. Taip pat, nors išsilavinusių asmenų dalis yra viena didžiausių ES, jo kokybė yra gana vidutinė. Remiantis Suaugusiųjų gebėjimų tarptautinio vertinimo programos (PIAAC) rezultatais, suaugusiųjų matematiniai gebėjimai, palyginti su kitų šalių, yra kiek aukštesni už vidutinius, skaitymo gebėjimai yra vidutinio lygio, o problemų sprendimo gebėjimai naudojantis informacinėmis technologijomis gerokai žemesni nei vidutiniai (tyrime aukščiausius lygmenis pasiekė tik 18 proc. žmonių, ES šalyse vidutiniškai – 31 proc.).

245. Studijų finansavimo pertvarkymas, vykdomas įgyvendinant Švietimo struktūrinę reformą, prisidės prie aukštojo mokslo prieinamumo ir kokybės didinimo. Kaip minėta pirmiau, valstybės finansuojamų bakalauro studijų vietų skaičius 2020 metais padidės daugiau kaip 20 proc.

246. Siekiant, kad aukštojo išsilavinimo siektų mažiau finansinių galimybių turintys, atnaujinama studentų socialinės paramos sistema. Seimas planuoja priimti Mokslo ir studijų įstatymo pataisas, kurių tikslai: užtikrinti, kad socialines stipendijas gautų visų studijų pakopų studentai, ir studentai, studijuojantys pagal profesinių studijų programas, taip pat įstatyme nustatyti socialinių stipendijų skyrimo pagrindus, didesnę dydį, kuri siūloma padidinti nuo 3,25 (126,75 eurų) iki 3,5 bazinės socialinės išmokos dydžio per mėnesį (136,5 eurų); projekte formuluotė „socialines stipendijas gali gauti studentai“ keičiama į formuluotę

„socialinės stipendijos skiriamos studentams“, įtvirtinant imperatyvaus pobūdžio normą, nustatančią pareigą viešojo administravimo subjektui skirti ir mokėti stipendiją studentams, kurie atitinka būtinąsias įstatyme nustatytas sąlygas. Taip pat siūloma keičiamame įstatyme nustatyti, kad socialinės stipendijos neturi teisės gauti studentai aukštosios mokyklos nustatyta tvarka turintys daugiau kaip 3 akademinės skolas.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

ENERGETIKA IR KLIMATO KAITA

247. 2019 m. Lietuvos Respublikos energetikos ministerija įgyvendino priemonę „Lietuvos nacionalinio integruoto energetikos ir klimato kaitos plano parengimas ir Lietuvos įsipareigojimų įgyvendinimo užtikrinimas, vykdant ES Energetinės sąjungos ir ES klimato kaitos ir energetikos tikslus iki 2030 metų“:

248. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2019 m. gruodžio 30 d. pasitarimo protokoliniu sprendimu „Dėl Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano 2021–2030 metams“ (protokolas Nr. 52, 2 klausimas) pritarė atnaujintam Nacionaliniam energetikos ir klimato srities veiksmų planui 2021–2030 m. (toliau – NEKS planas), kuriame numatytos penkios svarbiausios kryptys, kuriomis siekiama mažinti poveikį klimatui: priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas, energijos vartojimo efektyvumas, energetinis saugumas, energijos vidaus rinkos vystymas, mokslinių tyrimų plėtra bei inovacijų kūrimas. NEKS planas buvo pateiktas Europos Komisijai, kuri iki 2020 metų birželio mėnesio turėtų pateikti nacionalinių planų vertinimą. Siekiant užtikrinti nacionalinių energetikos ir klimato politikos tikslų pasiekimą per ateinančius metus numatyta perkelti NEKS plano priemones į strateginio planavimo dokumentus. NEKS plane numatyta, kad iki 2030 metų Lietuvos Respublika turi pasiekti, kad šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) emisijos sumažėtų 9 proc. (palyginti su 2005 metais), bent 1,5 karto (palyginti su 2017 metais) sumažinti energijos vartojimo intensyvumą, iki 45 proc. padidinti atsinaujinančių energijos išteklių dalį visoje energetikoje. NEKS plane numatyta, kad įgyvendinus visas numatytas priemones iki 2030 metų Lietuvos Respublikos transporto sektoriuje ŠESD emisijos sumažės 8,1 proc., žemės ūkyje – 9,1 proc., pramonėje – 9,8 proc., o atliekų sektoriuje – net 52,4 proc.

249. Siekiant sumažinti neigiamas klimato kaitos pasekmes ir mažinti ekosistemų ir šalies ūkio pažeidžiamumą, turi būti atitinkamai stiprinami stichinių nelaimių valdymo pajėgumai ir reagavimo ištekliai. Atsižvelgiant į iškilusius klimato kaitos iššūkius 2019 metais

buvo perskirstytos ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšos iš kitų sričių. Veiksmingesniam klimato kaitos sukeltų reiškinų padarinių likvidavimui Valstybinės priešgaisrinės gelbėjimo tarnybai buvo skirtos lėšos įsigyti 62 gelbėjimo modulius, kurie suteiks galimybę greičiau bei efektyviau atvykti, įvertinti įvykio pobūdį ir veiksmingai stabdyti jo plėtrą ir (ar) jį likviduoti. Tokiu būdu taip pat bus prisidedama prie strategijos „Europa 2020“ pavyzdinės iniciatyvos „Tausiai išteklius naudojanti Europa“ įgyvendinimo.

Atsinaujinančių energijos išteklių naudojimo didinimas

6 lentelė. Atsinaujinančių energijos išteklių dalis, palyginti su bendroju galutiniu suvartojamos energijos kiekiu

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
Atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) dalį 2020 metais padidinti iki 20 proc. bendrai suvartojamos energijos	AEI dalį 2020 metais padidinti iki 23 proc. bendrai suvartojamos energijos	AEI dalis sudarė 25,26 proc. bendrai suvartojamos energijos (24,45 proc. įvertinus statistinį perdavimą Liuksemburgui)

2018 m. gruodžio 20 d. priimti Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 1, 2, 3, 5, 11, 13, 14, 17, 20, 20-1, 21 straipsnių pakeitimo, Įstatymo papildymo 63-1 straipsniu ir 15 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 2, 16, 22, 34, 40, 46, 67, 74 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 21-1 straipsniu įstatymai (toliau – Atsinaujinančių išteklių energetikos ir Elektros energetikos įstatymų pakeitimai), kuriais patvirtintas naujas paramos modelis žaliosios energetikos plėtrai – neutralūs AEI elektros energijos gamybos aukcionai. Pagal naująją tvarką, parama AEI elektrinėms ir toliau bus skirstoma aukcionų būdu, nes toks būdas leis užtikrinti pačią žemiausią kainą. Modelis bus finansuojamas Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (toliau – VIAP) lėšomis ir vartotojams papildomai nekainuos, kadangi nuo 2021 metų daliai AEI gamintojų, gaunančių paramą pagal dabartinę paramos schemą, baigsis skatinamasis laikotarpis ir parama toliau nebebus mokama. Be to, planuojamas nuoseklus paramos atsinaujinančiai energetikai iš VIAP mažėjimas dėl pingančių technologijų ir maksimalaus AEI orientavimo veikti rinkos sąlygomis. Aukcionuose gali

dalyvauti įvairias atsinaujinančios energetikos technologijas elektros energijos gamybai naudojančios elektrinės.

251. 2018 m. gruodžio mėn. priimti Atsinaujinančių išteklių energetikos ir Elektros energetikos įstatymų pakeitimai, kuriais sudaromos palankios galimybės daugiabučių gyventojams tapti elektros energiją gaminančiais vartotojais. Atlikti pakeitimai skatina mažosios žalios ir švarios energetikos plėtrą ir gaminančių vartotojų skaičiaus didėjimą tarp miesto gyventojų. Dabartinė sistema leidžia tapti gaminančiais vartotojais ne tik individualių, bet ir daugiabučių namų gyventojams pasistačius nuotolinę elektrinę arba įsigijus elektrinės dalį nuotolinių elektrinių parke.

252. Iki 2021 metų numatytas apie 25 mln. eurų finansavimas iš ES struktūrinių fondų lėšų. Atsisakyta leidimų veiklai elektros energetikos sektoriuje, kai elektrinės galia neviršija 30 kW. Nustatytas gaminančių vartotojų prijungimo sąnaudų diferencijavimas ir padidinta gaminančių vartotojų elektrinių suminė galia nuo 100 MW iki 200 MW.

253. 2020 m. sausio 30 d. buvo 3 591 elektros energiją gaminantis vartotojas, tai yra 3 kartus daugiau negu 2018 metais. Per 2019 metus gaminantys vartotojai į elektros tinklus patiekė per 9 000 MWh nesuvartotos elektros energijos, kurią vėliau turėjo galimybę susigražinti sumokėję pasinaudojimo elektros tinklais mokestį.

254. 2020 m. sausio mėn. paskelbtas antras kvietimas gyventojams teikti paraiškas saulės elektrinių įrengimui kompensuoti. Gauta per 7 000 gyventojų, kurie planuoja tapti gaminančiais vartotojais, paraiškų saulės elektrinių statybai. Gaminančių vartotojų plėtra prisideda prie aktyvių vartotojų skatinimo, AEI dalies augimo, didina vietinę generaciją, prisideda prie energetinio saugumo, skatina žalią ir švarią energetiką.

Galutinės energijos vartojimo efektyvumo didinimas

7 lentelė. Galutinės energijos vartojimo efektyvumo didinimas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
Iki 2020 metų suvartoti 20 proc. mažiau galutinės energijos, negu suvartota 2009 metais	Iki 2020 metų suvartoti 17 proc. mažiau galutinės energijos, negu suvartota 2009 metais	2018 m. suvartota 3,3 proc. daugiau galutinės energijos negu 2010 metais (be transporto sektoriaus)

255. Viešųjų pastatų modernizavimas yra svarbus Vyriausybės prioritetas energetikos srityje. Viešųjų pastatų energinio efektyvumo didinimo programoje nustatytas tikslas – iki

2020 metų atnaujinti apie 365 tūkst. kv. metrų centrinės valdžios viešųjų pastatų. Tai leistų šiuose objektuose sutaupyti apie 60 GWh (gigavatvalandžių) metinės pirminės energijos kiekio, tai yra kasmet sutaupyti apie 3 mln. eurų.

256. Pagal Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 23 d. nutarimu Nr. 1213 „Dėl Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos patvirtinimo“, 2019 metais modernizuoti 269 daugiabučiai namai, dar 48 daugiabučių namų atnaujinimo darbai baigti 2019 metais, tačiau dar atliekamos statybos užbaigimo procedūros. Tam 2019 metais panaudota 15,5 mln. eurų valstybės biudžeto ir 10,5 mln. eurų Klimato kaitos programos lėšų. Dėl 2019 metais pasiektų modernizavimo rezultatų bus sutaupyta apie 77,8 GWh metinės šiluminės energijos kiekio, t. y. gyventojams leis sutaupyti apie 3,3 mln. eurų per metus. Modernizuoti namai, šildomi iš miesto centralizuotų šilumos tinklų, patalpoms šildyti šiluminės energijos suvartoja 50–70 proc. mažiau nei prieš renovaciją.

257. 2020 metais planuojama modernizuoti ne mažiau kaip 500 daugiabučių namų, todėl skaičiuojamosios šilumos energijos sąnaudos turėtų sumažėti dar 100 GWh.

258. Siekiant įgyvendinti Lietuvos energijos vartojimo efektyvumo didinimo tikslus, 2015 metais Energetikos ministerijos įsteigtas Energijos efektyvumo fondas (toliau – ENEF fondas) lėšas investuoja ne tik į viešųjų pastatų atnaujinimą, bet ir į gatvių apšvietimo modernizavimą. ENEF fondo lėšos yra skiriamos garantijų finansinei priemonei, kuria gali pasinaudoti savivaldybės ar jų įmonės, įgyvendinančios miestų gatvių apšvietimo sistemos modernizavimo projektus. 2019 metais buvo perskirstytos ES fondų investicijų veiksmų programos 2014–2020 metų lėšos iš kitų sričių, papildomai skiriant 12 mln. eurų gatvių apšvietimo sistemos modernizavimo veikloms finansuoti

259. 2018 metais gatvių apšvietimo projektą įgyvendino Jonavos r. savivaldybė, sumažintos apšvietimo eksploataavimo ir energijos sąnaudos. Visų įrengtų ir modernizuotų šviestuvų suminė galia sudaro 118 510 kW. Elektros energijos sutaupymas turėtų sudaryti 412 megavatvalandžių per metus.

260. 2019 metais gatvių apšvietimo projektą pradėjo įgyvendinti Vilniaus miesto savivaldybė. Planuojama per metus sutaupyti apie 11 822 megavatvalandžių elektros energijos ir 8 357 t sumažinti ŠESD išmetimą.

261. 2019 metais investicinius gatvių apšvietimo projektus parengė ir 2020 metais planuoja juos įgyvendinti Šilutės, Plungės, Telšių, Trakų rajonų ir Visagino savivaldybės. Planuojama sutaupyti apie 2 485 MWh per metus elektros energijos ir 1 843 t sumažinti ŠESD išmetimą.

262. Siekiant pakeisti neefektyvius namų ūkių katilus į efektyvesnes technologijas, naudojančias atsinaujinančius išteklius šilumos gamybai, 2019 m. balandžio mėn. skirtas finansavimas Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Aplinkos projektų valdymo agentūrai (toliau – APVA), kuri iki 2022 m. paskirstys 14 mln. eurų fiziniams asmenims neefektyvių biomasę naudojančių šildymo katilų keitimui (planuojama pakeisti ne mažiau nei 4 200 senų katilų) į efektyvius šildymo įrenginius (biokuro katilus arba šilumos siurblius), fizinis asmuo galės gauti iki 50 proc. naujo šildymo įrenginio kainos dydžio kompensaciją. Įgyvendinus šią priemonę, tikimasi sutaupyti apie 0,22 TWh energijos – tai atitinka apie 2 proc. visos per metus Lietuvoje suvartojamos elektros energijos.

263. Skatinant didelio efektyvumo kogeneraciją, 2017 m. spalio mėn. buvo skirtas finansavimas didelio efektyvumo kogeneracijos skatinimui Vilniaus mieste. Numatyta, kad atliekomis ir biokuru kūrenamos Vilniaus kogeneracinės jėgainės instaliuota elektros gamybos galia sieks 92 MW, o šilumos gamybos galia – apie 229 MW. Jos pagamintos elektros energijos užteks patenkinti apie 230 tūkst. namų ūkių poreikio, o šilumos – apie 50 proc. Vilniuje centralizuotai tiekiamos šilumos kiekio. Pradėjus veikti jėgainei, šilumos vartotojai per metus vidutiniškai sutaupys apie 13 mln. eurų, taip pat regiono gyventojai papildomai, išvengdami atliekų šalinimo perpildytuose sąvartynuose, vidutiniškai per metus sutaupys apie 10 mln. eurų. Pradėjusi veikti jėgainė prisidės prie aplinkos tausojimo – dėl netinkamų perdirtbi komunalinių atliekų panaudojimo energijai gaminti sąvartynų ploto poreikis sumažės apie 95 proc. Veikianti jėgainė taip pat padės įgyvendinti strateginį Lietuvos tikslą – siekti energetinės nepriklausomybės.

264. Pagal 2019 m. kovo mėn. paskelbtą kvietimą iš 2014–2020 metų ES struktūrinių fondų skirtas 15,2 mln. eurų finansavimas projektui „Elektros skirstomųjų tinklų modernizavimas ir plėtra diegiant išmaniuosius sprendimus (III etapas)“, kurį įgyvendins AB „Energijos skirstymo operatorius“. Projektas skirtas modernizuoti transformatorių pastotes ir skirstomuosius punktus, atnaujinant ar įrengiant naujus galios transformatorius, skirstomuosius įrenginius, relines apsaugas ir kt. įrangą. Įgyvendinus projektą bus padidintas elektros skirstomojo tinklo patikimumas ir energetinis efektyvumas.

265. 2019 metais veiklą pradėjo VšĮ „Lietuvos energetikos agentūra“ (toliau – LEA) – naujasis energetikos srities kompetencijų ir duomenų centras, kuris perėmė dviejų likviduotų valstybės įmonių – Energetikos agentūros ir Lietuvos naftos produktų agentūros – vykdytas funkcijas, taip pat kitas naujas funkcijas, svarbias efektyvaus energetikos sektoriaus funkcionavimui. LEA kaupia, sistemina bei analizuoja energetikos sektoriaus duomenis, koordinuoja bei prižiūri atnaujintos Nacionalinės energetikos nepriklausomybės strategijos

įgyvendinimą. Naujoji įstaiga teiks pasiūlymus, susijusius su moksliniais tyrimais ir eksperimentine plėtra energetikos bei tvarios aplinkos sektoriuose, koordinuos vėjo energetikos plėtrą Baltijos jūroje.

266. 2019 metais parengtos teisinės priemonės, kuriomis siekiama, kad 2030 metais Lietuvos pirminės energijos suvartojimas būtų ne didesnis kaip 5 461 ktne, galutinės energijos suvartojimas – ne didesnis kaip 4 526 ktne ir suminis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių sutaupyta energijos kiekis – ne mažesnis kaip 27 280 GWh. Tikslų nustatymas suteiks daugiau stabilumo investuotojams, paskatins ilgalaikes investicijas ir ilgalaikes energijos vartojimo efektyvumo priemones ir turės įtakos sudarant sąlygas ekonomikos augimui ir darbo vietų kūrimui visoje Lietuvos Respublikoje.

267. Konsoliduojant energetikos sektoriaus reguliavimą ir priežiūrą, 2019 m. liepos mėn. veiklą pradėjo Valstybinė energetikos reguliavimo taryba (toliau – VERT). VERT vykdo veiklą konsolidavus energetikos reguliavimo, rinkos priežiūros ir kontrolės funkcijas, prie Valstybinės kainų ir energetikos kontrolės komisijos prijungus Valstybinę energetikos inspekciją prie Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos.

268. Skatinant vartotojus efektyviau vartoti energiją, per 2018–2019 metus 69 energetikos įmonės susitarimuose su Energetikos ministerija įsipareigojo šviesti ir konsultuoti energijos vartotojus. Lietuvos energetikos agentūrai 2019 metų pradžioje atlikus energijos tiekėjų pateiktų energijos vartotojų švietimo ir konsultavimo priemonių įgyvendinimo 2018 m. ataskaitų tikrinimą nustatyta, kad 2018 m. susitarimuose su tiekėjais sutaupyta energijos kiekis siekia 201,05 GWh, o 2017 m. pripažintas sutaupyta galutinės energijos kiekis sudarė 41,86 GWh).

269. Pagreitintos ir supaprastintos prijungimo prie elektros ir gamtinių dujų tinklų procedūros didiesiems elektros ir dujų vartotojams, kurie galės savo lėšomis įrengti elektros ir gamtinių dujų operatorių tinklus, susijusius su vartotojų įrenginių prijungimu („Fast-track“ procedūros). Tikimasi, kad „Fast Track“ procedūra pasinaudos apie 15–30 didžiųjų elektros vartotojų ir apie 10–20 stambiųjų dujų vartotojų per metus. Tai turėtų būti nekilnojamojo turto vystytojai, prekybos centrai bei kiti vartotojai. Lanksti „Fast Track“ procedūra suteiks vartotojams daugiau galimybių valdyti prijungimo prie tinklų procesą ir jį sutrumpinti, o tai padės sukurti investuotojams patrauklesnę verslo aplinką.

270. Nuo 2020 metų numatoma patvirtinti vieningą energetikos darbuotojų sertifikavimo schemą ir nustatyti vienodus jų atestavimo tvarkos reikalavimus.

Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ribojimas

8 lentelė. Šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio ribojimas

2020 metų ES tikslas	2020 metų nacionalinis tikslas	2018 metų padėtis Lietuvos Respublikoje
Iki 2020 metų 20 proc. sumažinti ŠESD kiekį, palyginti su 1990 metų lygiu. ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose šį kiekį sumažinti 10 proc., palyginti su 2005 metais	2013–2020 metais ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje nedalyvaujančiuose sektoriuose kasmet neviršyti Lietuvos Respublikai nustatytų metinių išmetamųjų ŠESD kiekio kvotų (toliau – t CO ₂ ekv.) ir pasiekti, kad 2020 metais išmetamųjų ŠESD kiekis nepadidėtų daugiau kaip 15 proc., palyginti su 2005 metų lygiu, ir neviršytų 15,24 mln. t CO ₂ ekv.	ES prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistemoje (ATLPS) nedalyvaujančiuose sektoriuose kvota – 14,497 mln. t CO ₂ ekv., 2020 m. Nacionalinės išmetamųjų ŠESD kiekio apskaitos ataskaitos preliminariais duomenimis, faktinis 2018 m. išmetamųjų ŠESD kiekis ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose – 14,137 mln. t CO ₂ ekv.

271. Parengtas ir Seimui pateiktas Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos pakeitimo projektas, kurį patvirtinus bus suformuota ilgalaikius Paryžiaus klimato kaitos susitarimo tikslus ir ES ateities klimato kaitos politiką atitinkanti ilgalaikė Lietuvos Respublikos klimato kaitos valdymo politikos vizija – iki 2050 metų pasiekti šalies ekonomikos neutralumą klimatui, užtikrinti šalies ūkio sektorių ir ekosistemų atsparumą klimato kaitos keliamiems aplinkos pokyčiams ir, taikant darnų finansavimą ir investavimą, išplėtoti mažo anglies dioksido kiekio konkurencingą, socialiai teisingą ekonomiką, kurti naujas „žaliąsias“ darbo vietas, diegti ekoinovatyvias technologijas, pasiekti energijos gamybos ir vartojimo efektyvumo padidinimą ir atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimą visuose šalies ūkio (ekonomikos) sektoriuose.

272. Įgyvendinus NEKS plano veiksmus, siekiama, kad išmetamųjų ŠESD kiekis sumažėtų 43 proc. pramoninių teršėjų sektoriuje, kurie dalyvauja apyvartinių taršos leidimų

prekybos sistemoje, ir 9 proc. kituose sektoriuose⁷ (palyginti su 2005 metais), energijos vartojimo intensyvumą sumažinti bent 1,5 karto, palyginti su 2017 metais, daugiau nei padvigubinti atsinaujinančių energijos išteklių dalį visoje energetikoje iki 45 proc.

273. 2019 metais paskirstyta 134 mln. eurų Klimato kaitos programos lėšų (iš jų: 80 mln. eurų 2019 metais gautos pajamos už aukciono būdu parduotus apyvartinius taršos leidimus, 54 mln. eurų – ankstesniais metais nepaskirstytas gautų pajamų likutis). Didžioji dalis lėšų (79 mln. eurų) skirta atsinaujinančių energijos išteklių panaudojimo skatinimui, aplinkai palankių technologijų diegimui. Kitos lėšos skirtos energijos vartojimo ir gamybos efektyvumui didinti, valdymo priemonėms įgyvendinti. 2019 metais pradėtos įgyvendinti naujos finansavimo iniciatyvos:

273.1. mažiau taršių judumo priemonių fiziniams asmenims skatinimas (iš viso priemonei skirta 30 mln. eurų, 2019 metais kvietimui – 5 mln. eurų);

273.2. daugiabučių namų vidaus šildymo ir karšto vandens sistemų modernizavimas – mažoji renovacija (2019 metais kvietimui skirta 5 mln. eurų);

273.3. esamos įrangos modernizavimas pritaikant šilumos akumuliacijai, absorbcinių šilumos siurblių diegimas ir (ar) atsinaujinančių energijos išteklių (saulės energijos elementai) panaudojimas centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje siekiant didinti energinį efektyvumą, esamų įrenginių, naudojančių atsinaujinančius išteklius, apkrovimą ir atsinaujinančių energijos išteklių dalį (2019 metais kvietimui skirta 7 mln. eurų).

274. Klimato kaitos specialiosios programos lėšomis 2020 metais toliau bus finansuojami projektai, kuriuos įgyvendinus kiekybiškai sumažės ŠESD. Energinio efektyvumo didinimo ir atsinaujinančių energijos išteklių diegimo projektams įgyvendinti 2020 metais numatoma skirti apie 170 mln. eurų (80 mln. eurų sudarys planuojamos gauti pajamos, 90 mln. eurų sudarys ankstesniais metais nepaskirstytas gautų pajamų likutis). 2020 metais programos lėšomis pagal Nacionalinį energetikos ir klimato kaitos srities veiksmų planą bus siekiama finansuoti priemones, kurios prisidėtų prie Lietuvos Respublikai nustatytų tikslų įgyvendinimo. Planuojama teikti paramą fiziniams asmenims individualių namų modernizavimo ir mažiau taršių judumo priemonių skatinimo projektams, teikti paramą įmonėms, savivaldybėms ir daugiabučių namų gyventojams energijos efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių priemonių įgyvendinimui finansuoti ir naujoms iniciatyvoms, susijusioms su ekologiško transporto ir jo infrastruktūros plėtra, remti.

⁷Transportas, žemės ūkis, atliekų tvarkymas, pramonės įmonės, kurios vykdo kitų rūšių veiklą, arba kurą deginantys įrenginiai, kurių katilinių instaliuota galia mažesnė negu 20 MW (mažos centralizuoto šilumos tiekimo įmonės), viešojo sektoriaus pastatai, namų ūkiai, žvejyba, statyba, paslaugos ir kiti sektoriai.

PENKTASIS SKIRSNIS

JUNGTINIŲ TAUTŲ DARNAUS VYSTYMOŠI TIKSLŲ ĮGYVENDINIMAS

275. Siekdama užtikrinti darnų valstybių vystymąsi, 2015 metais Jungtinių Tautų organizacija (toliau – JTO) patvirtino 17 Darnaus vystymosi tikslų (toliau – DVT), apimančių socialinės aplinkos gerinimo, ekonominio vystymosi, aplinkosaugos bei bendradarbiavimo sritis. Darnus vystymasis remiasi trimis pamatiniais matmenimis – ekonomikos augimu, visuomenės gerove bei aplinkos kokybe, užtikrinant darnų visų trijų vystymą, nė vienam neteikiant prioriteto kitų dviejų sąskaita.

276. Pagal 2019 metų bendrinį visų tikslų įgyvendinimo indeksą (angl. *Global Index Score*) Lietuvos Respublika yra 32-oje vietoje (iš 162 JTO priklausančių narių) ir atsilieka nuo kaimyninių šalių (Estija 10-oje, Latvija 24-oje, Lenkija 29-oje vietose). Kol kas nė vienas DVT tikslas Lietuvos Respublikoje nėra pasiektas. Didžiausi iššūkiai kyla siekiant šių tikslų: sumažinti nelygybę, sumažinti klimato kaitos poveikį ir partnerystę įgyvendinant tikslus.

277. 1 tikslas. Atsižvelgiant į aukštą skurdo rizikos ir socialinės atskirties lygį, ypač vaikų, senyvo amžiaus žmonių ir neįgaliųjų, numatoma didinti šalpos pensijas, toliau nuosekliai didinti išmokas šeimoms su vaikais bei priemokas mažiausių pensijų gavėjams. Taip pat neatsiejama skurdo ir socialinės atskirties mažinimo priemonė – kokybiškas užimtumas. Siekiama užtikrinti tvarią laisvų darbo išteklių integraciją į darbo rinką – kad kuo daugiau žmonių dirbtų ir gautų teisingą darbo užmokestį. 2020 metais siekiama pagerinti rodiklius „Asmenų, patiriančių skurdo riziką ar socialinę atskirtį, dalis (procentais)“ iki 24 proc. ir „Sunkų materialinį nepriteklių patiriančių asmenų dalis“ iki 10 proc. Tam numatytos finansinės priemonės – indeksuotos vidutinės senatvės pensijos, mokamos priemokos mažų pensijų gavėjams, nustatytos šalpos neįgalumo pensijų ribos – šalpos pensijų bazė (140 eurų).

278. Siekiant skatinti socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę plėtrą kaimo vietovėse, įgyvendinamos Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonės „Leader“, „Bendradarbiavimas“ ir kt. Šioms priemonėms 2014–2020 metais numatyta skirti 136,08 mln. eurų.

279. 2 tikslas. Lietuvos Respublikoje tiesioginėms išmokoms 2014–2020 metais skirta apie 3 mlrd. eurų, o Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos biudžetas sudaro 2,1 mlrd. eurų. Pagal priemonę „Investicijos į materialųjį turtą“ įgyvendinti 3 565 projektai. Taip pat patvirtinti 96 projektai, susiję su investicijomis į žemės ūkio produktų perdirbimą ir rinkodarą, iš jų 62 projektai jau įgyvendinti. Pagal priemonę „Ūkio ir verslo plėtra“ įgyvendintas 4 031 su žemės ūkiu susijęs projektas, iš jų – 699 jauniems ūkininkams

įsikurti ir 3 332 smulkiųjų ūkių projektai. Apie 3 000 ūkio subjektų gauna paramą už ekologinį ūkininkavimą ir vaisių, uogų bei daržovių auginimą pagal nacionalinę žemės ūkio ir maisto kokybės sistemą. Paremta 70 000 ūkio subjektų veikla, susijusi su aplinkai nekenksmingų ūkininkavimo sistemų skatinimu vietovėse, kuriose yra gamtinių kliūčių.

280. Siekiant, kad gyventojų mityba taptų labiau subalansuota ir palankesnė sveikatai, patvirtinti ir įgyvendinami strateginio planavimo ir kiti norminiai dokumentai, padedantys gerinti su mityba ir sveikata susijusią situaciją.

281. Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerija savo iniciatyva skatina vaikus maitintis sveikatai palankiais ir kokybiškais produktais – dengia kainų skirtumą, susidarantį renkantis ekologiškus ir pagal nacionalinę kokybės sistemą pagamintus produktus vietoj įprastinių maisto produktų ir žaliavų, ir didina ekologiškų ir pagal nacionalinę kokybės sistemą užaugintų vaisių ir daržovių bei pagamintų pieno ir pieno gaminių vartojimą diegiant vaikams supratimą apie vaisių ir daržovių bei pieno ir pieno gaminių vartojimo teigiamą poveikį sveikatai.

282. 3 tikslas. Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. spalio 17 d. nutarimu Nr. XIII-2493 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“ atnaujinta Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategija, kuri buvo papildyta aktualiomis nuostatomis, susijusiomis su TJ Darnaus vystymosi darbotvarke iki 2030 metų, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos Lietuvos sveikatos sistemos vertinimu, socialinių partnerių pasiūlymais, užtikrinant, kad Lietuvos Respublikos sveikatos politika būtų kompleksiška ir tvari, pagrįsta principu „Sveikata visose politikose“.

283. 2019 metais buvo tęsiamas sveikatos sistemos struktūrinės reformos projekto „Naujų sveikos gyvensenos paskatų ir prevencijos stiprinimas“ įgyvendinamas, skirtas pagerinti savivaldybių vykdomos visuomenės sveikatos priežiūros prieinamumą ir kokybę visiems gyventojams, ypač mokinių, besimokančių ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo įstaigose, plečiant įgyvendinamų visuomenės sveikatos stiprinimo ir ligų prevencijos priemonių prieinamumą, teikiamų visuomenės sveikatos paslaugų įvairovę bei apimtį.

284. Siekiant sistematizuoti visas šalyje vykdomas sveikatos stiprinimo priemones, įgyvendinant Lietuvos Respublikos Seimo 2019 m. liepos 9 d. nutarimo Nr. XIII-2304 „Dėl Sveikatos tausojimo ir stiprinimo politikos gairių patvirtinimo“ nuostatas, 2020 metais

parengtas ir patvirtintas Sveikatos tausojimo ir stiprinimo politikos gairių įgyvendinimo priemonių 2020–2022 metų planas.

285. 2019 metais toliau buvo plėtojamas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų savivaldybėse teikimo įstaigų tinklas, užtikrinant visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų tolygų ir pastovų teikimą visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje visiems savivaldybių gyventojams. 2019 m. finansavimas savivaldybių visuomenės sveikatos biurų veiklai buvo ženkliai padidintas. Mokinių visuomenės sveikatos priežiūrai, visuomenės sveikatos stiprinimui ir stebėsenai iš valstybės biudžeto 2019 metais skirta 23 436 tūkst. eurų.

286. 2019 metais skirtas finansavimas valstybinėms (valstybės perduotoms savivaldybėms) visuomenės sveikatos priežiūros funkcijoms atlikti padėjo išspręsti įsisenėjusias problemas, susijusias su aukštos kvalifikacijos reikalavimus atitinkančių visuomenės sveikatos specialistų trūkumu, pagerėjo visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumas, įvairovė.

287. Siekiant bendromis valstybės ir savivaldybių pastangomis per ateinančius 3 metus pasiekti reikšmingų pokyčių, mažinant savižudybių skaičių šalyje, Vyriausybės strateginiame projekte „Naujų sveikos gyvensenos prevencijos paskatų sukūrimas“ iškeltas tikslas „Sukurti ankstyvosios savižudybių atpažinimo ir kompleksinės pagalbos suteikimo sistemą“ numato iki 2022 metų sumažinti savižudybių skaičių iki 19,5 100 tūkst. gyventojų, užtikrinant sveikatos paslaugų teikimą Lietuvos Respublikos gyventojams.

288. Siekiant pagerinti vaikų ir paauglių psichiatrijos paslaugų prieinamumą, 2019 metais išplėstas gydymo įstaigų tinklas, teikiantis vaikų ir paauglių psichiatrijos dienos stacionaro paslaugas, plėtojama kompleksinė, integrali, sveikatos priežiūros, socialinė pagalba bei ugdymas vaikams, kuriems diagnozuotas autizmas ar kitas raidos sutrikimas. Numatytos ankstyvosios ugdymo intervencijos priemonės švietimo sistemoje ir keletas priemonių ugdymo kokybei gerinti. Padidintas iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo apmokamų psichoterapijos konsultacijų skaičius.

289. Patvirtinta 2014–2021 metų Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo programos „Sveikata“ koncepcija, kurioje numatytos priemonės, skirtos stiprinti psichikos sveikatą, ypatingą dėmesį skiriant vaikų, jaunimo ir jų šeimų gerovei. Sveikatos apsaugos ministerijos inicijuojamoms priemonėms įgyvendinti iki 2024 metų bus skiriama daugiau nei 9 mln. eurų. Šioje programoje orientuojamasi į paslaugas vaikams ir jaunimui – vienai labiausiai pažeidžiamų, jautriausių visuomenės grupių.

290. 2018 metais įsigaliojus naujoms alkoholio kontrolės priemonėms, 2019 metais stebimos pozityvios tendencijos, rodančios teigiamus įgyvendinamos alkoholio kontrolės

politikos rezultatus. Plėtojamos įvairios intervencijos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui mažinti.

291. Sveikatos apsaugos ministerija kartu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija koordinuoja jau 25 metus Lietuvos Respublikoje veikiančią Sveikatą stiprinančių mokyklų tinklą, kurio tikslas – įtraukti mokyklų bendruomenes į sveikatą stiprinančią veiklą per fizinį aktyvumą, kurti palankią sveikatai aplinką, skatinti sveikatai palankią mitybą.

292. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos sistemos įstatymo papildymais, Lietuvos Respublikoje nuo 2016 m. sausio 1 d. veikia Valstybinis visuomenės sveikatos stiprinimo fondas, kuriam kasmet numatomas Vyriausybės nustatytas procentas nuo akcizo pajamų, gautų už parduotus alkoholinius gėrimus bei už parduotą apdorotą tabaką, ir įplaukų nuo lėšų, gautų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio. 2019 metais minėtą fondą sudarė 3 087 tūkst. eurų. Lėšos naudojamos visuomenės sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo veikloms, įskaitant prevencinius projektus, socialinę reklamą, mokslinius tyrimus.

293. 4 tikslas. 2020 metų sausio mėn. Lietuvos savivaldybių asociacijos, Sveikatos apsaugos ministerijos, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos ir Lietuvos negalios organizacijų forumo pasirašytu memorandumu „Dėl švietimo ir sveikatos priežiūros įstaigų prieinamumo“ siekiama užtikrinti, kad kasmet žmonėms su negalia būtų pritaikyta bent viena bendrojo ugdymo mokykla ir viena sveikatos priežiūros paslaugų įstaiga. Vertinant bendrojo ugdymo mokyklų pritaikymą neįgaliesiems 2019 m. IV ketv., 61 proc. mokyklų koridoriai pritaikyti asmenims, judantiems neįgaliojo vežimėlyje, 54 proc. mokyklų įrengtas išorinis pandusas, 51 proc. įstaigų per 5 metus buvo atliktas patalpų remontas ir kt.

294. 5 tikslas. Planuojama, kad darbo užmokesčio atotrūkis lyčių atžvilgiu (nepakoreguotas) sumažės iki 13,8. Šiam tikslui pasiekti įgyvendinama priemonė – paskatinti motinas / tėvus sugrįžti į darbo rinką po vaiko priežiūros atostogų ir neatitrūkti nuo darbo jėgos esant, ir kartu planuojama diegti ryšio palaikymo programas, kurias įgyvendinant motinos / tėvai 1–4 kartus per metus atvyktų į įmonę pasimokyti. Taip pat planuojama, kad lyčių atotrūkis tarp neaktyvių asmenų dėl šeimos pareigų sumažės iki 16. Tam tikslui skiriamos ES struktūrinių fondų lėšos moterims, po ilgesnės pertraukos (po 24 mėn.) grįžtančioms į darbo rinką.

295. 6 tikslas. Į vandentvarkos sektorių investuota daugiau kaip 1 mlrd. eurų ES struktūrinių fondų lėšų, už kurias sukurta didesnė dalis visos infrastruktūros, reikalingos geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo paslaugoms teikti. 2018 metais centralizuotai tiekiamą geriamąjį vandenį naudojo 82,44 proc. gyventojų, 75,88 proc. gyventojų nuotekos buvo surenkamos centralizuotomis nuotekų surinkimo sistemomis. Ilgalaikiam geriamojo

vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sektoriaus tvarumui būtina geriau išnaudoti masto ekonomikos galimybes, stambinti vandens įmones. 2020 metų sausio mėn. Vyriausybei pristatyti galimi įmonių pertvarkos scenarijai – pasirinktas modelis įmones stambinti palaipsniui, atsižvelgiant į jų atitiktą licencijuojamos veiklos kriterijams. Šiam modeliui įgyvendinti rengiamas Geriamojo vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo įstatymo pakeitimas.

296. 7 tikslas. 2018 metais pakeistas Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas ir Elektros energetikos įstatymas, kuriais patvirtintas naujas paramos modelis žaliosios energetikos plėtrai – neutralūs atsinaujinančių energijos šaltinių elektros energijos gamybos aukcionai. Tokiu būdu siekiama padidinti vietinius atsinaujinančių energijos išteklių (saulės, vėjo, biokuro, biodujų) gamybos pajėgumus iki 5 TWh 2025 metais, užtikrinant, kad Lietuvos Respublikos elektros energijos balanse 2030 metais 45 proc. sudarytų elektra iš atsinaujinančių energijos išteklių.

297. 2019 metais patobulinta elektros energiją gaminančių vartotojų reguliacinė aplinka, panaikinant perteklinius leidimus, atveriant naujas galimybes vartotojams gamintis elektros energiją savo reikmėms. Sukurtas tvarus ir ilgalaikis finansavimo modelis. Saulės šviesos energijos elektrines statantys gyventojai gali gauti 323 eurų išmoką už 1 kW instaliuotos galios. Iš viso iki 2021 metų numatytas apie 25 mln. eurų finansavimas iš ES struktūrinių fondų.

298. Energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje planuojama užtikrinti, kad iki 2030 metų pirminės ir galutinės energijos intensyvumas būtų 1,5 karto mažesnis nei 2017 metais, o iki 2050 metų – apie 2,4 karto mažesnis nei 2017 metais. Pasiiekti šių tikslų tikimasi atliekant kompleksinę daugiabučių ir viešųjų pastatų atnaujinimą, prioritetą teikiant kvartalinei renovacijai. Iki 2020 metų 36 šalies savivaldybės pasirengė ir pradėjo įgyvendinti kvartalų energinio efektyvumo didinimo programas – numatoma atnaujinti 113 kvartalų. Iki 2030 metų atnaujintuose daugiabučiuose ir viešuosiuose pastatuose planuojama sutaupyti 5–6 TWh energijos.

299. 8 tikslas. Nors visos ES ekonomikos augimas sulėtėjo, Lietuvos Respublikos realusis BVP 2019 metais padidėjo 3,9 proc. Vidutiniu laikotarpiu bendrasis BVP galėtų augti vidutiniškai po 2,2 proc. per metus. Lietuvos Respublikoje sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės, tenkančios vienam užimtajam, nuo 2010 metų iki 2018 metų augimo tempas mažėjo ir 2018 metais siekė 2,2 proc. BVP pokyčiui didžiausią teigiamą įtaką 2019 metais darė pramonės ir paslaugų įmonių sukurta pridėtinė vertė. 2019 metais pramonės produkcijos parduota 3,5 proc. palyginamosiomis kainomis daugiau nei 2018 metais.

300. Turizmo sektoriuje sukurta pridėtinė vertė, palyginti su bendrąja pridėtinė verte, nuo 2010 metų nuolat kilo (2010 metais – 2,8 proc., 2017 metais – 3,1 proc.). Sukuriamos pridėtinės vertės turizmo srityje pokyčiai: 2017 metais – 11,3 proc. (2010 metais – 1,4 proc.). Turizmo sektoriuje užimtų gyventojų (neįskaitant valstybės sektoriaus), palyginti su visais užimtaisiais, dalis taip pat nuolat didėja (2010 metais – 4,3 proc., 2017 metais – 4,9 proc.).

301. Siekiama, kad 2020 metais mirtinų nelaimingų atsitikimų skaičius, tenkantis 100 tūkst. gyventojų, sumažėtų iki 2. Tam numatyta toliau vykdyti nuoseklią darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų įgyvendinimo tam tikrų ekonominės veiklos rūšių (miškininkystės, transporto ir saugojimo, statybos, medienos gaminių gamybos, didmeninės ir mažmeninės prekybos, žemės ūkio) įmonėse kontrolę.

302. 9 tikslas. Siekiant kurti atsparią infrastruktūrą, skatinti visa apimančią industrializaciją ir naujovių diegimą, svarbią vietą užima žiedinės ekonomikos, išteklių efektyvumo, žaliosios infrastruktūros, prisitaikymo prie klimato kaitos, energetinio efektyvumo ir atsinaujinančių energijos išteklių sprendimų įgyvendinimas. Pramonės sektorius yra didžiausias ir nuolat augantis pagal gamybos mastą bei įmonių skaičių Lietuvos Respublikos ekonomikos sektorius, sukuriantis 22 proc. BVP ir daugiau nei 80 proc. prekių ir paslaugų eksporto. Nors pagal skaitmeninių technologijų integraciją padaryta pažanga ir viršija ES vidurkį, Nacionalinė pramonės skaitmeninimo platforma „Pramonė 4.0“ ir Lietuvos pramonės skaitmeninimo kelrodžio uždaviniai 2019–2030 metams, mokslo ir verslo bendradarbiavimas inovacijų srityje nepraranda aktualumo siekiant tvaraus ekonomikos augimo.

303. Nepakankamos transporto jungtys mažina Lietuvos Respublikos konkurencingumą ir riboja bendrosios rinkos naudą. Transporto srantai daugiausia nukreipti rytų–vakarų kryptimis, o šiaurės–pietų ašis tebėra nepakankamai išvystyta. Todėl tęsiamas projektų „Rail Baltica“ ir „Via Baltica“ įgyvendinimas. Modernizuojama ir rekonstruojama Klaipėdos valstybinio jūrų uosto infrastruktūra, didinant konkurencingumą, užtikrinant sąveikumą su geležinkeliais ir efektyvią, saugią navigaciją. Plėtojama Lietuvos Respublikos oro uostų infrastruktūra ir skrydžių kryptų skaičius. Kuriant galimybę naudotis internetu labiau nutolusių vietovių gyventojams ir verslui, diejami pažangūs aukšto pralaidumo tinklai, kuriais užtikrinamas spartusis plačiajuostis ryšys.

304. 10 tikslas. Siekdama pagerinti vieną iš pagrindinių skurdo situaciją nusakančių rodiklių – skurdo rizikos lygį, Vyriausybė 2020 metais iki 607 eurų padidino MMA, įdiegė socialinį modelį, įvedė draudimo įmokų ribą (grindis) (t. y. nuo šiol darbdaviai, mokantys mažesnius nei MMA atlyginimus, privalo mokėti įmokas nuo MMA), perskirstė socialinio

draudimo įmokas tarp darbdavio ir darbuotojo, padidino išmokas vaikui, numatė nuoseklų socialinių išmokų didinimą ir jų bazinių dydžių indeksavimą, todėl 2020 metais bus kryptingai siekiama sumažinti skurdo rizikos lygį iki 21,2 rodiklio reikšmės (ES28 2018 metais ši reikšmė buvo 17,1). Augant ekonomikai ir sparčiai didėjant darbo pajamoms pajamų nelygybė turi tendenciją didėti dėl nepakankamai spartaus socialinių išmokų augimo, tačiau Vyriausybė pirmiau minėtomis priemonėmis sieks, kad pajamų pasiskirstymo koeficientas (kuris rodo skirtumą tarp 20 proc. didžiausias pajamas turinčių asmenų ir 20 proc. mažiausias pajamas turinčių asmenų) gerėtų.

305. 11 tikslas. 2017 metais pradėtas rengti naujasis Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, kuris bus pamatinis erdvinio Lietuvos Respublikos teritorijos planavimo dokumentas, integruojantis sektorių politikos nuostatas ir JT DVT teritoriniu aspektu. 2019 metais patvirtintos Lietuvos urbanistinės politikos pagrindinės kryptys ir jų įgyvendinimo rekomendacijos: klimato kaitos poveikio švelninimas ir atsparumo stiprinimas; sinergijos tarp urbanizuotų ir neurbanizuotų teritorijų sukūrimas; visuomenės ir vietos bendruomenių gyvybingumas, atskirties mažinimas; darnus urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų vystymas. Šios kryptys integruotos į Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano koncepcijos sprendinius, kurie nustato urbanizuotų ir urbanizuojamų teritorijų darnaus vystymosi prioritetus socialiniu, kultūriniu, ekonominiu ir aplinkos aspektais.

306. Siekiant geresnio miesto ir kaimo vietovių junglumo, rekonstruojami valstybinės reikšmės krašto keliai, diegiamos eismo saugumą užtikrinančios priemonės, plėtojama savivaldybių susisiekimo infrastruktūra, modernizuojama geležinkelių infrastruktūra. Modernizuojant transporto infrastruktūrą didelio eismo intensyvumo ruožuose, įrengiamos triukšmo prevencijos ir mažinimo priemonės.

307. 12 tikslas. Pereinant prie efektyvesnio išteklių naudojimo svarbus vaidmuo tenka inovacijoms, ypač ekologinėms, plėtojančioms naujas technologijas, procesus, produktus, paslaugas ir verslo modelius, kurių reikia gamybos ir vartojimo modeliams pakeisti. Ekonomikos ir inovacijų ministerija administruoja priemonę „Eco-inovacijos LT+“. MVI suteikiama galimybė priemonės lėšomis finansuoti technologinių ekoinovacijų diegimą, skatinti sumažinti neigiamas klimato kaitos ir šiltnamio efekto pasekmes. Šiuo metu pagal šią ES investicijų priemonę įgyvendinama 90 projektų, 30 projektų baigta įgyvendinti. Išteklių efektyvumo skatinimas, naujų gamybos modelių vystymas lieka aktualus ir 2021–2027 metų laikotarpiu.

308. 13 tikslas. Siekiant tinkamai prisitaikyti prie klimato kaitos pokyčių ir prisidėti prie Paryžiaus susitarimo tikslų įgyvendinimo, 2019 metais parengti pagrindiniai nacionaliniai

klimato kaitos politikos planavimo dokumentai – Seimui pateiktas Nacionalinės klimato kaitos valdymo politikos strategijos pakeitimo projektas, Vyriausybė pasitarime pritarė Nacionaliniam energetikos ir klimato srities veiksnių 2021–2030 metams planui. Informacijos apie klimato kaitą sklaidai ir veiksmingam koordinavimui baigiamas kurti Nacionalinis informacijos apie klimato kaitą portalas <http://klimatokaita.lt>.

309. Žemės ūkio srityje remiamos agrarinės aplinkosaugos programos, ūkininkai konsultuojami ūkio valdymo ir klimatui bei aplinkosaugai naudingos žemės ūkio praktikos klausimais, kiekvienais metais dauguma pažangiai ūkininkaujančių ūkininkų tiria savo ūkio dirvožemio agrochemines savybes, 2015–2018 metų laikotarpiu parama skirta 162 žemės ūkio vandentvarkos projektams, siekiant mažinti gyvulininkystės ūkių išskiriamo metano kiekį, skatinamas biodujų surinkimo ir naudojimo energijai gamybai investicinių projektų kaimo vietovėse įgyvendinimas. Klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo tikslams numatyta skirti 37,8 proc. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos lėšų. Transporto sektoriuje numatytas miesto viešojo transporto parko atnaujinimas, elektroninės rinkliavos (angl. *e-tolling*) įgyvendinimas krovinių vežimo srityje, darnaus judumo fondo kūrimas, elektromobilių naudojimo skatinimas, jų įkrovimo infrastruktūros plėtra ir kt. Iki 2023 metų pabaigos planuojama elektrifikuoti Vilniaus geležinkelio mazgą ir Kaišiadorių–Radviliškio bei Radviliškio–Klaipėdos ruožus (bendras išskleistas elektrifikuotų geležinkelio kelių ilgis Lietuvos Respublikoje sudarys apie 35 proc.).

310. 14 tikslas. 2017 metais nustatyti Lietuvos Respublikos vandenų srities tikslai, uždaviniai ir siekiami rezultatai iki 2023 metų, kurie įpareigoja tobulinti integruotą jūrų ir vidaus vandenų valdymą, taikant darnaus vystymosi principus. Vienas didžiausių iššūkių – maistinių medžiagų prietaka. Siekiant mažinti eutrofikaciją skatinančių maistinių medžiagų patekimą į Kuršių marias ir Baltijos jūrą, įsipareigota sumažinti 19 proc. azoto ir 56 proc. fosforo patekimą (palyginti su referenciniu 1997–2003 metų laikotarpiu).

311. 15 tikslas. Lietuvos Respublikos „Natura 2000“ 2021–2027 metų prioritetinių veiksnių programoje numatytos priemonės, skirtos užtikrinti palankią Europos Bendrijos svarbos rūšių ir buveinių apsaugos būklę. Šiomis priemonėmis siekiama pagerinti ne mažiau kaip 30 proc. rūšių ir ne mažiau kaip 30 proc. buveinių apsaugos būklę, sudaryti sąlygas, kad nė vienos saugomos rūšies ir buveinės būklė neblogėtų, taip pat užbaigti „Natura 2000“ saugomų teritorijų tinklo kūrimą.

312. Europos Komisijos vertinimu, 2016–2019 metais Lietuvos Respublika padarė didelę pažangą kartografuojant, vertinant ir integruojant į sprendimų priėmimą ekosistemas ir jų teikiamas paslaugas. 2019 metais identifikuoti 7 prioritetiniai viešojo administravimo ir

ūkio sektoriai, politikos sritys, į kuriuos pirmiausia siekiama integruoti ekosistemų ir jų paslaugų vertinimo aspektus; vertinamos ekosisteminės paslaugos, jų paklausa, pasiūla ir potencialas (2017–2021 metais vykdomas Lietuvos Respublikos nacionalinis ekosisteminių paslaugų vertinimo ir kartografavimo projektas).

313. Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 metų programos priemonėmis siekiama biologinės įvairovės atkūrimo, išsaugojimo ir didinimo, taip pat ir „Natura 2000“ teritorijose bei kitose gamtiniu požiūriu didelės vertės ūkininkavimui skirtose teritorijose. Pagal priemonę „Mišku apželdintos žemės plotas“ prognozuojama, kad iki programinio laikotarpio pabaigos bus įveista 3600 ha miško ploto.

314. 16 tikslas. Nuo 2014 metų įgyvendinama Valstybinė smurto artimoje aplinkoje prevencijos ir pagalbos teikimo nukentėjusiems asmenims programa, kurios strateginis tikslas – valstybiniu mastu mažinti smurto artimoje aplinkoje lygį. Didinant prievartos prieš moteris problemos žinomumą ir teikiant specializuotą pagalbą smurto aukoms, planuojama siekti, kad rodiklio „Fizinę ir seksualinę prievartą patyrusių moterų dalis per paskutinius 12 mėn. (proc.)“ reikšmė sumažėtų iki 5.

315. 17 tikslas. Lietuvos Respublikos vystomojo bendradarbiavimo prioritetą yra ES Rytų partnerystės valstybės ir migracijos kilmės ir tranzito šalys. Lietuvos Respublika aktyviai dalyvauja ES dvynių programoje ir pirmauja tarp ES valstybių narių pagal įgyvendinamų projektų skaičių. Siekiama prisidėti prie visų darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimo šalyse partnerėse, prioritetą teikiant skurdo mažinimui, švietimo kokybei, lyčių lygybei, klimato kaitos poveikio švelninimui, taikos ir teisingumo užtikrinimui.

316. Nacionaliniuose strateginiuose dokumentuose įtvirtintas tarptautinis Lietuvos Respublikos įsipareigojimas iki 2030 metų oficialiai paramai vystymuisi skirti ne mažiau kaip 0,33 proc. bendrųjų nacionalinių pajamų (toliau – BNP). EBPO duomenimis, Lietuvos Respublikos oficiali parama vystymuisi (toliau – OPV) 2018 metais siekė 55 mln. eurų arba 0,12 proc. BNP. Daugiašalei paramai skirta 44,8 mln. eurų, dvišalei – 10,2 mln. eurų. Palyginimui, 2017 metais Lietuvos OPV siekė 52,5 mln. eurų arba 0,13 proc. BNP. Pastebėtina, kad nors absoliučia apimtimi Lietuvos Respublikos teikiama parama kasmet po truputį didėja, jos procentinė dalis kasmet mažėja dėl BNP augimo.

VII SKYRIUS

TARPINSTITUCINIS BENDRADARBIAVIMAS

317. 2019 metų gruodžio mėn. buvo įsteigta Socialinių partnerių kompetencijų ugdymo komisija prie Lietuvos Respublikos trišalės tarybos, kurios tikslas stiprinti socialinių partnerių kompetencijas ir gebėjimus. Be kitų veiklų, šioje komisijoje planuojama spręsti klausimus, susijusius su nacionalinių partnerių įtraukimu ir jų dalyvavimu Europos semestro procese.

318. 2020 m. vasario 26 d. Europos Komisijos paskelbta Šalies ataskaita ir joje iškelti iššūkiai Lietuvos Respublikai išsamiai aptarti Seimo Europos reikalų komitete, dalyvaujant ir kitų Seimo komitetų atstovams.

319. NRD parengta bendradarbiaujant su tarpinstitucine darbo grupe, sudaryta iš ministerijų atstovų. NRD rengimą koordinavo ekonomikos ir inovacijų ministras.

320. 2020 m. vasario 27 d. vykusiame Nacionalinės reformų darbotvarkės įgyvendinimo priežiūros komisijos, sudarytos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 17 d. nutarimu Nr. 967 „Dėl Nacionalinės reformų darbotvarkės įgyvendinimo koordinavimo Lietuvoje“, posėdyje buvo aptarta Europos Komisijos parengta šalies ataskaita, skirta Lietuvai, ir suderinti pagrindiniai 2020 m. NRD turinio aspektai.

321. NRD projektas 2020 m. kovo 9–17 d. buvo viešai skelbiamas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje. Pastabas ir pasiūlymus jam galėjo teikti ekonominiai-socialiniai partneriai ir visuomenė.

PRIEDAS. ES Tarybos rekomendacijos 2019–2020 metams įgyvendinimo priemonių plano įgyvendinimo ataskaita.
